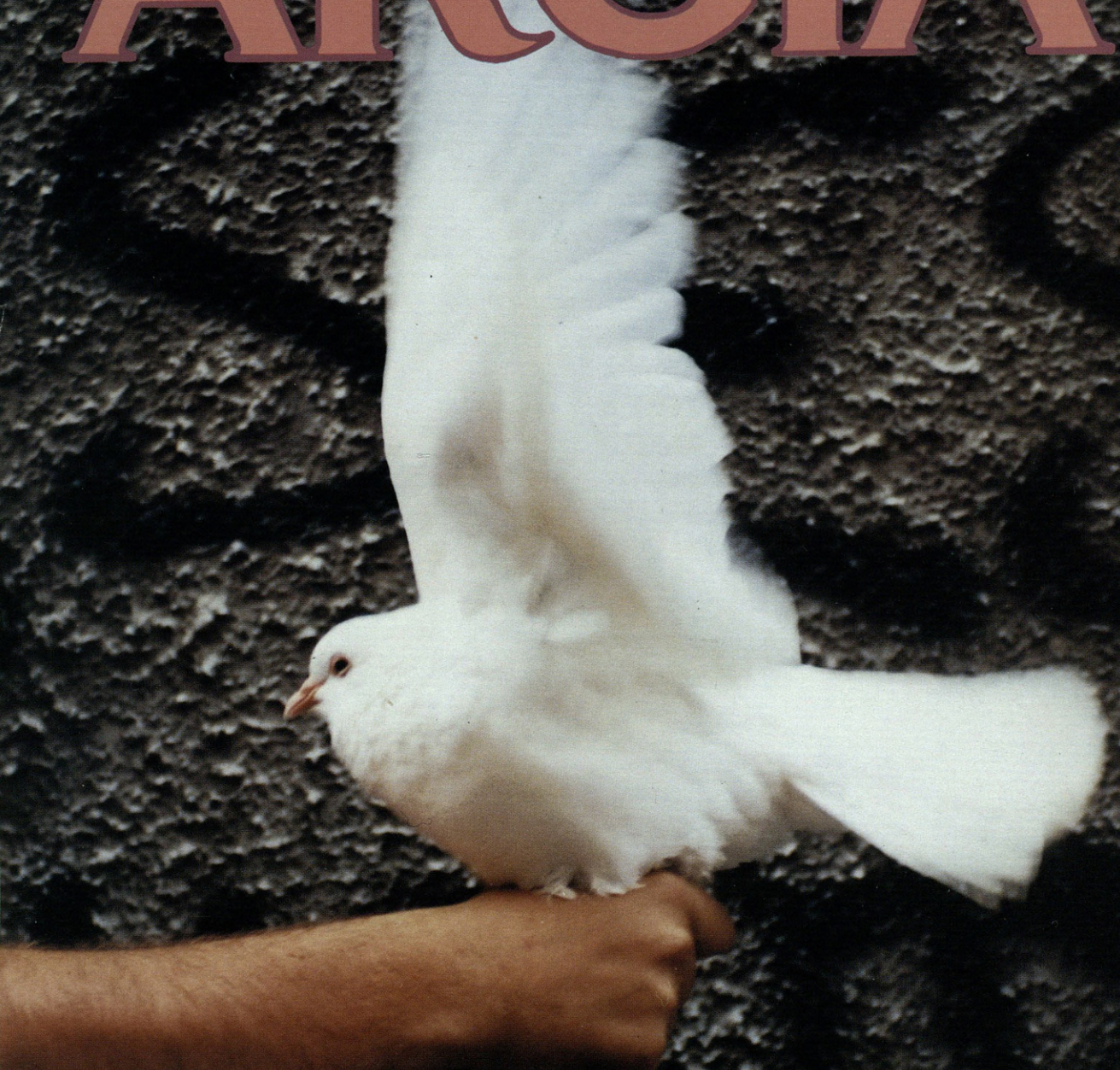

ARGIA

A white dove is shown in profile, facing left, with its wings fully extended upwards. It is perched on a person's hand, which is visible from the wrist up. The background is a dark, heavily textured surface, possibly a wall or a rock. The overall composition is centered, with the dove and hand occupying the middle ground.

**BAKE ELKARTEEK
KALEA APOSTU**

EKO ALTZA
Larratxo ibilbidea, 96 zbk.
ALTZA

**AUTO SERVICIO
DURANGO**
Retentxu kalea 30
DURANGO

**MERKEK
IGLESIAS**
TRINTXERPE

EKO AIETE
Grupo Etxadi. Telf.: 21 14 88
AIETE. DONOSTIA

**S.JUAN BAUTISTA
Kooperatiba**
Villas auzoa. Telf.: 55 01 99
HERNANI

SUPER AMARA
Isabel II.a, 16 zbk. Telf.: 46 11 77
DONOSTIA

BETI MERKEK
Loriola kalea 12.
DONOSTIA

EKO ASTEASU
Keelavite poligonoa z/g.
Telf.: 69 25 26. ASTEASU

**AUTOSERVICIO
VILLALBA**
Urkizu, 13. Telf.: 12 05 73—71 61 60
San Juan, 9. Telf.: 70 26 38
EIBAR

EKO TOLOSA
TOLOSA

Vivodist

1.251. zenbakia

4.— Astegiroa.

POLITIKA

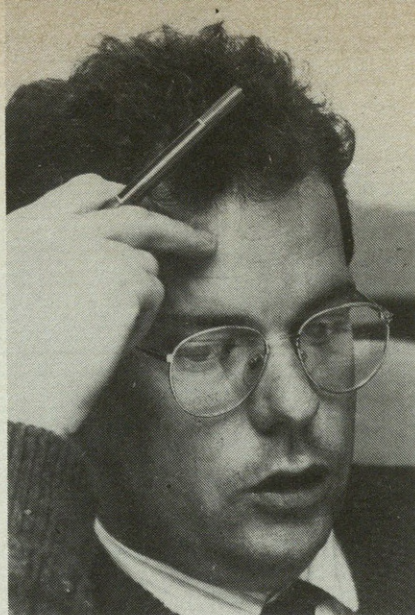
- 12.— Laburrak.
- 13.— Pakearen aldeko mugimen-
duak. **N. Arrastoa.**
- 16.— Kronika politikoa.
- 18.— Polonia: Solidaritateak go-
bernari sekulako jipoia. **P. Sastre.**

ERREPORTAIK

- 20.— Kaleko zakurrak akatzen ari
zakurtegieta. **M. Berasategi.**
- 22.— Gipuzkoako kutxak fusio bi-
dean. **L. Aristi.**
- 24.— Errioxak euskarari bizkarra
eman nahi ez. **I. Murua.**
- 36.— Estebe Petrizan: «Hizkuntz
normalizazioak badu eperik».
I. Camino.
- 40.— Lurpean bizi behar. **J. Mo-
llarri.**
- 42.— Jesus Mari Zamora: 10a biz-
karrean eta buruan. **J.J. Petri-
korena.**

KULTURA

- 45.— Kultur ataria.
- 46.— Euskal Kantu Txapelketa fi-
nala burutu Irurín (omenaldia
Etxahun). **Tx. Iturria eta G. Arre-se.**
- 50.— Euskara ikastaroak udako
barnetegietan. **P. Untzueta.**
- 52.— Kulturaren aste borrostea.
- 55.— Munduan zabaletik kultura:
«Los Comediantes» txiletarrak.
J.M. Heritz.
- 58.— Azkena.

BAKEAREN ALDEKO lau talde desberdin sortu dira azken urteotan. NORK osatzen eta sustatzen dituzte? Ze eritzi dute EGUNGO EUSKADIKO EGOERA POLITIKOAZ? Ze funtzio betetzea dute xede? Politika orrialdeetako erreportaiak ematen dio azala ARGIA zenbaki berri honi. Baina besterik ere aurkituko duzu: POLONIAko gobernu eta SOLIDARITATERen arteko borrokaren ingurukoa; datorren igandean LA BASTIDAN ospatuko den ARABA EUSKARAZi buruzkoa; Irurín jokaturako EUSKAL KANTU TXAPELKETAko irabazleekin moldatutakoa; edota UDAKO BARNETEGIAN ingurukoa. Aste honetan elkar hizketak EZTEBE PETRIZAN Nafar Gobernuko euskara arduradunarekin eta J.M. ZAMORA orain arte ERREALeko futbolaria izan denarekin lotu ditugu. Festa on!

Jabea: Zeruko ARGIA S.A.L.

ARGIA egiten dugu:

Donostia: Mikel Antza, Gorka Arrese, Mikel Arrieta, Josu Landa, Xabier Lekuona, Joan Oiz, Juan Jose Petrikorena, Pablo Sastre, Iñaki Uriá, Pello Zubiria.

Bilbon: Jesus Artetxe, Arturo Izarzalai, Luis Fernandez, Ermíe Madariaga, Laura Mintegi, Imanol Murua, Jon Sarasua, Iñaki Uriarte, Pello Urzelai.

Gastelzen: Bagare euskaltokikoak.

Iparaldean: Isabel Etxeberria, Tala.

Irufean: Iñaki Camino, Marta Díez, Joxe Martin Gogortza, Imanol Haranburu, Itziar Mendibe.

Kolaboratzaileak: Xabier Agirre, Enrike Amonarriz, Jon Mikel Arano, Ladix Arrosagari, Antton Azkargorta, Joxe Azurmendi, Balere Bakaikoa, M.J. Barandiaran, Amaia Elosegi, Enbido, Xarlot Etxezaharreta, Joxean Gezalaga 'Zaldubi', Mielanjel Harana, Iñaki Irazabalbeitia, Mikel Iribarren, Gure Irratikoak, Irulegi Irratikoak, Xiberoko Boza Irratikoak, Koldo Izagirre, Kanko Izpizua, Edorta Jimenez, Karmelo Landa, Emilio Lopez Adan 'Beltza', Bego Montorio, Morau eta Martin, Allande Sokarros, Joan Mari Torrealdei, J.L. Alvarez 'Txillardegí', Asisko Urmeneta, Mikel Zabaleta eta Patxi Zarautz, Joxemi Zumalabe, Xalbardin.

Diselnu eta montajea: Eneko Abrego, Leire Albisu, Jon Barandiaran eta Patxi Puertas.

Fotomekanika: Agus Barandiaran.

Azala: Garbiñe Ubeda.

Publizitatea: Lema 7

Promozioa eta Administrazioa: Txumai Iturria.

Ardura teknikoa: Simeon Barroso, J. Jose De Marcos, Xabier Agirre.

D.L.: 80—1963.

Helbideak: ARGIA, Mundaiz bidea z/g. 20012 Donostia./ Ibañe de Bilbao 3, 7.a. 48009 Bilbo.

Telefonoak: (943)283399, (94)4248543.

Telefexa: (943)293613.

Inprimategia: ANTZA inprimategia.

1989. urterako harpidetza sariak: (BEZ barne)

Hego Euskal Herria.....	6.500 pezeta.
Ipar Euskal Herria.....	430 libera.
Estatu Espainola.....	6.500 pezeta.
Beste atzerriak.....	8.600 pezeta.
Airez.....	13.000 pezeta.

UZTAILA 2 UZTAILA 8

uztailaren 3an ilberri

eguzkia: (uztailaren 3an)
irten: 5,49
sartu: 20,48

mareak: (uztailaren 3an)
gora: 04,24 eta 16,47
behera: 10,09 eta 22,50

LIBURUAK

JOSU LANDA

Aldizkariaren izena: Tantak (Euskal Herriko Unibertsitateko Hezkuntz Aldizkaria).

Ezaugarriak: 1. zenbakia. 1989ko maiatza.

Euskarazko aldizkari berri baten zuzpertzaila izan da UPV-EHU. Pozgarri izateko arrazoi bat behintzat badu horrek: unibertsitariak zerutiarrak bilaka ez daitezzen gizartearekiko nolabaiteko erlazioaren lagungarri gertatzen dira horrelako argitalpenak. Asmo horretan sortu omen da aldizkari

hau, eta ongiatorria beraz.

Aldizkariaren aurkezpena Jazinto Iturbe Erretoreordeak idatzia da, eta ondoren hizkuntza eta literaturari emandako saila dator, lau artikuluz osatua. Lehenengoa Eusebio Osak idatzi du «Euskararen hitzordena zeregin komunikatiboen arabera» izenburuz aurkeztutako tesiaren aurrerapen gisa. Bigarrena «Aliceren abenturaak Lurralde Mirresgarrian» liburuaren itzulpenaz ohar batzu eskaintzen dizkigu itzultzailea bera den Manu Lopezek. Hirugarrenean, Mikel Fernandezek Luis Mari Mujikaren poema batzu modu guztiz formalista batez aztertzen ditu. Ondoren, aldizkariako artikulurik bitxiene dator: Amsterdameko Unibertsitatean irakaslea den Peter Baker-en artikulua baten itzulpena dator, euskarak Kanadako merkatalgo-hizkeran utzitako arrastoen inguruan.

Matematika eta Zientzia Esperimentalen alorrean, beste bi artikulua: bata «Matematika "moderno" gaur egun OHO eta Irakasle Eskoletan» gaiak (Modesto Arrietarena); eta bestea «Zientzi irakasleen ekarpena "enpresa" zientifikoa» dela eta (J. Vázquez eta T. Nuñorena).

Psikologia-Pedagogia sailean, Carlos Castañok hezkuntz teknologia eta irakas-tresneriei buruzko azterketak txiki bat egiten du. Azkenik, Plastikaren inguruan aldizkariako koordinatzailea den Txema Preciadok arte-lanak aztertzeko eskema proposatzen digu.

Baina bada akats bat aipatu nahi duguna, formulazio arazo hutsa izan baliteke ere. Aldizkariari «Hezkuntz Aldizkaria» izena ipini diote, eta oso urrun dago horrelakotik. Irakasle Eskoletako aldizkaria dugu «Tantak» baina zortzi artikuluetatik lau nekez uler daitezke «Hezkuntz Aldizkari» baten barruan. Irakasle Esko-

letako aldizkari bezala askoz borobilagoa suertatuko litzateke. Baina gorago esan bezala, terminologi arazoa baizik ez izan liteke, eta ez du merezi horretan luzatzeak.

Izenburua: Pirinioetako goi-bidea bizikletak.

Egileak: Georges Véron, Danielle Maze eta Pierre Roques.

Argitaratzailea: Sua edizioak.

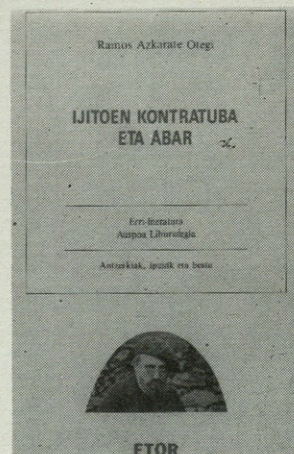
Lehenago ere esan izan dugu iaz sortutako «Sua edizioak» deritzon argitale-txeak batik bat ibilaldi eta giden alorrari heldu ziola, eta orain aurkezten dugun liburu hau ere ildo bere-tik doa. Ibilaldi liburu baina ez nolanahikoa. Pirinioetako mendiz mendi bizikletaz zeharkatzeko bidea deskribatu egiten dute egileek liburu honetan. Izan ere, betidanik izan da Iparraldean Mediterraneoarainoko bizi-ibilaldi luzeak egiteko ohitura, baina 1984 urterarte ez zen ibilaldi hori mendiz burutu. Georges Véron eta Danielle Maze izan ziren lehendabizikoz egin eta nondik norakoa zehaztu egin zutenak. Gerora, urtero egin ohi den ibilaldia antolatu ere egin dute mendizale amorratu horiek.

Bestetan bezala, oraingo hau ere frantsesez kaleratu zen aurrena, eta oraingo hau haren itzulpena duzue, espainolezko zein euskarazko bertsioetan.

Ibilaldia bospasei eguntan egin liteke, egileek dio-

tenez, baina jasangarriagoa izan dadin, hamabost etapatan banatu dute, gisa horretan edozeinek egin ahal izateko modukoa izan dadin. Bide batez, hamabost egunetan eginez gero, inguruak areago gozatzeko aukera ere errazago aurkituko da.

Liburuskak kolorez ez da oso jantzia, baina beharrik ere ez. Ezinbesteko azalpenak eta gehiagarriak oso ongi ematen ditu: etapa bakoitzeko mapa zehatz-zehatza, non gaua pasa, zer dagoen toki bakoitzean ikusgarri... Tentaldi galanta oporraldi polit batzu Pirinioetan pasatzeko, entrenamendu piska bat eginez gero, noski.

Izenburua: Ijitoen kontratuba eta abar.

Egilea: Ramos Azkarate Otegi.

Argitaratzailea: Etor, Auspoa saila.

Ramos Azkarate beharbada ez du jende gehienak ezagutuko, baina bai bere bertsorik famatuena: «Gal-

tzaundi» (Tolosako ihaute-rietan urtero kantatzen direnak, eta Gipuzkoan behintzat ahoz aho ibilitakoak). Aurreko mendearen erdialdera jaio, eta XX. mendea eta gutxira hil zen tolosar hau. Bertso mordoa idatzi zituen, eta horiek honez gero bilduta daude Auspoa liburutegiko hasierako liburutako batean. Orain-

goan prosazko lanak eman nahi izan ditu argitara Antonio Zavalak, klasikoak izatera heldu gabe idatzizko herri-literatura izan daitekeen zernahi kaleratzeko ahalegin eskergaitzean.

Bi antzerki idatzi zituen Ramosek: «Ijitoen kontratuba eta ezkontza» eta «Beotibar'ko jatzarraren oroipena». Biak daude liburuan

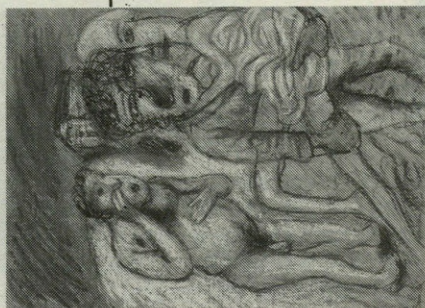
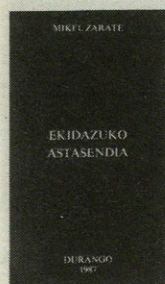
bildurik. Horrezaz gain, al-dizkarietan (karlistetan batez ere, On Karlosen jarraitzaile porrokatua bait zen Azkarate) argitaratu zituen artikulu mordoskaren aukera bat egin da. Baina ez da hor bukatzen Ramos Azkarateren idazlanen katea. Ipuiak ere idatzi zituen, eta liburu honetan hiru aurki daitezke: «Baserritar txulia-

dore bat», «Konapion'en antzikan etzuten senar-emazte naparrak» eta «Ipui edo fabula bat». Mamiz ere izenburuz bezain erakargarriak eta graziaz beteta dira lanok.

ASTE HONETAN NABARMEN

Indarkeriaren indarra, indarbakoien negarra

EDORTA JIMENEZ

Izenburua: Zumeta amar marrazki — Ekidazuko astasendia.

Egileak: Zumeta eta Mikel Zarate.

Argitaratzailea: Arte eta Historia Museoa, Durango.

Sargoriz zamatuta dakar aurtengo uda eta, beroari itzala ematearren edo, Karlosenean sartu naiz, alboko tabernan sartu beharrean, aste honetarako liburu nabarmenaren bila eta, bide batez, gerizpetan egon guran. Ez dut ezer berririk ikusi. Atetan nagoela, barriz, dei egin dit Karlosek. Hik ezagutzen dok liburu hau? Itundu eta halako liburuska misterioatsua atera dit. Ez da berria, ez, duela urte pareka argitaratu bait zuen Durangoko Arte eta Historia Museok, Bizkaiko Aurrezki Kutxaren laguntzaz.

Liburaren maketari txeketaloitegiaren itxura har-

tuko dio dirudunak eta por-break, aldiz, loteri-takoarena, halaxe maketatu bait dator. Azala baino sakonagora joz gero, loteri-takoaren antza hartuko diogu. Orrialde bakoitzeko ezker-raldean, testuak; eskuinaldean, luzetxoagoak, marrazkiak. Nahi izanez gero, marrazkiak kentzea dago, testu hutsa utziz, erresguardotzat. Hamar marrazkiek benetako karta-postal bana osatzen dute. Erabilgarriak dituzu, bada. Hamar lagun izenak eta helbideak buruan izanez gero, testu hutsarekin gera zaitezke. «Ekidazuko astasendia» da hor agertzen den alegiaren izena.

«Haugintza minetan» elabarrian erakutsi zigun mundutxora eroaten gaitu Mikel Zaratek, beste behin ere, berak jakin zuen modu errazean. Ekidazu horretan bizi den Astasendiarenak kontatuko dizkigu orain-

goan, erabiltzen dituen animalia eta haria, denak, gure Euskal Herri honen gainean moral-irakaspen txoa eraikitzeko erabiliko dituelarik. Animaliek oro, abere zein pizti, lehorreko nahiz aireko, hitz egiten zekiten ametsarora goaz hasieran. Astategiko nagusi kanpotar piztiak bihurtu zireneko eldarniarora joango gara gero, errebolta hasi zeneko garaietara heldu aurretik. Zer egin zen errebolta horretan eta beste guztia, ez dira hemen laburtzekoak.

Animaliartearen erabiltzea gizartearen gaitzei moztaroen bidez ekiteko, ez da goizeon asmatu jolasa. Orwell entzutetsuan erabili izan zuen, maisutasunez, euskaraz «Abereen etxaldea» izenez ekarri diguten harrotan. Elabarri horrexen kutsua antzeman diot oraingo honi, nik neuk, bere bereak dituenekin ere, haatik, ez bait dugu alferrik landu izan alegia euskaldunok gure literatura klasikoan, lpar nahiz Hegoaldean, eta, oraindik ere, sekulako indar eragilea bait dute animaliek gure literaturgintzan ezezirik irudi-munduan ere. Ez du eskolarik falta izan Zaratek lau hankadunei hitza emateko zer asmatu igartzeko.

Alegia ederto borobilduta dago, bai horixe, amaiera azken orrialdea baino lehen igartzen den arren. Beti-

koak dira, bestalde, Lezamakoak horretan erabili dituen armak. Hitza maite zuen Zarate. Hala da ze, utzi egiten dio hitzari, bada, esanahia isurian ezal dation, berezkotasunez. Irribarre agertzen da ezpainetara eta alegiaren mingostasuna dariola garela, orduantxe konturatuko gara: barre egin diogu geure buruari, horko astasendikoak gutariko asko eta asko bait gara, izan ere. Eta alegiak, ez al dira horrexetarako hain zuzen?

Liburu honen bila hasten den irakurlegiak ez du erraz aurkituko. Ederto egingo luke BAKek berririo argitaratuko balu. Beste ezergatik ez balitz ere, Zumetaren postalek entretenitu egingo lituzkete postarien goizak eta, besteok, zati idatzia gordetakook, zertan izaten garen hain astakiloak, baina nori otutzen geio postal hain ederrak lagunei igortzea, burua zelan nekatu izango genuke, noiz eta sargoriak Abuztuak Ekainera ekarri eta buruko txip guztiak beroak jota gainbizi dugunean. Nik neuk, lehen postala Azurmendi igorriko nioke, euskal nortasunean «animalia», «aberea» eta «piztia» zertan diren bat eta zertan bestelakoak igartzeko laguntza eske, ez bait dakit zuzen eta artez erabiltzen ote ditudan.

Asteazkeneako zine pantailan, «Blood and Roses». Von Karnsteindarren gazteena den Carmilak, sendiko istoria beldurgarriaren

berri jaso ondoren, hilketa gogor batetik bizirik atera zen banpiro bakarraren, Millarcaren, nortasuna jasotzen du.

Odola eta larrosak

Datorren asterako pelikulak, uda hastear dagoenarekin batera, abentura eta akzio itxurazkoak ditugu. Garaian pairatzen ari garen bero eta hezetasunarekin bat eginik, asteazkenean odol bustiz inguratutako filme polit bat das-tatu ahal izanen dugu, 1961ean eginiko banpiroei buruzko pelikula. Igande honetako bestalde klasiko bnat dugu eta nahiko aldiz ikusia espainiar telebistan. Azkenik, larunbat gauean moda eta arrakasta lortzeko erosketa bi-dea agertzen digun filmea.

Igandean, bazkal osteko zinean, «*The Spirit of St. Louis*». Charles A. Limdbergek, New York-Paris arteko bidaia, eskalarik gabe burutu nahi du hegazkinez, horretarako topatzen dituen oztipo guztiak gaindituz. Zuzendaria: Billy Wilder. Antzezleak; James Stewart, Murray Hamilton eta Patricia Smith.

Asteazkeneako zine pantailan, «*Blood and Roses*». Von Karnsteindarren gazteena den Carmilak, sendiko istoria beldurgarriaren berri jaso ondoren, hilketa gogor batetik bizirik atera zen banpiro bakarraren, Millarcaren, nortasuna jasotzen du. Zuzendaria: Roger Vadim. Antzezleak: Mel Ferrer, Elsa Martinelli eta Annette Vadim.

Larunbat gaueko pelikulan, «*Arrakastarako Bidea*». Modelo gazte batek bere karreraren zapaia iristeko, beraz maitemindurik dagoen gizon aberats baten laguntzera jotzen du. Zuzendaria: Jean Claude Lord. Antzezleak; Jeff Conaway, Irena Ferris eta Cathie Shirriff.

Anasagestiren txanpa

Ortuondok bapo egin omen du dagoeneko ETBn eta ziur aski Koldo Anasagasti kolokatuko omen dute gure telebistaren buru. Lehenengo zatia ez da harritzekoa, baina bigarrenengoari buruz zertxobait gogoratu behar. Koldo Anasagasti, izenak adieratzen duen bezala, familiariko gizon bat da eta gainera beste gutxiak bezala, urte mordoak jasan dituena Euskal Telebistaren barruan. Orain arte programazio buru izan da eta bere igokada pertsonalaren barruan, azkenean eta dirudienez, goi maila lortzekotan dabil. Alde honetatik, ez dirudi aldaketa handirik eskeiniko zaigunik, Euskal Telebistan produkzio mailan ardura izan duen gizon honek linea ofiziala mantentzeko garrantzia guztiak ematen bait ditu. Produkzio mailan hainbat aldiz aipatu izan diren hutsune askori ez dio irtenbide aproposik eman Koldok eta ziur aski Euskal Telebistako erdal kanala bultzatzen diharduko du familiako gizon honek.

Bestalde, ETBn izan diren zuzendarien bideratzea ikusiz, proba banko bat izan denaren susmoa jaso izan zaio askotan. Jendea prestatzeko aukera bat bezala planteatu da zenbaitetan ETB, gerora etor daitezkeen postu garrantzitsuago batzuren mesedetan, edo familiariko jendeak nola erantzuten duen so egiteko gutxienez. Baina alde aurretik zenbait karta jokatuak dauden arren, ez dezagun lehia bertan behera utzi. Koldo etxeko gizon bat da, bertako balio eta ustelkeri denak ongi ezagutzen dituena, eta agian zenbait kontu bideratzeko gizon aproposa bilaka daiteke. Medioa gutxienez haseratik ezagutzen du eta oraingoa ez da beste kasu batzutan bezala, 'letxugaz' gehiago ulertzen duen bat kolokatu zuzendaritzan. Orain arte produkzio arduradun izan den gizon honetan konfiantza jarri badute, ez hutsegiteko izan da. ETBk izan dezaken funtzio garrantzitsu horretan, ezin bait dezakete hanka sartzerik egin, eta hori ongi dakite. ETB benetan euskal telebista bat bihurtuko denaren itxaropena ezin da galdu eta gogor ekin behar zaio, egoera asko kinka larrian daudelako eta medio bezala egun duen nagusitasuna, ez bait zaio luzaroan mantenduko.

XABIER BENDITO

musika

■ Datorren larunbatean, hilak 8, Rupert eta bere *mugalariak* Andoingo Goiko plazan.

■ Mungiako plazan, hilaren 8an, larunbatez, "Yassa" eta "Hertzainak" gaueko 11etan.

■ Goikoak bezala gasteiztar eta hertzainak: Mutrikuko Txurruka plazan hilaren 8an *Ertzaintza*ren banda gaueko 10,30etan.

■ Donostiako *Victoria Eugenia*, datorren asteazkenean, hilak 5, akordeoi kontzertu bat izango dugu Friedrich Lips-en eskutik arratsaldeko 8etan.

■ Bastidan, ('Araba Euskaraz'), uztailearen 2an, igandez, "Oskorri" disko berriaz arratsaldeko 7etan frontoian.

■ Datorren larunbatean, hilak 8, Bermeoko Santa Eufemia elizan, Bizkaiko organu emanaldien 9.a arratsaldeko 8etik aurrera.

■ Bilboko Otxarkoagan, datorren ostiralean, hilak 7, "Dolphin blues band" kontzertuan gaueko 10etan plazan.

■ Paul Simon eta, *Graceland* muntaiaz, hilaren 8an, larunbatez, Donostiako Belodromoan gaueko 9etan.

■ Pasai Antxoko zezen plazan, San Fermin egunean, ostiralez, IV. Heavy Jaialdia gaueko 10etan.

■ Nafarroa Behereko Jutsi herriko festak direla eta, datorren larunbatean, hilak 8, Gontzal Mendibil eta "Minxoriak" izango ditugu entzungai Ibiakoitzean.

■ Hilaren 8an, larunbatez, Idoia Otegi eta M.V. Urruzola akordeoilari gazteak kontzertuan izango ditugu Donostiako udaletxe areto nagusian arratsaldeko 8etan.

■ Iruñeko *Ziudadela*n, hilaren 2an, igandez, Miguel Ríos eta 3an, astelehenez, Jimmy Cliff eta "Simply Red" kontzertuan Gurutz Gorriaren eskutik.

Akordeoi soinuak Irunen.— III. Akordeoi Astearen barruan, hilaren 3 eta 4an batetik, Lucernako nazioarteko "Coup Mondiale"rako lehiaketa hautatzailea plazaratuko da musika kontserbatorioan goizeko 9,30etan eta arratsaldeko 4,30etan. Bestetik hilaren 4ean, gaueko 10etan bagea iragan dutenen emanaldia. Azkenik, hilaren 6, 7 eta 8an Friedrich Lips-ek eman beharreko ikastaroaldia zabalduko da; goizero 9etan Ospital Zaharreko hitzaldi aretoan.

zinema

Hannusen, aztiaren eragina

Austria-Hungariako inperioa desagiten ari den horretan soldadu batek dohai bereziak deskubritzen ditu. Klaus Maria Brandauerri garai hauek gustatzen zaizkio, bere lehenagoko *Mephisto* pelikulan ikutzen baitzuten jadanik. Hannusen pelikulan soldadu magiarrek mediku baten laguntzaz dohaiak garatuko ditu, gaixoa medikua baino trebeagoa bilakatuko delarik, ikasleak maisua aurreratuko duelarik. Baina dohai hauek medikuntzaren zerbitzutan jarri beharrean, Europan zehar azti gisa eta espektakulu emaille gisa bidaiatzea erabakitzen du.

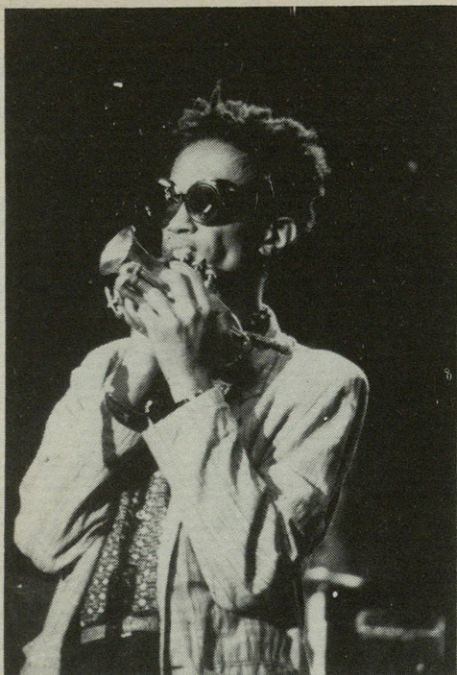
Inperioaren desagiteak desordena dakar, anabasa. Egoe-ra egokia azti, igerle, abentura-esale askorendako. Jendeak ordena behar du, eskatzen du. Historikoki Hitlerren sorrera suposatzen du eta hein batetan bultzatu du. Hannusen aztia Berlinera hurbilduko zaigu, garai hartako Europako hiriburu. Hitler eta Hannusen-en artean paraleloa marraz dezakegu. Kasualitatea ote biak egun berean jaiotzea, apirilaren 28an alegia? Aztiak errealitate ugari aurre ikus ditzake baina ez du inoren politikaren menpe jausi nahi. Hitlerrek ordea ez du igartzen (zentzu berean) baina jende guztia bere menpe ipini nahi du, eta ipintzeko prest dago. Aztiak badauka zentzu psikologo eta sozial zorrotzak baina ikuspegi politiko eta historikoa falta zaizkio. Hitlerri osteria falta zaio igerleak daukan botere berezi hori. Horrexegatik eszena bat oso esanguratsua suertatzen da. Argazkilari batek Hannusen gonbidatzen du honen argazkian egiteko. Hannusen konturatzen da bere posturak Hitlerrek erabiliko dituela, Hitlerrek pentsatuz Hannusenek daukan karisma bereganatuko duela.

Beranduegi egingo zaio Hannuseni Berlindik alde egiteko. Aztiak desafiotzat hartzen baitu Hitlerren boterea. Azti baten boterea politikoarenaren kontra.

Sarritan marraztu zaigun garai historiko hau kondatze-ko era berria aurkitu du Istvan Szabo hungariarrak. Pelikula-idazkeran loturak oso leunki baina sakonki tratatuak daude eta ez dago irudi bat bere ere soberan. Harrapatzen zaituen pelikula dugu Hannusen, harrapatzen zaitu ezen hortik ateratzean pentsatzen hasten baitzara galdezka ea igerlearen dohaien batzuk ez badizkizun transmititu. Sorpresa ona.

EDURNE

Hannusen. Zuzendaria Istvan Szabo. Gioia: Istvan Szabo eta Peter Dobai. Aktoreak: Klaus Maria Brandauer, Erland Josephson, Ildiko Bansagi.

Getxoko XIII. Nazioarteko Jazzaldia. Urre-
txukoari txanda hartuz eta Gasteiz, Hendaia eta
Donostiakoen atari gisa, Uztailaren 3tik 9ra bitartean
Getxoko XIII. Nazioarteko Jazzaldia izango dugu pla-
zan. Zabalduko diren ikastaroak ez ezik bertako nahiz
kanpoko talderen partaidetza izango dugu, non bes-
teak beste, honako banda eta musikarien lana entzun
ahal izango dugun: Michel Petrucciani eta Didier Lock-
wood konsagratuak, "Tracey Orchestra" big banda
edota "Golden Apple Quartet" euskaldunak.

bertsoak

Larunbatean

saio

bikaina

Usurbilen

Pilotalekuaren markoan
eta Santixabelen giro
epelean bertso jaialdi
ederra plazaratuko da
larunbat honetan, uztailak
1 (bizkor beraz!),
Usurbilen, non besteak
beste honako bertsolari
hauek bertso ihardunean
izango ditugun arratseko
10,30etatik aurrera: Anjel
Peñagarikano, Sebastian
Lizaso, Iñaki Murua, Jon
Lopategi, Lazkao Txiki eta
Mañukorta.

Bertso eskolakumeak Ibarra. Ibarako Kirol
Elkarteak antolatuta, igande honetan, uztailak 2,
Bertso Eskolarteko Lehiaketaren saio bat plazaratuko
da elizondoko aretoan eguerdiko 12etan. Bertso lehia
honetan 16 urte arteko Goierri eta Hernanialdeko nes-
ka mutilak izango dira partzuer, hain zuzen ere Joxe
Munduate, Mikel Aranburu, Iker Eguren eta Aitor
Usandizaga goierritarrak eta Hernaniko Iñaki Zelaia,
Unai Agirre, Gorka Tolosa eta Maddalen Lujanbio izan-
go ditugu elkar pelean.

Binakako saio zenbait

uztaila

2 Datozen errenkadetan dihoakizue igande honetan,
uztailaren 2an, plazaratuko diren hainbat binakako
saioen berri. Honako haue-
kek hain zuzen:

■ Usurbilgo udaletxe
aurrean, goiz eta
arratsalde parteko ihar-
dunean, J.L. Gorrotxategi
eta Jon Azpillaga.

■ Herri jaien giroa
aprobetxatuta,
Ataungo Aia auzoko pla-
zan Mañukorta eta Sebas-
tian Lizaso.

■ Zumarragako Anti-
gua auzoan Lazkao
Txiki eta Joxe Agirre
goiz eta iluntzealdean.

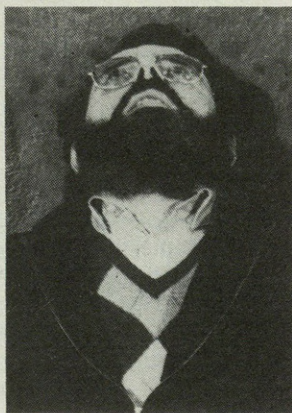
■ Beteluko plazan, jai
egitarauaren eskutik
goiz eta arratsalde, An-
jel Peñagarikano eta
oraindik zehaztugabeko
saiokidea.

■ Mutiloako jaien mar-
koan, Imanol Lazka-
no eta Iñaki Murua bertso
kantari izango ditugu
goiz eta aratsaldean.

■ Eta azkenik, Altza
plazan Juan Mari
Narbaiza eta Anjel Larra-
ñaga izango ditugu goiz
eta arratsaldeko ihar-
dunean "Altzatarrak" elkar-
teak paratutako saioan.

Arizkunen saio bat

Arizkuno plazan, igande
honetan, uztailak 2, bertso
saio bat plazaratuko da
eguerdiko 12etan, non lau
bertsolarik, gaiak jarrita,
hartuko duten parte. Par-
tzuerren izena zehaztuga-
bea oraindik bada ere, esan
behar Arizkuno hau "Prin-
cipe de Biana" elkartearen
laguntzaz antolatuko diren
30 uda saio bat dela.

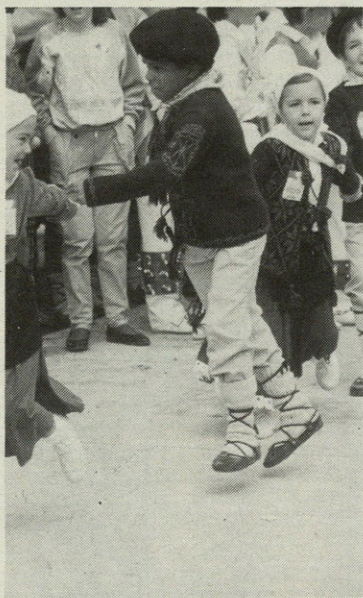
dantza

Haurrak soltean Lasarten

uztaila

2

Sendoki Kultur Batzorde lasartearrak antolatuta eta San Pedro jaien giroak lagunduta, igande honetan Dantza Solte Haur Txapelketa paratuko da Okendo plazan arratsaldeko 5etatik aurrera. Parte hartu nahi duten biko-teek arratsaldeko 4,30etan, egun berean, eman beharko du-te izena; dantzatu beharrekoak berriz, arin-arin eta fandan-goia izango direlarik.

Iruñeko zezen plaza, igande honetan, hilak 2, 200 dantzariren iharduna den "Zortziko" ikuskizuna, arratsaldez, bistaratuko zaigu.

Donostiako Trinitate plaza, hilaren 7 eta 8an arratsaldeko 8,30etan, Nazioarteko hainbat dantza talderen agerpen markoa bilakatu-ko da.

Uztailaren 6ean, os- tegunez, Iruñeko 10 dantza talderen ikustal- dia izango dugu Foru pla- zan. Ordutegia zehaztu- gabe.

lehiaketak

□ "Arrasate 89" lehiake- tak.- Arrasate eta bere es- kualdeko komikigintza, ar- gazkigintza eta bideogintza sustatzeko asmoz, Arrasate Euskaldundu Dezagun el- karteak komikia, argazkia eta bideoari buruzko lehia- ketak antolatu berri ditu, le- hiaketa hauetara edozein pertsona aurkez daitekeela- rik. Hiru lehiaketa hauetan aurkeztuko diren lanen gaia Arrasate beharko du izan; testuak, idatzizkoak nahiz hitzezkoak euskaraz azaldu beharko direlarik. Informa- zioa gehiago eskuratu edo lanak bidaltzeko, honako helbide honetara jo dezake- zue: AED elkarte, Pablo Uranga kalea 4, behea Arra- sate.

Folio
Folios
Folio
Folio 3
12345 (Helveti 12 PRO ARTE
Futura h Perma Fo 12345678901
Perma 12 Bodon Headline
Basker C
Perm Akz
re Akzid
Helvetica Ne
chrift Folio hi
er Bodon
Helve Antil
Times Mittel
Mittelschrift DIN
DIN 1451 Bas
Clar Akzid Bod
erm Times Bod
e Garami Gar
A H N P

Folio
Futura
Cla
Time
Bod
Gar

□ Kartel lehiaketa.- Urrian Lasarte-Orian izango den moda jaialdia iragarriko duen kartela hautatzeko as- moz, kartel lehiaketa bat antolatu berri dute jaialdia- rem antilatzaileek bertara lasartear guztiak aurkez daitezkeelarik. Lanak uztai- laren 31a baino lehen aur- keztu behar dira antolatzaile- le gisara iharduten duten edozein dendatan, kartele- tan honako esaldi hau ager- tu behar delarik: VIII Moda jaialdia, urriaren 21; Mitxe- lingo polikiroldegian.

□ Marrazki eta Margo le- hiaketa.- Marrazki lehiake- ta honetan Zumarraga, Urretxu eta Legazpiko 6 eta 14 urte bitarteko haur guz- tiek har dezakete parte. Le- hiaketa uztailaren 1ean izango da, goizeko hama- rretan hasita, lehiaketaren gaia librea izango delarik. Margolaritzari dagokionez, 15 urtetatik gorako pertso- na guztiek har dezakete parte, lehiaketa egun be- rean izango delarik, nahiz eta kasu honetan lanak aur- kezteko epea arratsaldeko seiretan bukatu. Lanaren gaia, koadroaren neurria eta erabiliko den teknika norberak aukeratu beharko ditu.

ihardunaldiak

E uskara berriro geurea.- Igande honatan izango da Arabako Bastida herrian aurtengo Arabako ikastolen festa. Arabako ikastolek jasaten duten egoera kontutan izaki, egun honetan jai giroan ospatuko diren ekintzetara gerturatzeko dei zabala egin dute aurtengo honetan Arabako ikastoletako partaideek. Goizeko le- hen orduan izango da zabalik egun honetarako Basti- da inguruan prestatu den zirkuitoa, bertan trikitilariak, kale antzerkia, txistulariak arituko direlarik besteak beste etenik gabe. Eguerdian, bazkari herrikoia izango da bai bertsolariz eta bai trikitilariz alaitua. Arratsalde erdian hasita eta gorputzak irauteen duen bitartean, erromeria izango da, bertan besteak beste, Oskorri eta Txanbela taldeak arituko direlarik.

Ura bizirik eta geurea

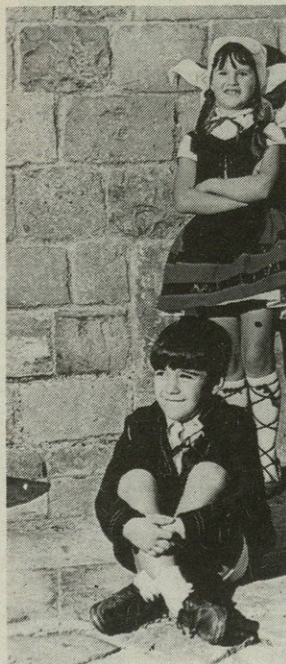
Aipaturiko izenburupean Eguzki talde ekologistak gure auren egoera salatzeko zenbait ekintza antolatu ditudara honetarako. Ekintza hauen ildotik, uztailaren 1ean Nerbioi ibaiaren igoera izango da, bertan ahalik eta jende gehien biltzea espero dutelarik Eguzkiko partaideek. Ekintza honen ostean beste hainbat izango dire gure ingurune kutsatuan zehar, besteak beste Donostia, Laudio eta Amurrión burutuko direlarik ekintza hauek.

ikastaroak

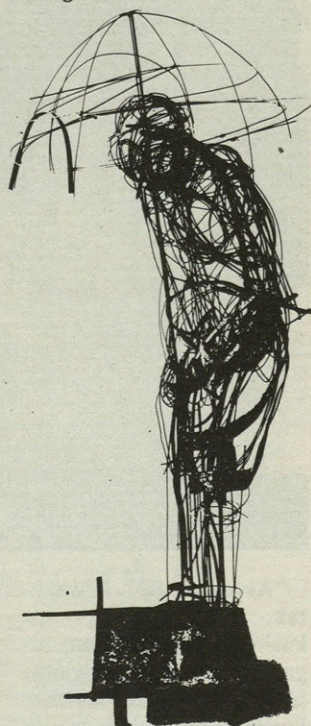
● **AEKrekin euskaraz.** Urtero gertatzen ohi den legez, aurtengo honetan ere AEKK udarako ikastaroak antolatu berri ditu, bertan era guztietako ikastaroak eskeiniko direlarik, bai iraupenei eta bai mailai dago-kienez. Ikastaroak besteak beste Altsasun, Erriberan, Tafallan, Gasteizen, Errioxan, Bidasoan, Tolosaldean izango dira. Izena emateko epea ixtear dago dagoeneko zenbait ikastaroetako, beraz lehen bait lehen zure herriko euskaltegira gerturatzeari komenigarria da.

● **Eskultura tailerra.** Ekainaren hasieran hasita eskultura tailer bat ari da burutzen Artelekun Angel Bados irakaslearen gidaritzapean. Aste honetan Patxi Larrañaga izango da gonbidatu bezala arituko dena, honek musika eta artea gaiak elkarturik aztertuko dituelarik. Aipaturiko ekitaldia uztailaren 4ean eguerdiko hamabietan burutuko da Artelekuk Donostiako Martutene auzoan duen egoitzetan.

● **Dantza ikastaroa.** Iker-folk erakundeak urtean zehar antolatzen dituen ikastaroen barnean, Gipuzkoako dantzei buruzko ikastaro bat izango da aste honetan, bertan gizon dantzak, soinu zaharrak eta zortzikoak ikasteko aukera izango delarik. Ikastaroa Bidebietako polikiroldegian izango da, irakasle bezala arituko direnak Iñaki Gordejuela, Mikel Pontesta, Iñaki Arregi eta Jose Mari Irastorza izango direlarik. Izen ematea Gipuzkoako Foru Aldundian burutu behar da, partehartzaileen kopurua mugatua izango delarik.

● **Mintzamen tailerra.** AEKK udaran antolatzen dituen ikastaroen barne, ikastaro berezi bat izango da aurtengo Azpeitina, Mintzamen tailerra hain zuzen ere. Tailer hau 6, 7 eta 8. urratsei zuzenduta dago, bertan musika eta bideoaren munduna sakonduko dutelarik bertaratutakoak. Ikastaroa uztailaren 16tik 30a bitartean burutuko da, bertan gehienez ere 34 pertsonen parte har dezaketelarik. Aipaturiko ikastaroa Berdelari ikastolan burutuko da.

jaiak

San Fermin

Uztailaren 7arekin batera festa giroa zabaltzen da Euskal Herrian zehar. Besteak beste Lesaka, Pasaian eta nola ez Iruñean ospatzen direlarik festa hauek. Iruñeari dagokionez jendetza ugari eta jai giro ezin hobea espero daiteke egun hauetarako, bertan izango diren ekintzak ugariak izango direlarik. Iruñean izaten den jendetza jasan nahi ez duenarentzat ordea, Lesakan ere jai giro aproposa izaten da egunotan, kale giro bikaina izateaz gain bertan ospatzen diren ekintzak ere ugariak direlarik. Nafarroatik ate, Gipuzkoarrek festa hauek Pasaian ospatzeko aukera dute, aurrekoen antzera herri honetan ere zezenak direlarik festen ardatza.

kirolak

Bizkaiko sega txapelketa

uztaila

9

Gipuzkoan dagoeneko bi kanporaketak jolastu ostean uztailaren 16ean izango den finalaren zai baldin badaude ere zaletuak, Bizkaian, segalarien urritasuna dela medio, saio bateko txapelketa jokatu dute, uztailaren 9an hain zuzen ere. Asko jeitxi da azken urte hauetan herrialde honetan segarekiko zaletasuna, segalari kopurua gehitzen joan ordez gutxitzen doalarik. Aipaturiko Gipuzkoako txapelketan eta Bizkaiko txapelketan garaile suertatzen direnak uztailaren 30ean jokatu beharko dute Euskadiko txapelketa Busturian.

Karsiologia aztertuz.- Aranzadi elkarteko sail ezberdinek antolatutako irteeraldien artean, uztailaren 8an Karsiologiaren mundua ezagutzeko irteeraldi bat burutuko dute taldeko partaideek. Irteera goizeko 9etan burutuko da Ataungo Martin Deunaren elizan. Egun honetan aztertuko den gaia honako hau izango da: Espeologia, Patatasoro Gueneko leizea arakatuko delarik, arrisku gutxiko kobazuloa. Partehartzaileek linterna eraman beharko dute; eskularruak, gomazko botak eta aldatzeko jantziak gomendagarriak direlarik.

mendi ibilaldiak

☐ **Edurtza:** Akierrera egingo dute ibilaldia Gasteizko mendi-goizale hauek uztailaren 9an.

☐ **Aitzgorri:** Beasaingo mendizaleak Peña Viejara egingo dute ibilaldia uztailaren 9an.

☐ **Eibar:** Lizarrusti eta Ortzaurre arteko bira egingo dute Eibarko mendizaleek uztailaren 8an.

☐ **Murrukixo:** Jaizkibelgo kalak egingo dituzte Aretxabale-tako mendizale hauek uztailaren 9an.

☐ **Lagun Onak:** Azpeitiako mendigoizaleek Arayara egingo dute ibilaldia uztailaren 9an.

☐ **Iratxo:** Irurtzungo Iratxo mendi elkarteak kanpaldia antolatu du uztailaren 1etik 5a bitartean.

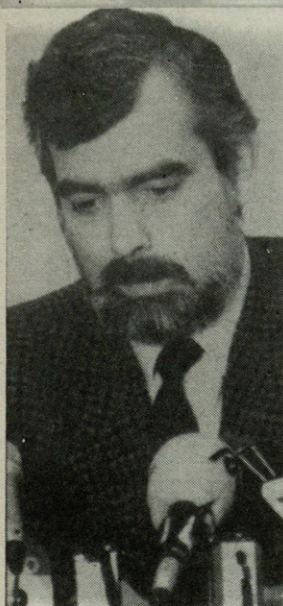
HITZEZ HITZ

«Kontradizio bat dagoela ikusten dut HB laguntzen duten drogazale eta ETaren drogaren aurkako jarreraren artean».

Javier Alzo
(D.V. 89-6-21)

«Hemen ez dago alderdi nazionalista hainbatentzat lekurik».

Xabier Arzalluz
(Deia, 89-6-21)

«Sozialistok, 90eko hamarkadan, Euskadin prozesua zuzenduko dugu».

Fernando Buesa
(Egin, 89-6-26)

«Preso bakarra ezagutu dut politikoki erreintertzioan sinestu duenik».

'Kaki' Elorriaga
(Egin, 89-6-23)

GORDETZEKOAK

K Nork birziklatuko hondakin toxikoak?

KOMUNIKABIDEEK arreta bereziaz darraite hondakin toxikoen birziklatzeko Araban egin nahi den solairuaren gaia. Talde parlamentariak Jaurlaritzaren esku utzi dute kokagunea, aukerak 4 direlarik: Antezana, Erentxun, Lomba del Cuerno eta Ollabarre. Baina inor gutxik aitatu du entrepresa noren gestiopean jarriko den. Halere zurrumurruak hedatzen hasiak dira: sasoi batean Gipuzkoako Aduna herrian Hidronor izenaz hondakin toxikoen birziklatzen arituz enpresak (ARGIAk bere garaian salatu zuena besteak beste ingurugiroarekiko zeraman politika medio) omen ditu aukera guztiak.

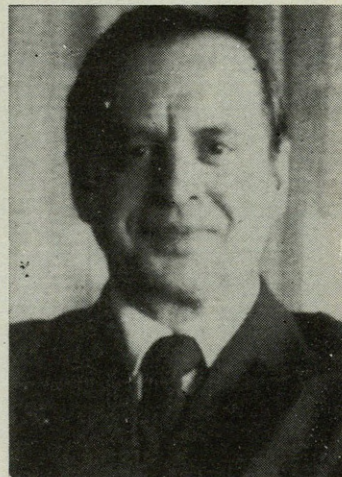
B Bandrésen ordezkoa Madrilen

BANDRES-EK azkenik Strasburgeko parlamentuan aulkia lortu du baina Madrilekoa hutsik utziko duena Carlos Sanz Andoaingo alkatearentzat izan daitekeela dirudi. Autobiaren eraikuntzari EEk baiezkota eman zionean, Billabonako alkateak (EE) bezalatsu, dimisioa aurkeztu zuelaren zurrumurruak zabaldu ziren, azkenik atzera egin zuelarik. Orain Madrileko parlamentura.

E Arzallusen Iparraldeko apostua

EUZKO Alderdi Jeltzaleak, Hegoaldeko hauteskundeen emaitzek beroturik, eta Iparraldeko beren aspaldiko bazterketatik atera nahian, 'Ager' en bidez kontakto batzuk eragin berri ditu alderdiren bat eratu asmoz. 'Ager' ek dituen sei-zazpi hautetsiez gain, beste hainbat lagun hatzeman nahian buru-belarri ari da Arzalluz.

EZPALAK

SANCHEZ ASIAIN BATIKANORA

● José Angel Sánchez Asiain, BBVko lehendakari Toledorekin batera, Batikanoaren bankua bezala ezagutzen denaren Administrazio Kontseiluko partaide aukeratu dute munduko beste lau esperturekin batera. Paul C. Marcinkus-en garai nahastuen ostean finantziar gauzak seglarren esku uzteko erabakia hartu du beraz Santa Sede-ak.

BILBOKO ENTZUTEGI NAGUSIAREN LEHEN KONDENA

● Komunitate Autonomoko Entzutegi Nagusiak bere lehen sententzian sei urtetako zigorra ezarri dio Jose Luis Eskisabel ataundarrari ETako kide izatearen akusaziopean. Maria Angeles Irure ataundarrak egin deklarazio batzuk izan dira fiskalaren froga nagusiak, zeintzuek torturaren presioa medio egin zituela aitortu bait zuen Irurek.

IPARRETARRAK MEHATXU PEAN

● «Euskal Herria osoaren askatasunerako eta defentsarako Bilkura» deituriko talde ezezagun batek Iparretarrek talde armatua mehatxatu du, prentsaren bidez erakunde horretako kide eta lagunak oso ondo ezagutzen dituztela eta atentaturen bat eginez gero eurek modu berean erantzungo dutela aditzera emanez.

*Batez ere, Bizkaian erroturik,
kalea harrapatu nahian dabiltza*

Bake Elkarateek kalea apostu

Bakearen izenean lan egiten duten talde hainbat dugu Hego Euskal Herrian; gehienek Elkarate autonomikoan soilik lan egiten dute, bakarren bat Estatu espainiar mailan. Euskal Herriko egoera politikoa dela bide, bultzada garrantzitsua izan dute, prentsak ez-ohizko laguntza eskaini dielarik. Elkarate hauetako ordezkari zenbaiterekin izan gara, beren eritzi eta jarreraren berri eman asmoz. Era berean, 70. hamarkadan Irlandako Bakearen aldeko mugimenduaren laburpentxo bat dakargu, abertzale ororentzat interesante datekelakoan.

Gerora begira, heriotzez gain beste eraso moeta batzu suertatuz gero, kalea harrapatzeko prest agertzen dira.

1985a Bakearen aldeko Elkarate hauen sormen urtetzat hartu behar da. Bizkaia aldetik dator haizea eta Gipuzkoan hainbat saiok huts egin badute ere, beranduaxeago 86ko udaberrian 'Euskalherriko Pakearen aldeko Elkaratea' Donostian eratuko da. Orduandik isilik baina lanean ari dira, uztailek 6an Gasteizen 'Desarme eta Bakearen Aldeko VIII. Bilkura europarra'ko antolaitze bihurtu direlarik.

'Coordinadora Gesto por la Paz'

Koordinakunde gisa 87ko udaberrian sortuko da, lehenagotik 'Gesto por la Paz'ek plataforma gisa 15 minutuetako kontzentrazioak egin ohi baditu ere. Guzti hauek bildu eta Bizkaia mailako koordinakunde bat osatzen dute «zio politikoei eragindako heriotzen arbuioak adierazpide bat izan dezan». Koordinakunde hau urtero asanblada bat egiten du, bertan koordinadorako ordezkariak hautatzen direlarik (40) eta Batzorde Iraunkorreko zortzi partaideak, koordinakundearen lerroak marraztuko dituztenak. Iraunkorreko batzarkideak diren Jesús Sánchez Maus eta Yolanda Pérez Intxaustiren eritziz, ekintza hauen aurrean jendea pasibo gelditu ohi da eta hau puskatzeko, erantzun zibiko eta ez biolento batez bortxakeriaren aurkako adierazpena azaldu nahi izan da.

Koordinakunde honen sorrera ikasle mailakoa dela esan daiteke, ETA (PM)k Martín Barrios militar espainiarra eta Komando Autonomo Antikapitalistek PSOEko Gipuzkoako buruetako zen Enrique Casas hiltzen dituztenean Deustu-

Jesús Sánchez eta Yolanda Pérez (Coordinadora Gesto por la Paz)

«Biolentziaren adierazpidea den edozer salatu baino lehen oso zabaldua eta baieztatua izan beharko du, adibidez, 'terrorismoa' oso zabaldua den gauza bat da Euskal Herrian, baina preso politikoen egoera ez da politikoak direlako, sistema penal osoa zeharo oker dagoelako baizik.

Koordinakundean biolentzia instituzionalaz hitz egin izan dugu baina asko hitz egin beharra dago oraindik. Herriak hautatutako ordezkariak botere koerzitibo bat daukatela pentsatzen duen jendea badago, eta honen arabera, muga batzuren barruan biolentzia moeta bat onargarria izan daiteke, ilegaltasunean daukenek ez daukatena».

Xabier Etxeberria (Desarme eta Bakearen aldeko Euskal Kolektiboak)

«Presoen kontrako erasoak salagarriak dira guztiz bai na oso ongi ezagutu behar dira. Orain arteko gure ekitaldiak heriotzeak bakarrik gertatu direnean egin ditugu baina hau aldatzekotan dago; espetxeetan edota bahiketa batez torturatzen denean kalera irten gaitzek. Hau da, heriotzetaz gain, zio politikoz gerta daitezkeen hainbat erasoren aurrean kalera jotzeko prest gaude. Erizpi-deak zehazten ari gara».

ko ikasle batzuk kalera irteten bait dira; egun ere, ikasleak dira Koordinakundearen funtsa, 43 talde eta 250en pertsonazuzenean loturik.

Beste inolako erakunderekin harreman organikorik ez eduki arren, eliza eta ikastetxe erlijioso inguruko jendea da 'Gesto'koa, baina «aurrera begira—diote— Cristina Cuestaren 'Euskalherriko Pakearen aldeko Elkarte'ekin batera lan egitea pentsatua dugu, emaitzak biderkatuko direlakoan gainera. Egundure indarreatatik Bizkaian gabiltza, baina Elkarte autonomiko eta Nafarrora begira gaude; euskal herri izenarekin zerikusirik duen edonora».

Salaketa moeta desberdinak

Koordinakunde honek ez ditu Euskal Herriaren egoera politikoaren azterketarik egiten, biolentzia arbuia baizik. Yolanda Pérez-ek dioskunez, «bakotzak bere azterketa egin dezake baina hori ez da koordinakundearen konpetentzia, ez dugu horretan sartu nahi»; Maus-en eritziz ordea, egungo marko juridiko-politiko aski da bertako arazo politikoak konpontzeko. Hala ere, heriotze politikoak suertatzen diren bakoitzean kalera irteteaz gain, Ajouria-eneako hitzarmenaren alde publikoki agertu eta lan egin dute. Baina ETA-

Ausnarketa badute oinarri, Bakearen aldeko Elkarrekin gaitasun ezaz edota ideologiaz, hainbat gai ahazten dute.

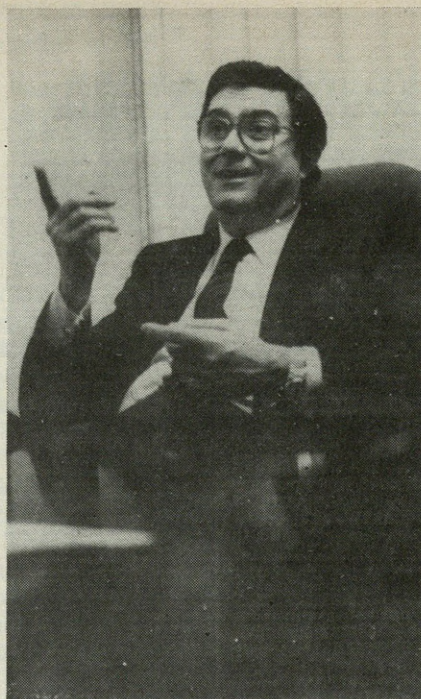
ko preso politikoen egoeraz edota sarritan jazotzen diren moeta desberdinetako erasoez galdetzerakoan, koordinakundeak ezer egin baino lehen informazio desberdinak jaso, eztabaidatu eta gehiengoak baiezkua eman ondoren, ekiten da. «Presoen trasladoei buruz informazio baten zain gaude, gure aholpideak direla bide, muga handiak bait ditugu informazio zuzena jaso ahal izateko» baieztatu du Jesús Sánchez Maus-ek. Zenbait presok euskarazko prentsa ezin jasotzeak, 23 orduz zeldan zerraturik egoteak, euskaraz idazteko oztopoak... «kaleko zurrumurruguzti horiek baieztatu egin behar dira, kalean bertan kontrako bertsioak entzun ohi bait dituzu eta».

'Euskal Herriko Pakearen aldeko Elkarte'

Biolentziak jotakoen taldea da Cristina Cuestaren 'Euskalherriko Pakearen aldeko Elkarte'. 86ko udapartean, maiatzean hain zuzen, 'Kazeritza eta Biolentzia' izenburu pean antolatzen diren ihardunaldi batzuetan, politikari, kazetari eta juleak egon arren, eragindakoen ikuspegia falta dela eta, Cristina Cuestak hitza hartu eta aipatu ikuspegi horretan oinarriturik bakearen aldeko elkarte batean lan egin nahi duela adieraziko du. Handik aste batera TVEra gonbidatuko dute eta dagoeneko elkarre honen eraketa prozedura prest dago. «Biolentziak jotakoenganako mezua zuzena da eta bide batez, populazio osoren gana jo nahi dugu» adierazi digu C. Cuestak. Erakunde armaturen batek edo polizia gorputz edozeinek hiltzen dutenean kontzentrazio isilak burutzen dituzte baina ez dira horretantxe geldituko. «Hori garrantzitsua bada ere, aski ez dela garbi dago eta bakearen aldeko heziketari ekin diogu, ikastetxeetan haurrekin kanpainak eginez eta abar». Horretarako Gasteizko gobernutik diru laguntza izan dute. Bide berea hartu dute 'Justicia y Paz' taldekoek, haurrekin lana egin behar dela aipatu bait digu Pilar Posse arduradunak.

Hiru lan lerro dituzte marraztuak: salaketarena; eskutitzen bidez salaketak jaso eta bideratzen dira, ondorio gisa Hego Euskal Herriko lau hiriburuetan ordezkariak irekitzen dituztelarik. Egun zazpi herrietan funtzionatzen dute. Heziketarena; mahai-inguru eta hitzaldietan esku hartzen dute eta haurren esparrua lantzeko kanpainak eratu dituzte eta azkenik, errekonzilioarena, zeinak biolentziak jotakoekin erlazioak sendotzea bilatzen duen.

Prentsa eta komunikabideen eginkizunari buruz zuhur jokatzeko duen gaitasuna, «gehiagizko kasua egin digute, nire irudi eta historia oso salgarri bihurtu zelako, baina nahiz eskainitako la-

PPko Julen Guimon-ek berandu baino lehen Nobel saria lortzeko eskabidea tramita dezan eskatu dio Gasteizko gobernuari. Ez ote da azkarregi aritu?

guntza oso baliagarri izan zaigun, beraiengandik jasan dugun manipulazioa ere salatu beharra dago. Egunkariei gainbegirada bat botatzen badiegu, zein ideologikoa den arabera guk eginko era bateko edo besteko agiriak ateratzen zizkiguten».

Irlanda eta Israeleko kasuak ezagutzen dituela aitortu duen talde bakarra izan da Cristina Cuestarena, «Kazeritza eta Biolentzia» ihardunaldi haietan Irlandako gaia jorratua zuten hainbat kazetarik bertako kontakto batzuek eman zizkidaten eta eskutitza bat igorri arren ez dugu erantzunik jaso. Hala ere, —jarraitzen du— ezin da Irlandakoa hona ekarri, batez ere, Herri bakoitzaren izaiera eta abarregatik».

Mugak omen dituzte hainbat gai tratatzerakoan eta ondorioz ezin dituzte guztiak ikutu, presoena izan ohi da horietako bat, «motz gelditzen garela jakin arren, nahiago dugu bizpahiru kontutan murgildu eta sakondu, eta ez milatan gald».

Nazorte mailan 'Nazioarteko Bake Brigadak'ekin harremanak dituzte, hauek antolatzen dituzten formazio ikastaroetara jotzen dute, kontakto zuzenei eutsiz.

'Desarme eta Bakearen aldeko Euskal Kolektiboak'

Talde honek ez du Euskal Herriko biolentziaz jarraipen zehatza egin, na-

Pilar Posse 'Justizia eta Bakea'

«Eliza kristaueko talde sinesduna gara eta etorkizunari begira haurrekin lan egin beharra dago, helduek ideologia bat egina dutenez hauekin lan egitea zailagoa bait da.

Bestalde, ezin dugu manifestaldi guztietara joan, orain ere asko egiten ditugulako eta nekearen arazoa dago. Hala ere, garbi dakusagu urrunago joan behar dugula».

Cristina Cuesta (Euskal Herriko Pakearen aldeko Elkarte)

«Honelako edozein taldek izan behar duen bezala, gurea ere plurala oso da. Zurrumurruek asko dira: PSOEek dirua eman ohi digula, EEn ez dakit zer garelako... egia da EEko eta PSOEko militante batzuk gurekin batera lan egiten dutela, baina hortik gu zuzentzera edota euren alderdiek taldeaz baliatzen direla esateaz bada aldea. Ateak denontzako irekiak dira.

50 presoek eskutitzak igorri dizkiegu zeinetan zubiak luzatu nahi genituela adierazten genien baina 49k ez digute erantzun eta egin zuenak 'Egin' egunkariaren bidez, beste edozertara dedikatzeak aholkua eman zigun».

Bakearen izenean kontrainsurjentzia Irlandan

Ondoren datorren testoa, «Larrun» aldizkariak Roger Faligot-en 'Guerre secrete en Europe. Le laboratoire irlandais' liburuaren laburpenaren zenbait estrakto dira. Irlandako arazoa desberdina bada ere, kontrainsurjentzia metodoak beste Herri baterako egoki daitezkeelaren froga izan daiteke.

1975ean tregoa egon zen IRA Provisionala, eta Harold Wilsonen gobernu laboralistarekin negoziatzen zen. Borroka armaturik gabe, gatazka bukatzeko posibilitateez hainbat eztabaida izan zen. Urte beteren buruan garbi geratu zen gobernuak ez zegoela benetako negoziaketa baterako prest eta armada gogor ari zen ghettoei eraso-ka.

Gero ikusi zen ghetto nazionalistetako emakume gehienak ez zirela mugimenduaren aldekoak, eta mugimenduaren «bakezaletasuna» ere aski berezia zela: internamendu kanpoak, tortura, soldadu ingeles eta talde paramilitarrak, ez ziren biolentzia kontsideratzen. Eta inportanteena zena, mugimenduak sortutako kearekin ulsterizazio prozesoa ezkutatzen zen, erresistentziarekin kriminalizazioa, estatuto politikoa presoei kentzea, torturaren sistematizazioa, S.A.S.en hedatzea, plastikozko balen erabiltze masiboa...

Talde guztiek eskema bera

Talde guztiek eskema berean ulertzen dute gatazka: Ipar Irlanda barruko borroka bat da, komunitateen artekoa, eta marko horretan konpondu beharrekoa. Inork ez du ulertzen askapen gerra modura, okupazio indar britaniarrekin eta kolono zaharren ondorengo diren lealisten papera, historiaren biktima, baina nazionalismo irlandesaren kontrako terrorearen laguntzailea.

IRaren eta armada britaniarraren arteko tiroketa batean hiru haur hilik suertatuko dira, eta ondorioz Betty Williams eta Mairead Corrigan-ek, haurren izeba, Bakearen aldeko Emakumeen Mugimendua sortuko dute. Abuztuaren 28rako manifestaldi batera deituko dute, prentsaren laguntza

oso: mugimendua martxan da. Biolentzia guztien kontra ari dira, baina seguritate indarren metodoei buruz galdetzean 'lanez leporaino gabiltza eta esan nahi dugu ez gaudela prest sartzeko politika eta seguritate arazoen xehetasunetan' adieraziko dute.

Bakearen internalizazioa

Bigarren fase batean, atzerrirako bidaiak ugaritzen dituzte Bakearen Aldeko Mugimenduaren partaideek. Beren mezua: klase eta komunitate guztien kontsentsua bilatu behar da terroristak isolatzeko, eta Ulster deitzen den territorio barruan konponketa iristeko. Bakea eskatzearekin batera, haurrentzako denbora libreko elkar-teak, gazteentzako klubak, presoak bixitatzeak eta ahal izanez gero beren organizazioetatik ateratzeko taldeak... eskatuko dituzte. Bety Williams salaketa eskatzeraino iritsiko da: bere semea IRAkoa dela baleki berak denuntziatu-ko lukeela adieraziko du publikoki.

Nobel saria irabazi

USA, Britainia Handi eta Mendebaldeko Alemaniako gobernuaren laguntza jasoko dute, baita idazle eta pertsona ospetsuena, Elisabeth II.ak bere gain hartzen ditu kanpainarako tren guztien gastuak, azkenik gastatzen dutena baino askoz gutxiago deklaratu-ko dute.

1978an Nobel saria emango diete bi emakumeoi, bien artean banatuko zutelarik. Horiekin batera erdibana, saria «Amnesty International»ek jaso zuen, Irlandako torturaz eginiko dosierragatik, azken hau galerazi egin zen, eta Nobel sariaren beste bi irabazleak ez zituzten torturak salatu nahi. Mugimenduak dagoeneko porrot egin du, baina denbora zen faktore nagusia.

hiz bere helburuen artean hemengo bakearen alde lan egitea egon, desarme eta armamentu arazoak, Hirugarren Munduarekiko erlazioak... ditu gai nagusitzat.

Bilbon erroturik, Gipuzkoan eginiko saioak porrot egin zuen eta egun 200-250 lagun biltzen ditu. Xabier Etxeberria arduradunak adierazi digunez, egitura xeheaz baliatzen dira, «koordinakunde gisa funtzionatzen dugu, hau honela talde bakoitzetik ordezkari baina aukeratu eta hauek Idazkaritza hautatzen dute, zeinak (Gesto por la Paz-ekoek bezalatsu) lerroak marraztuko dituen Idazkaritza aukeratuko duen». Biolentzia instituzionala nahiz ETArenean arbitratzen dute, «azken honek ez du justifikapenik, Franco hil zen garaiko planteamenduekin darrai, eta hortik ez dago irtenbiderik» luzatu du.

Beste gainontzerako taldeok bezalatsu pluraltasuna du ezaugarritzat, «pluralak gara eta Nazionaltasunaren aurrean autodeterminazio eskubidea- ren alde lan egitea zuzen dakusagu». Herri bati eskubide hori ukatzen zaionean «Herriaren gehiengoak eskubide hori nahi badu sistemak eskubide hau ezagutuko du» dio ziurtasunez Xabier Etxeberriak.

Diru kontutan arazo larriak omen dituzte, erakunde ta gizabanakoek emandakoarekin konpondu behar bait dute.

'Justizia eta Bakea'

Hau berriz, eliza kristauaren taldea da. Estatu espainiarrean zehar hedatua herrialde mailan funtzionatuko du. Bizkaiko taldea 81ean sortu zen eta bakearen arazoa 84-85ean ikututzen hasi ziren.

«Elkar hizketa da guztia oinarria —dio Pilar Posse arduradunak— eta horretan gabilta. Ajuri-eneako hitzerrena bultzatu genuen baliogarria izan daitekeela sinesten dugulako». Hala ere, ez dute sinesten Euskal Herrian errepresioak esistitzen duenik, «ez dut uste errepresiorik dagoenik, beste hainbat herritan ematen den neurrikoa bederen. Euskal Herria oso plurala da eta autodeterminazioaren kontua ez dakusat oso garbi, pluraltasun horregatik batez ere. Eritzi asko dagoelako horrezaz».

Preso politikoen elkartasunez eta hauen egoera salatzeko burutzen diren adierazpenetara ez doaz, «zeren alde bateko eta besteko manifestaldietara jo beharko genukeen, eta gainera ez dugu gai hau jorratu; talde bezala ez goaz eta ez ditugu bultzatzen» amaitu du.

N. ARRASTOA
JOSE LUIS AIZPURI

Tostartekoek Ertzantzarekin topo

BERMEOKO tostartekoei galdetu beharko diegu nolakoak eman ohi dituen Ertzantzak. Juan Lasa barne kontseilariak eta exekutibo osoak hauteskundeak pasa eta gero, portua 'garbitzeko' agindua luzatu dute eta denetarik luzatu gainera. Tostartekoak hainbat hilabeteetan greban izan ondoren, Ardanzen bitartekotza eskatu ondoren eta hauteskunde kanpaina osoa 'bakean' pasa ondoren, moeta honetako neurriez datozkie 'beltzak', neurri honen zergatia argitzeke dagoelarik. Ertzantza zuzentzeko aukeratuak izan direnek zenbait greba konpontzeko indarrean sinesten dutela erakutsi dute edota konpontzen ez dakiten kontseilari-kideei zenbait arazo nola konpondu behar diren erakutsi nahi izan diete. Emaiza: makina bat zauritu, larritasuna, ulertezintasuna eta inpotentzia. Ohizko oroi penak...

Tostartekoek konponketa egokirik ez zekusatenez al-tzairuzko kablea ipini zuten Bermeoko portuko armadoreen arrain untiak eta unti arruntak irten ez zitezen, baina 'Gaviota' plataformako nagusi den Repsol multinazionalarekin egin dute topo eta honek euskal itsaso pean dagoen 'bere' euskal gasa azalerazteko planetan atzerapenik egoterik ez du onartzen eta tostartekoek zoritxarrerako Bermeoko portuan materialez beteriko bere untiak.

Espainiarrek lehendakaritza utzi eta frantsesek hartu

LEHENDAKARITZA utzi du Felipe González-ek. El-karte europarreko lehendakaritza sei hilabetez izan du, eta hasieran esku artean zuen berebiziko zitekeen aukerak, konturatzerako, esku artetik ere ihes egin dio.

Europa hitza eguneroko ogi bihurtu zaigu, González lehendakariaren eta Ordoñez ministriaren Europa zeharrek bidaia erruz atera dituzte egunkari nahiz astekari baina, ez dirudi emaitza aipagarririk lortu dutenik. Ez dute argitaratu bederen. Bestalde, Europa eta Hego eta Ertamerikako zubiarena egin behar zuen Estatu espainiarrak, baina Herri horietako etorkinek Alemania, Estatu frantsesa eta Britania Handirako bidea har ez dezaten bisadua eska dezan agindu diotenean enbutuarena egitera behartu nahi

izan dute. Larri aritu da 'lehendakaria'.

Hala ere, Elkarre horretako lehendakaritza ez da esku ezezagunetara joan. Françoise Mitterrand-en, sozialista hau ere, aukera da eta, zinez, lehendakaritzarik gabe onura ekonomikoak jasotzen jakin izan badu, orain kirtena eskuetan duelarik larri jar dezake PSOE gobernua. Baina hein berean, euskal errefuxiatu politikoak larri jar ditzake ere, Mitterrand gobernuaren presiobideak ezagunak bait ditugu.

Eta preso eta senideak berriro erasotuak. Xabier Oregi (iragarritako traslado) eta Jon Etxeandia 'Salto del Negro' espetxe insularra eraman dituzte, bien bitartean Alcalá-Mecon senideek funtzionarioen mihaketak pairatu eta 'terroristen' senidetzat jotzen zituzten bozgoragailuetatik.

EA: aldaketa taktiko ala estrategikoa?

ZARAUZEN bildu da Eusko Alkartasuna hauteskunde europarreko emaitzen ondorengo urratsek nolakoak izan beharko duten aztertzeko. Lehen erabakia: Jose Angel Cuerda, Gasteizko alkateari alderditik ospa egiteko gonbidapena luzatu zaio. Espultsioz bakarrik joango zela iragarri zuen alkate arabarrak eta bere erabakia zein izango den eta noiz, ikusteke dago. Min handia egin diezaioke oraindik EARI.

Hauteskunde batzu pasa berri ditugu eta berri batzuen aurrean egon gaitezkeela dirudi. Eskuin-zentroak emaitza onegiak atera ez baditu ere, sendoketarako lehen urratsa emana du eta PSOEk oraingo emaitzei eutsi nahi badie, ez litzateke arraro izango aurreratzea. Beraz, EAK errebalida pasa beharko du eta horretarako bere lerro politikoa zehaztu beharko du: PNVk bezala, egindako gestio lanen emaitza onak saldu, Ajuria-eneako hitzarmenaren aldeko jarrera garbia azaldu, autodeterminazio eskubidearen aldeko mezua leundu eta, azken finean, kutsu herrikoi horrez aldendu edota Euskal Herriko beharrei uko ez egin eta bere bideari eutsi. Alderdi barruan indarrak nola diren markatuko du ondorengo lerro politikoa.

N. ARRASTOA

Walesa eta Jaruzelski,
orekari eusten ahaleginetan orain

Polonia: Solidaritateak gobernuari sekulako jipoia

Solidarnosc, erdi-klandestinitatetik erdi-boterera, denbora gutxian.

Ekainak 18 igandearekin Poloniako Senatua eta Dieta (Kongresua) osatzeko egiten ziren hauteskundeak bigarren txanda ospatu zen. Gerraondoko hauteskunde guztietarik abstentzio tasarik altuena ezagutu zuten: 27 milioi poloniarretarik laurdena bakarrik urreratu zen bontzietara. Jokua aurreko igandez erabaki bait zen, herriaren %60ko parte hartzeaz Solidaritateak aurkeztu 261 kandidatuetatik 260k lortu zutelarik eskainua.

Senatuan, boto zuzenez aukeratzen zelarik bere osotasunean, Solidaritateak 100 eskainu posibletan 99 erreusitu zituen. Dietan berriz, alde aurretik gobernuak —gobernuaren partiduak eta bere aliatuek, indar ofizialek esate batera— gehiengoa ziurtaturik bait zuen, Solidaritateak posible zituen 161 aulkiak eskuratu zituen.

Zinez harrigarritzko, hala gobernu

Txina: makurka eta poliki

Txinak egun munduan daukan pisu espezifikoa adierazgarri dira han gertatu exekuzioen ondorengo munduaren erreakzioak. Gobernu eta komunikabideetatik zernahi kondena hitz egosten delarik, inork ez du neurri ekonomiko konkretuak hartzeko garaian bere burua busti nahi izan. «Txina nazio garrantzitsu bat da, zeinarekin harreman emankorrak izaten segitzea espero dugun», zioen, adibidez, gertakizun haiek zirela kausa Etzeturiko komunikatuak, «herri txinarraren kaltetan izango diren sanzioak» ez dituztela hartuko iragarritz. Sistema kapitalista estatu erraldoi hartan noraino dagoen interesaturik adierazten digute, argi eta garbi, berba zuri horiek.

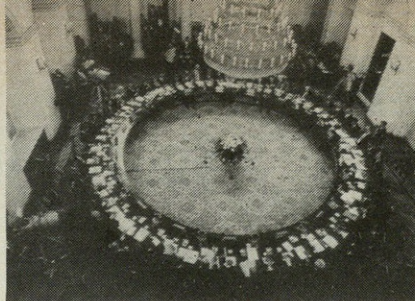

Deng: ekonomiaren giltza.

nola —hein batean— oposizioa bera eta mundu guztia harritu duten emaitza horietan, mapa politiko erabat berria gertatzen da Poloniako.

Gehiengo, oposizioan

Oposizioa, hau da, Solidaritateak, ezin izango du gobernu osatu, alde aurretiko eta berek eta gobernuak osatu zuten «mahai inguru» delakoan Partidu Komunistak Dietako eskainuetarik %65a ziurtatuak bait zituen; halaz ere, boterearen baitan ezpairik gabeko eragina izango dute Solidaritatekoek, Senatu gehiengoari esker edozein lege blokeatu ahal izango dute eta. Senatuak uko egindako edozein lege, Dietara itzulitakoan, bertako deputatuen bi herenak beharko ditu, onartu ahal izan dadin; ondorioz, oposizioaren baimenik gabe, aurrerantz, ez da inongo lege aurrera ateratzerik izango.

Solidaritate eta gobernukoak, apirilaren 6ko mahai inguru lanean.

Diet horretan, Partiduko 172 eta Solidaritateko 161 deputatuen ondoan, Nekazarien Partiduko 76ak eta Partidu Demokratikoko 28ak eseriko dira —eta beste 10, Pax-ekoak, eta beste 8, Kristauen Batasunekoak, eta beste 5, azkenik, Katolikoen Batasunekoak. Nekazariak eta Partidu Demokratikokoak, orain artean «satelite» deituek, beren birtateko posizioa aprobetxatu ahal du, Partidu Komunistari honetan edo hartan presio egiteko.

Nabarmetzen den datua zera da, Senatu Solidaritateak bere egin ez duen eskainu bakarria Henryk Stoklosa-gana joan dela, pertsonai nahasia, esan genezake: partidukoa 1968tik, 19 urte zituela, ustelkeriaz salatu eta 1982ko lege martzialaz Partidutik bota zuten, harez-keron negozioren munduan erabat murgildurik ibili dela eta txit aberastu dela; bere aldeko kanpainian berak xahutu dituen 30.000 dolarrek eta gobernuak Solidaritatearen aurrean eskaini dion nolabaiteko apoioak bultzatu bide dute, Pila-ko hirian, Poloniako senadore «ez-solidario» bakarria izatera.

Ez dadin soka eten

Soziologikoki badirudi Solidaritateak langile hirietan eta industri zentroetan jaso duela boto gehiago, proportzioan. Aipagarri da, bestalde, gazte talde batzuek kalean eta «demokrazia aprobetxatuz» bultzatu duten abstentzio aktiboa.

Momentuz badirudi Jaruzelskik kolpea ongi jaso duela. Nola edo hala, gobernuak eta Solidaritateak segitu beharko dute boterea elkarrekin amainatzen. Hala nahi ere, esanetara kasu eginez gero, bai batzuek eta bai besteek ere. Gobernuak, gobernuko moderatuek behinipehin, egoerak alde txarretik leher egin ez dezan nahi dutelako noski; Solidaritateak, arrazoi berberetatik: beldur da, Walesa, orain, urrunegi joan ote diren (Txinaren itzalak, eta), eta telebista agertu zen, lehenbiziko txandaren bezperan, adierazteko berak «zerrenda ofiziala» ere eman behar ziola botoa; zerrenda horretako «moderatu»ei, alegia, erreformazaleenei. Beranduegi izaki, ordea, jende gehienak 35 «superkandidatu» ofizial guztiak ezabatu bait zituen, aipatu ondorioekin.

PABLO SASTRE

Sobietar Batasunean

Asiako frontea

Asia erdiko errepubliken txanda dugu orain. Zer dira, baina, Indiako sijenak-eta gogoratzen dituzten errebolta nahasi berri haiek? Etnia arazoak, ekonomia arazoak. Lehenbizikoetarik, batez ere. 1944ean errepublika haietara atzerriratu mesjetak dira motibu. 160.000 lagun. Non beren burua defendatu, aukeratu berri den Kongresuan ordezkariak ez dutela, kexu dira mesjetak. Lehen bizi ziren Kaukasora, Georgia hego-mendebaldera itzuli nahi dute; baina, nonbait, jendaki berriez berpopulatu dira aintzinako lurraldeak... Uzbekistandik Tadjikstana, Kazajstana hedatu da borroka. Xifra ofizialekin 100 hildako, 600 zauritu jadanik. 400 etxe, 120 autobus erre dituzte Uzbekistanen bakarrik. Mozkor koadrila batzuk zirela, zioen Pravda, lehendabizi; «talde mafiosoak», hobetsi zuen ondoren. Baina leku ofizialak eraso dituzte partikulazki. Integristak direla, aitortzen du Gorbatxovek, orduan. Jakin bagenekien errepublika haietan erlijioak daukan pisuaren berri. Moskun ezagutzea da berria! Uzbekistango barne ministrariordea «gerra saindu»az mintzatu da ondoren, eta Irango presidente den Rafsanyaniren bisita aprobetxatuz sobietar agintariak, Teheranera luzatu laguntza ekonomikoaren truke, beren etxeko islamiar suteari ez diezaiotela egurrik atxeki, eskatu dute. Bitartean, han ere armadak esku sartu du gatazkan. 12.000 soldadu heldu berri da... Errefuxiatu kanpamendu batera asmo makurrez zihoan 500 laguneko matxinatu karabana bati helikopteroetatik tiroka erasotu diote... Fergango hirian 15.000 errefuxiatu dago. Beste asko Kazajstana aldegin du. Georgiar eta armeniar inmigratu ugari dago Asia parte horretan, eta haien aurka ere altxatzen omen dira bertakoak. Ez dirudi inondik ere botere zentraletik soluzio egokiak bideratzen direnik. Jokua arauak hausten ari dira, bata bestearen ondoan, Sobietar Batasunean. Polonia, Hungria bezala: probaleku arrisksuak... Kontrolatu ahal ote dute prozesua? Txinan bezala kontrolatu beharko, azkenerako? Ez ote, sobera amore eman orduko garbitu zuten Zhao Ziyang berri gisa bat suertatzen ahal, Gorbatxov berbera ere?

Fanxin

Gasteiz eta Donostiako udalak
eta Animalien Babes Elkarateak elkarrekin mokoka

Kaleko zakurrak akatzen ari zakurtegietan

Betire uda partean izaten dira notizi kaleko zakurrak. Aurten, halere, notizi baino gehiago istilu: Gasteizko Udalak 400 zakur akatu, eta Donostiakoak 150 kalean utzi dituela salatu bide dute Animalien Babes Elkarateak. Donostiako Elkarateak, eta Udalak kaleratutako zakurrentzat ez dutela lekuri aurkitzen argudiatuz, hainbat animalia akatu du bestalde bere kabuz. Hona hemen, auzi zaharberritu baten azken ezpalak.

Zakurretan zakurrenak kalekoak omen, katerik gabeak. Eta zakur haundienak hanka bikoak, herriko mintzoak dioen legez. Eta historia hau, egia esan, zakurren kontu bat baino ez da. Europarako hauteskunde garaian berebiziko

indarrez lehertu zena.

Ekaineko estraineko astea amaitzeaz zela Gasteizko Animalien Babes Elkarateak Udal zakurtegitik 400 zakur desagertu zirela salatu zuen komunikabideetan. 50 zakur baino ez omen zen ge-

ratzen zakurtegian eta besteen arrastorik ez. Guzti honen aurrean berehala erantzun zuen Udalak inongo 'hilketarik' egin zenik ukatuz, eta «bakar batzuk akatu dira gaisorik zeudelako eta arrisku bat suposatzen dutelako pertsonentzat» argudiatuz.

Hein berean, eta Donostian, Villa Lilita-ko zakurtegiak bota zituen Udalak, non Animalien Babes Elkarateak 150 zakur zaintzen bait zituen. PSOeren Osaungintza saileko Susana Corcuera zinegoitziaren esanetan lekua erabat likitsa zelako. Arrazoitzen zen ere, bertan zeuden zakur gehienak paralitikoak, legendunak edota bakunatu gabeak zirela.

Norengain errua?

Afera honen hari nagusiak aski nahasiak eta ulergaitzak direna ezin uka. Batetik: Gasteizen eta Donostian Animalien Babes Elkarteen eskutan zeuden zakurtegiak «sanital egoera deitoragarrian» zeudelarik sartu dute eskua Udalek. Ondorioz ezin uka Elkar-teek orain bitartean egin lana auzitan jartzen dela: Ze egoeratan eduki dituzte zakurrak? alztatarrek izan dira lekuko fidele-nak hainbat urtez, eta euren eritzia da lekuko.

Gasteizen Udalaren ardurapean daude zakurrak. Donostian aldiz, Elkar-tearen eskutan. Gasteizen hainbat zakur hil ditu Udalak, «suposatzzen zuten osasun arriskuagatik». Honen aurrean sarraskiaz mintzatu delarik Elkar-tea. Baina Donostian El-

karteia bera izan da zakurrak akatu dituen «inpotentzia eta sufritzen ari zirelako» zioten. Atera bitza ba-koitzak ondorioak...

Donostiako Udalaren jokaera ha-lere salagarria suerta daiteke: Elkar-tearen esku zeuden Villa Lolita-ko zakurtegiak inongo abisurik gabe bota, Aiako Udalak deusik jakin ga-be zakurrak bertara eraman, eta ge-ro handik mugitu beharrean aurkitu zirenean ardura guztia Elkar-tearen esku utzi zuelako. Inprobisazio ba-tean aritu dena ezin uka. Alztatarrek argi utzi dute «zakurtegia auzotik kentzearen aldeko ginen noski, bai-na ez honela, hauteskundeak apro-betxatuz egin duten bezala».

M.B.

Donostiako 'Villa Lolita'ren egoerak zakurrak non sartu ezina eragin du.

Donostian, zakurrak inork nahi ez

Ekainak 9an, Donostiako Udalak Vi-lla Lolita-ko zakurtegia bota zuen, «Ani-malien Babes Elkarteari inongo abisu-rik pasa gabe» zioen Alberto Cienfuen-tes bozeramaileak, zeinaren esku bait zegoen etxea. «Villa Lolita sanital egoe-ra deitoragarrian aurkitzen zen. Alztar-terrek egoera jasangaitza salatua zuten behin baino gehiagotan Udalaren aurrean arrazoi guztiz; guk denbora bat eman genien Elkartekoei Igaran beste leku bat aurki zezaten baina ez dute deusik egin, eta honen aurrean za-kurtegia bota dugu» adierazi zuen Susa-na Corcuera Udaleko osasungintza sai-leko arduradunak. Furgonetan sartu eta Aian 200.000 pezetatan alokatutako saila batzutura eraman zituen Udalak 150 zakurrak.

Ondorioz mobilizazio zenbait burutu zuten Elkartekoei. «Etxea itxi dute eta barruan 80 katu geratu dira gutxienez», kexatu ziren. Bestalde, eta leku aldake-tari buruz «bidean, eta egiten zuen be-roaz, itoduraz akatu dira zakur batzuk; eta bestalde, Aiako sailetan gaua aire li-brean pasatzera behartuta daudenez enfrontamenduak sor daitezke euren artean, ondorioz elkar akatu daitezke-larik» aldarrikatu zuten. Den-dena uka-tu zuen Udalak.

Gauzak erabat nahasten dira puntu honetara iritsita. Aiako Udalak ez zuen zakurren berririk. Eta auzotarrak, zaku-rrek ekar zitzaizketen gaisotasunak euren abereen kaltetan zirelakoan kez-katuta animaliak handik kentzeko dei bat egin zion Donostiako Udalari, eta Aiako alkateak berak, Iñaki Iztuetak, «bestela zakur guztiak Donostiako Uda-letxera eramango ditugu protesta gisa» erantsi zuen. Elkar-teak (txakurrak be-reak ziren) lbaetara eraman zituen, bai-na han ere gauza bera: auzotarrek ez zituen onartu, eta azkenez, bi edo hiru egunetan furgonetatan eduki ostean, Elkarteko zenbait partaidek gehientsue-nak akatu egin zituen, «zenbait leku be-hatu ostean inongo irteerarik antzema-ten ez genuenez» arrazoipean.

MATTIN BERSATEGI

Gasteizen zakurrak akatu zirenekoa

Gasteizko Udaleko Mikel Mintegi bo-zeramaileak «zakurrak Nazioarteko Ba-bes Elkar-teak onartutako medikamen-dua medio izan ziren akatuak» zioen, eta «lekukoan aurrean eta legea baliatuz». Babes Elkartekoak aldiz «gauez eta tiroka akatu ziren» aitatu zuten.

Gertaera hauen aurretik, eta maiatza bitartean, Udal zakurtegia Animalien Babes Elkar-tearen gestiopean zegoen, eta antza, «besteak beste lokalaren sani-tal egoera ez osasungarriari erantzun asmoz», eta zenbait eztabaidaren os-tean, Udalak ardura bere gain hartu zuen. Iritsi zaigun informazioaren ara-bera, honen aurrean Elkartekoei hain-bat karta igorri zioten alkateari eta go-bernadore zibilar (Cesar Milano), eta honez gain hainbat dei egin zuten Italia, Alemania eta Ingalaterrara, ber-tako elkar-teei laguntza eskatuz. Rosa Letamendia Elkarteko bozeramaileak zionez «Sondikan tonelada pentsu dau-kagu Ingalaterratik bidalia».

Hona hemen aferra erabat nahasten dela: zein da arazoa, zakurrak gose zi-rela eta arabar instituzioek ez zutela di-rurik animalien mantentzeko? Edo za-kurtegiaren sanital egoera kaskarra ze-la? Gauzak honela, Elkar-teak «datorren urtean, ekainak 6an, jendearen anima-liekiko ankerkeriaren aurkako nazioar-teko eguna ospatuko dugu Cuerdaren Udalak erahildako 400 zakurren sa-raskia gogoratuz» eman zuen aditzera, era berean epaitegira kereila krimina-lak luzatuz. Manifestazio bat ere antola-tu zuten «pakea eta bizitza defendatuz».

Zakurren nagusiek hauen eskubideen alde mobilizatu dira.

Berriki sinatu dute protokoloa

Gipuzkoako kutxak fusio bidean

Donostiako Aurrezki Kutxa Munizipala eta Gipuzkoako Kutxak sinaturik dute jadanik protokolo bat 93an gauzatzeari asmo duten fusio prozesua bideratzeko. Uztaillaren azkeneko asanblada ez ohiko bat egingen dute, eta hortik aurrera posible ikusten da urtebeteko epean integrazio prozesua martxan jartzea.

Protokolo honen bitartez Gipuzkoako Kutxa eta Donostiako Aurrezki Kutxa Munizipala bateratze prozesu batean sartzen dira, horretarako hiru batzorde nagusi sortu dituztelarik: Fusio Kontseilua (kutxa bakoitzetik bederatzi ordezkari parte hartzen dutena); Integrazio komisioa, presidentek (Juan José Etxeberria Munizipaletik eta Gotzon Olarte Gipuzkoako Kutxatik) eta zuzendari orokorrek osatutakoa; eta Segimendurako Komite Mixtoa.

Euskal Kutxa

Fusioaren zergatiak arakatzeko orduan urte t'erdi atzeratu beharko genuke. Eusko Jaurlaritzak Komunitate mailako fusio bat antolatzea komenigarria zela argudiatuz egin deklarazio batzuren babesean Gorordok inizatiba hartu zuen eta denbora gutxian protokolo bat sinatu zuten Kutxa Munizipalak eta Probintzialak. PNVren filosofia euskal erakundeak berpizteko eta finantziatzeko kutxa bakar baten sortzea zen, eta halaxe, delako Euskal Kutxa horren komenientziak eman ziren lehen urratsak, zeintzuek erabakikorrak izan diren iragarri berri den fusio honen gauzatzeko orduan. Erabakikorrak eta mugatzai-leak, ze Bizkaiak Gipuzkoak eta Arabak

batera baino fondo eta errekurtsu gehiago mugitzen bait du.

Mackinsey-ren fusio projektua

Gauzak honela, duela zazpi hilabete Mackinsey informea (hainbat bankuren

enkarguz egin zena) kaleratu zen, zein-nean Komunitateko eremua kontutan hartuta fusioen jorratzeari buruzko konketa bat egiten den. Bertan aditzera ematen denez, «*kriterio logiko baten erabiliz posible litzateke territorialki, eta herrialdez herrialde, fusiorik egitea; eta gero, hiru herrialdeek kontzertu bat egitea*». Informean komenigarritzat jotzen da beraz, baina munduan izan diren hainbat esperientzien araberrako datuez betire. Eta hemen dago koska: Ameriketara jotzen badugu datuek argiro diote %52a bakarrik izan direla esperientzia positiboak.

Birmoldaketaren baitan

Gipuzkoako Kutxa Earen kontrolpean dago, eta EAK Eerekin du paktua egina eta honela funtzionatzen du. Munizipalean gauza bera gertatzen da, EAK agintzen du. Gipuzkoako Kutxak, egun, garantia koefizienteak direla batetik eta pentsiotarako fondoak bestetik, dotazio interesgarriak ditu. Donostiako Aurrezki Kutxa Munizipala txikiago bada ere sektore zabaletan lan egiten du. Orain bitartean entitate txiki batzuren gisa funtzionatu dute, langileekin harreman zuzenean eta helburu gisa ondasun sozialen entitate babestaileztat hartuz beren zeregina. Antza, fusioaren bidea aukeratu dutelarik, beste 'mundu' batean sartzeaz dira.

Duela zenbait urte, Kutxa, funtsean, libreta zen. Baina merkatua erabat aldatu da eta kutxak, honen aurrean, errekonbertsio batean sartu dira: «*pentsiotarako fondoan legea atera delarik pentsatzen da, hemendik 20 urtetara, kutxek mugitzen duten adina diru mugituko dutela pentsioek. Beraz, merkatu berri bat irekitzen ari da; seguruekin ere berdin gertatzen ari da*» adierazi digute.

Bankarizazioa helburu

Gipuzkoako Kutxa eta Donostiako Aurrezki Kutxa Munizipala fusioaren aukera aurrera eramatearekin batera bankarizazio prozesu batean sartu direla esan daiteke. Zera diote protokoloan: «*Hay que prestar en condiciones comparativamente óptimas las nuevas ofertas de servicios con el objetivo de producir unas citas de participación mayor, y conseguir un liderazgo en los sectores comerciales y PYMES*». Beraz kartillaren garaia pasa da eta merkatuak zabaltzeko apostua egiten da. «*Españión territorial*»az mintzo dira protokoloan, sukurtsalak kanpoan irekitzeko asmoa hartzen delarik. Eta guzti honek ekartzen du akordioan dioten «*racionalización de la obra social*». Esan nahi da: garai bateko funtzio soziala alde batera uzten da.

Gauzak honela partidu guztiek beren adostasuna eman diote proiektuari HBk ezik. Eritzi desberdinak entzun ahal dira bestela: batzuk diote komenigarria dela merkatu zabal baten aurrean posizio hobeak eskuratzea, eta horretarako fusioaren bidea ezinbestekotzat antzematen dute. Bestetzuk aldiz, espezializazio ematen dute soluziotzat, egun dagoen konpetibitatea medio bankarizatzek porrota suposatuko lukeela eritiziz.

LOREN ARISTI

HAR EZAZU ASTERO ZURE ETXEAN BETE TXARTELA LEHENBAIT LEHEN

NIK ERE HARPIDEDUN IZAN NAHI DUT

IZEN-DEITURAK.....
HELBIDEA.....
HERRIA..... D.P.....
HERRIALDEA..... TLF.....

KOBRAKETARAKO DATUAK

BANKU/AURREZKI KUTXA.....
SUKURTSALA.....
KONTUAREN ZENBAKIA.....

Ikastolak eta AEK dira
Errioxaren berreuskalduntzearen motorra

Errioxak euskarari bizkarra eman nahi ez

XV edo XVI. menderarte euskaldun izan zen Errioxak bere hizkuntza kasik galdua du XX. mende honetan. Bertako gehienei arrotz egiten zaie Arabar Errioxako bizitzan berriro lekua hartu nahi duen euskara. Halarik ere, hamar urte badira eskualdearen berreuskalduntzerako lehengo urratsak eman zirela, eta ordutik hona, erritmoa makala den arren, euskarak aurrera egin duela nabarmena da.

Errioxa osoa, Ebroz goitikoa —Arabako hegoa— nahiz behekoa —Logroño-ko Errioxa— euskalduna izan zen duela bospasei menderarte. Ertarotik hona, euskararen gainbehera itzela izan da, ia galdutzat eman den arte. Hala ere, ez da inoiz erabat galdu. Euskarak hiltzorian segitzen du, baina azken urteotan errekonstruazio bidean jarri dela dirudi.

Urratu beharreko bidea, ordea, ez da batere erraza: Errioxako berezitasun historikoak —aspaldi ezagutu zuen euskarak gainbehera—, soziologikoak —gizarte nekazaria— eta demografikoak —biztanlego murrizta, herri txikietan sakabanatua— eta adin zaharrekoa —nekezago egiten dute berez nahiko zaila den eskualdearen berreuskalduntzea.

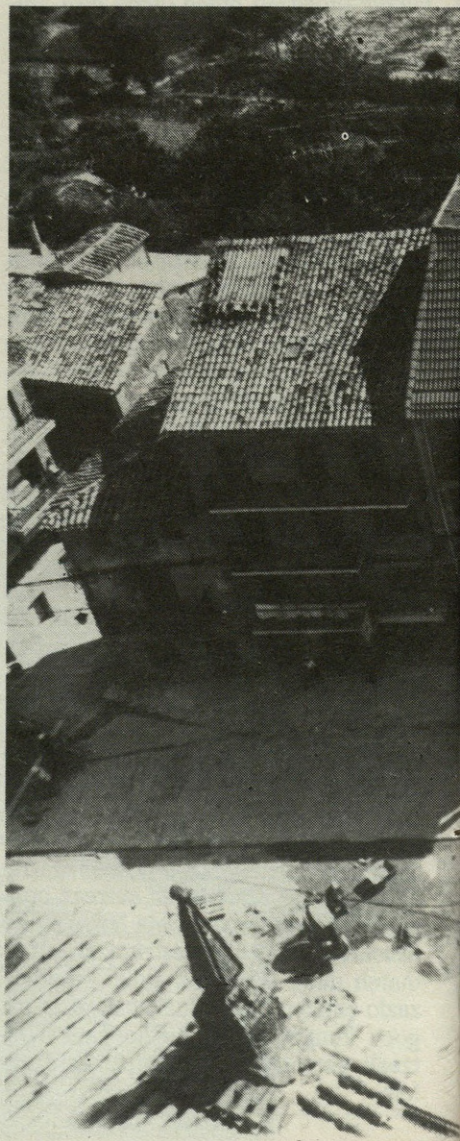
Īñaki Jaltzo, Bastidako ikastolako irakaslea, Tintxu Ruiz, Errioxako AEKko kidea, eta Rene Santamaria, 'Araba Euskaraz 89' batzorde antolatzaileko partaidea, aritu zaizkigu Arabar Errioxaren euskalduntzearen inguruko gora-beherez.

Zazpi ikastola

Ebro ibaiaren ibarrean kokatzen den eskualdean 1976an piztu zen, lehenda-

bizikoz, berreuskalduntzearen sua: 16 ikasle eta andereño batek Oiongo ikastola ireki zuten. Ordutik hona beste sei herritan eratu dira ikastolak: Pueblan 1978an, Lantziegon eta Bastidan 1979an, Eskuernaga eta Mainuetan 1985ean, eta azkenik, Bilarren 1986an. Biasteriko ikastola izan zen Errioxako bigarrena, baina eztabaida eta istilu gorren ondorioz pikutara joan zen, eskola publikoarekin bat eginda amaitu zuelarik. «*B ere du oso berezia ematen da Biasteriko eskolan, A eredia da ia. OHO ia erabat erdaraz egiten dute*», azaldu digu Īñaki Jaltzo irakasleak. Izan ere, beste herri guztietako haurrak ikastolara joateko aukera duten bitartean —ikastolarik ez duten herriak oso tikiak dira—, Biasterik, Arabar Errioxako herri handiena izanik, ez du ikastolarik, eta gure solaskideen hitzetan, «*ez da oraingoz posibilitaterik ikusten, batez ere politikoki oso berezia den herria delako*».

Ikastolan herri gehienetara hedatu diren neurri berean, ikaslegoak etengabe egin du gora, 16 ikasleko ikasturte hartatik 494 ikaslera pasa baita Errioxako ikastolen ikaslegoa. Herri batzutan, Lantziego eta Puebla kasu, ikastola da ikastetxe bakarra —haur guztiak

Euskarak atzera Ertarotik hona

Xabier Palacios historiagilearen arabera, Errioxako euskararen atzerakada erromatarren kaltzadak heldu zirenean hasi zen. Arabiarrek ere bere aztarnak utzi zituzten, Logroñoko Errioxan batez ere, baina Errioxaren euskalduntasunaren atzekaradan gehien eragin zuela Santiagoko Bidea izan bide zen. Gerora ifarraldetiko birpopulaketak medio euskarak indarra hartu zuen, baina ez zuen luzaroan iraungo.

Ikerketa zientifikoak ez du argitzen euskara, zehatz mehatz, zein garaitan eman zen galdutzat: batzuren arabera XIII. menderarte

iraun zuen; beste batzuk diotenez, beranduago arte hitzegin zen euskaraz Errioxan. Joseba Intxaustik, esate batera, XV eta XVI. mendeetan kokatzen du euskarak Arabako Errioxan izan duen atzerakada, eta Koldo Mitxelenak, bestalde, 1600. urtea ematen du urtemuga bezala. X. Palacios-ek 'Jakín' en idazten zenez, «*Bastidan batipat gordetzen den leku izen pila jartzen badugu, bada arrazoi sendorik baieztatze-ko, euskara bizirik mantendu zela Erdi Aro osoan, Ebroren ezker aldean dauden Arabako herririk hegoaldekoenetan*».

Errioxa arabarrak, erritmo makalez bada ere, berreuskalduntzeari tinko ekin ohi dio.

ikastolara doaz beraz—, eta beste batzutan, Bastidakoa esaterako, ikastolak eskolak baino ikasle gehiago ditu.

Oraingoz, eskualdearen ezaugarri soziolinguistikoak direla medio, B ereduak da nagusi ikastola guztietan: % 60 euskaraz eta % 40 gaztelera ikasten omen dute errioxar ikastoletako haurrek. D ereduak beharrezkotzat jotzen dute hala ere: «*Abiapuntua D ereduak izan behar du*». Eskoletan A ereduak du erabateko nagusitasuna, gutxi batzutan B ereduak funtzionatzen duen arren —goian aipatu bezala, B eredu 'nahiko berezia'—.

Aurten izan da, bestalde, ikastola hauen lana OHOz gaindi hedatu den lehen urtea: oinarritzko hezkuntza Oion edo Pueblan burutu ondoren azken herri honetan bildu bait da irakaskuntza ertaineko lehenengo talde euskalduna —D ereduak dihardute BBB burutzen—. Lehenengo promozioa bidean da beraz.

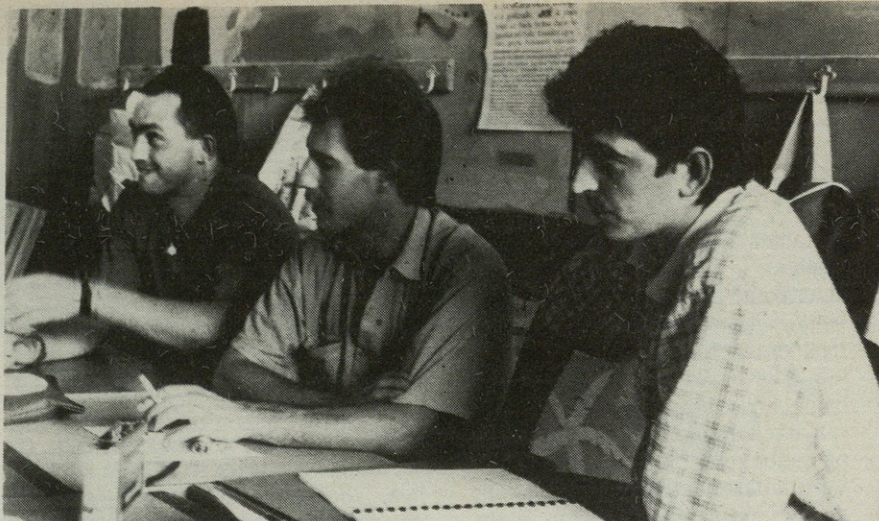
AEK bakarrik

Ikastoletan euskaraz aritu bai baina gero, kalean bezala etxean, gaztelera baino ez da entzuten Arabako Errioxan. Helduen berreuskalduntzearen premia nabaria da. Tintxu Ruiz-ek azaltzen digunez, orain 7-8 urte hasi zen AEK errioxatarak euskalduntzeko lanean. Jendearen harrera ez zen hasiera haietan oso ona izan, baina pixkanaka aurrera egin du eta, gaur egun, bi euskaltegi —Oion eta Biasteri— daude martxan eta beste sei herritan taldeak dituzte. Orotara, 190 ikasle biltzen ditu Errioxako AEKk, azken urteotan ere, Euskal Herriko beste eskualdeetan ez bezala, gora egin duen ikaslegoaren kopuruak —86-87an 122 ikasle, 87-88an 178, eta aurtengo amaitu den ikasturtean 190—.

Errioxa haran oso zabala izaki, eta hiru salbu beste 12-13 herriak oso txikiak direlarik, AEKren joera ahalik eta gehien zabaltzean datza. Horrek, jakina, talde oso txikitik funtzionatzea suposatzen du, eta honek, HABEren azken ebazpenari jarraiki, dirulaguntzarik ez jasotzea —12 lagun baino gutxiagoko taldeak ez bait dira onartzen—. «Garbi dago Errioxako AEKk ezin duela itxaroten egon, jendearengana jo behar dugu, bestela hau pikutara doa». AEKren hedatze politika hau dela medio, eta HABEk jarritako baldintzak direla eta, Errioxako AEKk urtero milioi edo milioi t'erdiko zuloa egiten du Tintxu Ruizek esandakoaren arabera, «eta Euskal Herriko AEKk hori onartu eta bere gain hartzen du gastua». HABEk, bestalde, ez du oraingoz inolako lanik egin Errioxaren berreuskalduntzerako.

Egoera ez da batere ona, baina esperantzarako atea irekitzen duten aldaketak ikusten dira: ikastolaren nahiz AEKren hastapenetan Bizkaitik eta, batez ere, Gipuzkoatik etorritakoak ziren irakasleak; gaur egun, aldiz, bai AEKn baita ikastoletan ere errioxar irakasleek dihardute, besteekin batera, maisu-maistra lanetan.

I.MURUA

'Araba Euskaraz 89', Bastidatik oihuka

Datorren igandean, Uztailaren 2an, Bastida herri errioxarrean ospatuko da arabar ikastolen festa, 'Araba Euskaraz 89'. «Euskara berriro geurea» da aukeratu duten lema, bere mezua hiru norabideruntz zabaldu nahi dutelarik. Batetik, euskarak Errioxaren ondare historiko-kulturala osatzen duela gogoratu nahi da, euskara ez dela arrotza, bertako hizkuntza baizik. Bestetik, Bastidan eta orohar Arabako Errioxan euskararen presentzia, eguneroko bizitzan, oso urria dela. Eta azkenik, eskualdearen berreuskalduntzearen alde

apostu gogorra egin dela, «Euskara berriro geurea izanen delako».

Beraz, 'Araba Euskaraz 89'ren lehenengo helburua eta premiazoena Arabar Errioxaren biztanlegoa euskararen egoeraz eta etorkizunaz mentalizatzea da. Aldi berean, Nafarroa eta Iparraldeko ikastolen beharrei aurre egiteko dirua biltzea ere badute xedetzat. Aterako diren sosen beste zati bat eskualdearen egoera soziolinguistikoa aztertuko duen ikerketa bat egiteko izango da.

Euskararen jai honen inguruko ekitaldiak joan den Ekainaren 16an hasi ziren, eta Uztailaren 2rarte luzatuko dira. Ekitaldiak —musika jaialdiak, erakusketak, antzerkia, kirolak, mahainguruak...— Arabar Errioxako herri guztietara hedatu dira, 'Araba Euskaraz 89'ren mezua bazter guztietara heda dadin.

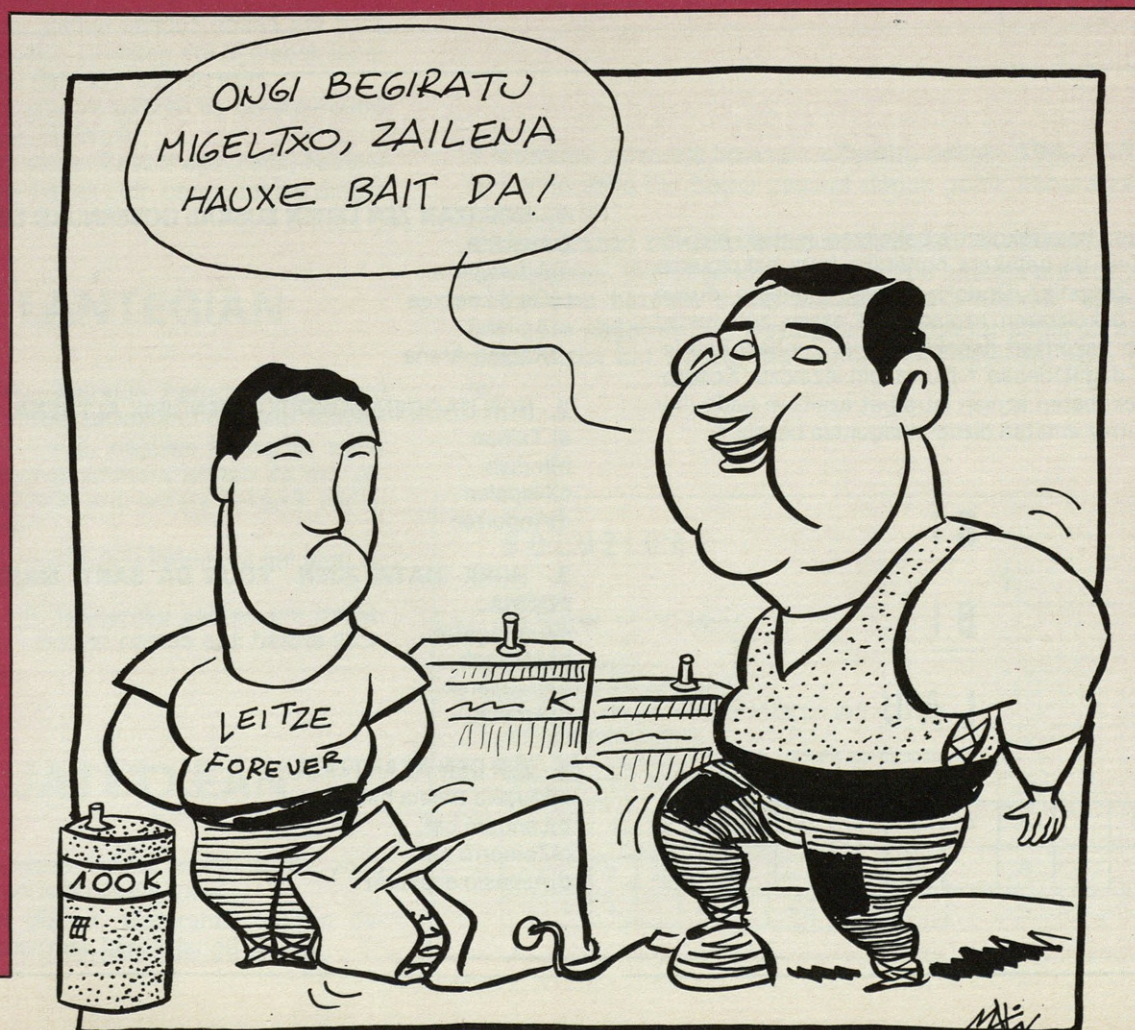
Igandean, goizeko 10.30tan irekiko da Bastidako herria inguratuko duen 4 kilometrotako ibilbidea, une berean Errioxako talde euskaltzale guztiek bildu dituen batzorde antolatzaileak eratutako egitasmoari ekingo zaiolarik. Han izango dira txalapartariak, bertsolariak, pailasoak, herri kirolak, antzerki taldeak, folk jaialdia eta abarra. Eta urteroko kamiseta, motxila eta txapak ez ezik, 'Araba Euskaraz' erako etiketaturiko errioxar ardoa ere izango da salgai.

I.M.

ARGIA

txt

K O M I K I A **155** . zenbakia

Denborapasa

HITZ GEZIDUNAK

ZAHARRA YANKEE-EN ESTATUA	↓	LEHER NEURRIA	↓	LEHEN PERTSONA HAR EZAK	↓	DOLU ZENBAIT	↓	ADOREA ... EGIN TIRA	↓	IKUSTEKO DAGOENA KANPO	↓
→		↓		↓		↓		↓		↓	
PAPAR KARGA	→				AMETS EGIN IDI, HITZ ELKAR.	→					
→				PAKTUA BETA	→	↓				SUFREA INTERJEKZIO	→
BEHEKO SUAN ENTZUN	→			↓			HAUSTURAREN ONOMATOPEIA BIZK. LEKAK	→		↓	
→					UTIKI OGI	→	↓	502 ROENTGEN	→		
INDIOA BUKAERAK	→		ATZIZKI ZENBAKI BAT	→	↓	GAISO AMERIZIOA	→	↓		AZKENEKO LOTU (INDET.)	→
→			↓			↓		ALDREBES (ERREP.) FRUTU TROPICAL	→	↓	
ZERO NAFARROAKO BAILARA	→	IZPIRITUAK KONTSONANTEA	→					↓	ZINTZO KONTSONANTE	→	
→		↓				UKULUA	→		↓		

LETRA BATUKETA

Batuketa honetako letra bakoitzari zenbaki bat dagokio. Zein da batuketa honetako letra bakoitzaren balioa? Zergatik? Ondoko koadro honetan duzun zenbaki bakoitzaren azpian, ipin ezazu zure ustez hauetako bakoitzari dagokion letra. Zenbaki bati letrarik ez dagokionean • ikurra ipin iezaiozu. Koadroko zenbaki baten azpian letra bat azaltzen bada, har ezazu aurrez ematen dizugun laguntza bezala.

B I
+
B I
—
L A U

e	8	7	0	2	4	3	5	1	0
			A		U				

EZETZ ASMA

1.- NOR IZAN ZEN LEHEN EUSKAL GOBERNUKO LEHEN-DAKARIA.

- a) Ajuriagerra
- b) Garaikoetxea
- c) Agirre
- d) Xabino Arana

2.- NON DAGOEN MUNDUKO MENDIRIK ALTUENA.

- a) Txinan
- b) Indian
- c) Nepalen
- d) Andorran

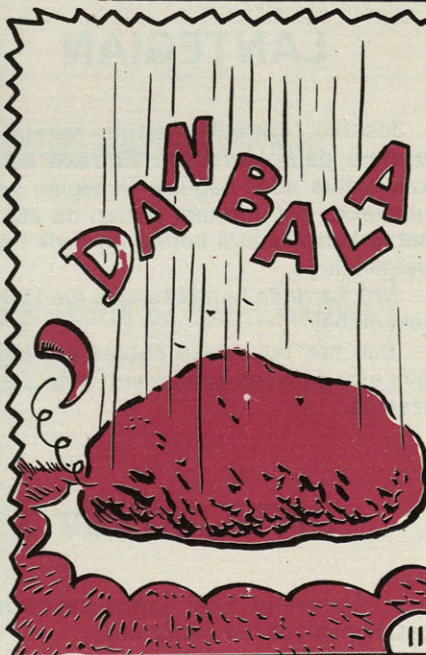
3.- NORK IDATZI ZUEN "EGUN DA SANTI MAMINA" POEMA.

- a) Iparragirrek.
- b) Atxagak.
- c) Etxeparek.
- d) Arestik.

4.- ZER DEN AZANTZIOA.

- a) Musika tresna bat.
- b) Landare bat.
- c) Zomorro bat.
- d) Asensio euskaraz.

B	A	Z	T	A	N	*	K	O	R	T	A
A	D	I	T	U	*	U	T	*	D	I	I
A	I	N	*	K	I	*	E	R	I	*	Z
A	K	A	B	E	R	A	K	*	A	L	U
*	O	*	A	R	I	M	A	K	*	O	N
E	S	T	A	T	U	B	A	T	U	A	K
*	P	A	P	O	*	A	M	E	S	T	U
Z	A	M	A	*	I	T	U	N	A	*	S
*	L	A	R	A	*	T	Z	*	K	R	A
A	A	D	I	T	U	*	U	T	*	D	I

"Arrotzarik ez dago Euskal Herrian eta menditarren irrintziak zervaraño heltzen dira" - Arturo Campion

Horrela ba...

Eskerrik asko zuri eta zure erleei.

...Badakizu Tuterara etor zaitezkeela bizitzera...

Edo Ustaritzera

Baizta Saraitzura ere.

Aezkoara etorri nahi baduzu...

Esker mila guztioi... bainan ez.

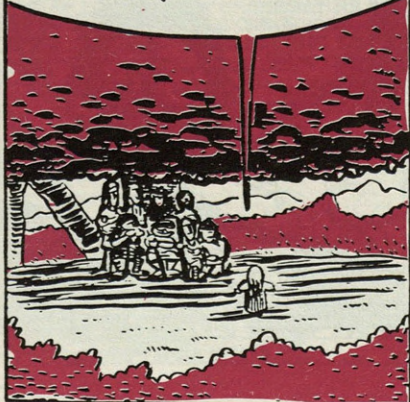

... Erlea bere erlauntzara bueltatzen da beti...

... Gañera, gure aitarenekin lana segitu behar dut...

... Eta Iruñerrian eginbeharra aunitz badagoela konturatu naiz.

Agur!

ikusi arte!

Agur!

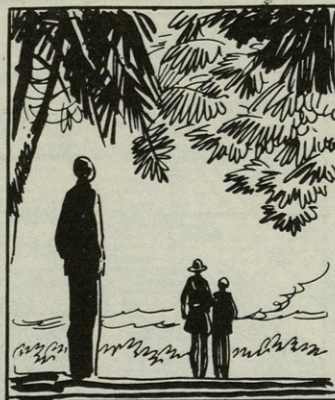

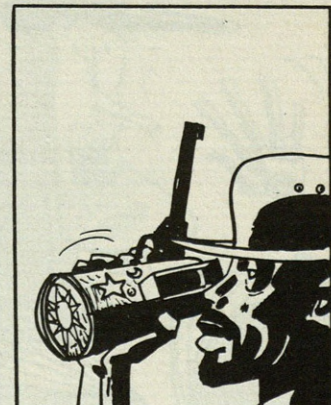
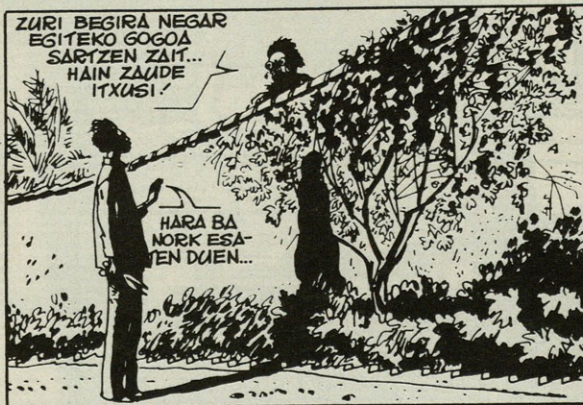
... Eta geroztik, Malkaitze euskal Konfederakuntzaren buruzagia izan zen, bere aitak utzitako hutsunea betez.

Amaiera

VUDU LEHENDAKARI

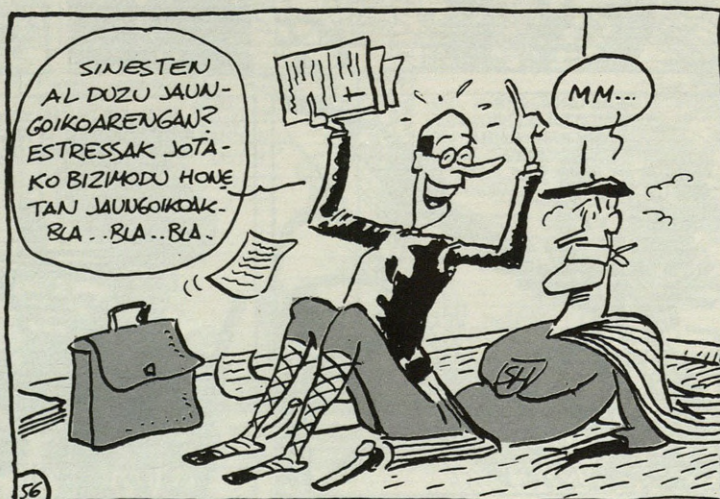
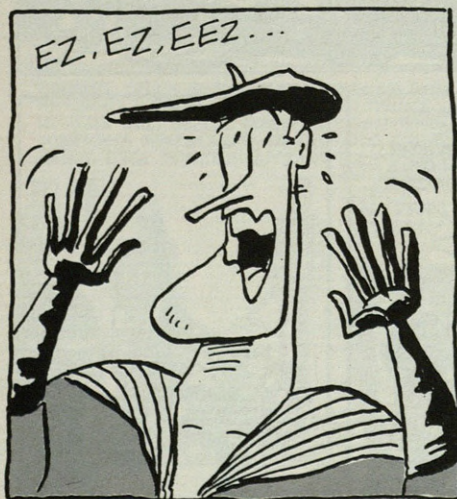
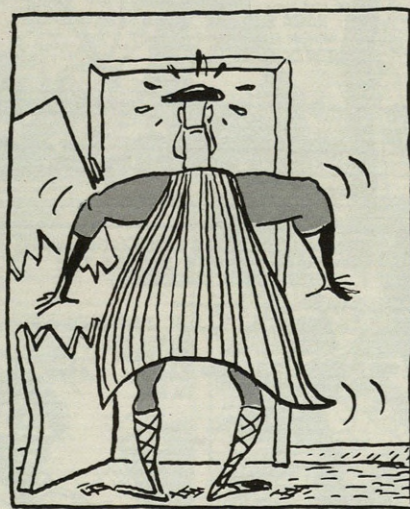
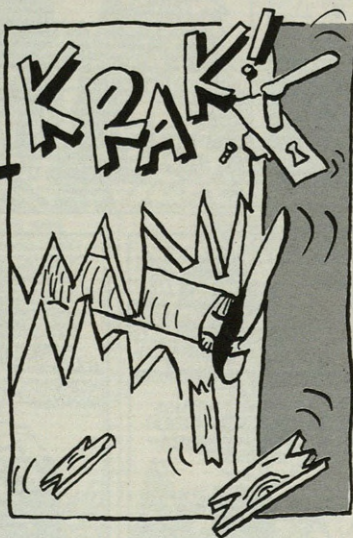
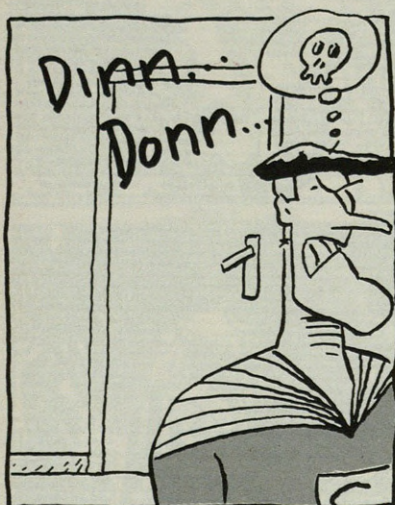
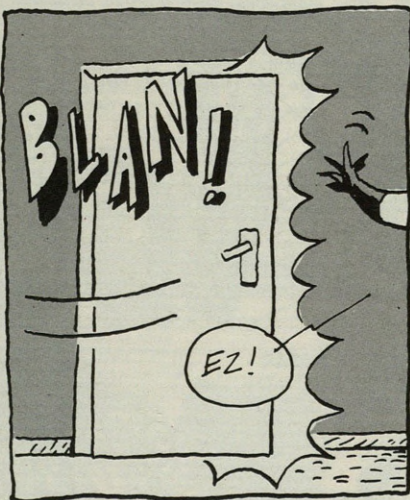
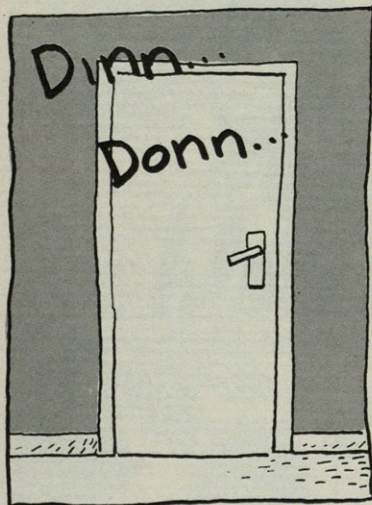

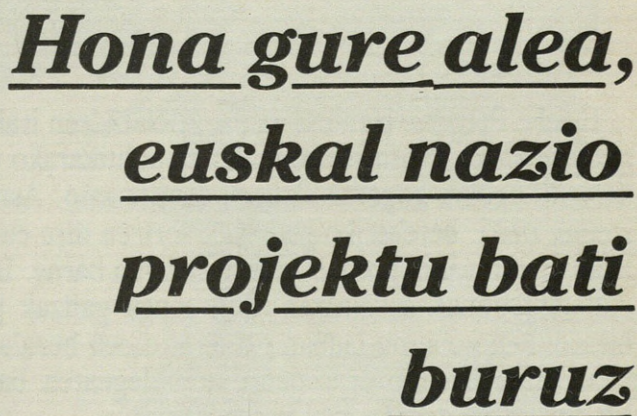

SUPERHERTZAINA

- M^W + Morau -

ESTEBE PETRIZAN

Estebe Petrizan izen berria da 'ARGIA' ren irakurle gehienendako. Nafarroako hizkuntz politikarako izendaturik, egoera gogorra bizitzea gertatu zaio. Asmoak izenak izaki, berebiziko gatazkak sortzen dira euskaltzale artean nahiz gizarte nafar guztiaren barne. Berak datu objetiboak eskaintzen ditu, muga gaitzak paratzen dituen gobernu batean gainera: dioen bezala frogatu beharra dago 'vascuence' aren legearen balioa. Ez dira ordea denak eritzi berekoak.

Hizkuntz normalizazioak badu eperik

Kokatu buru zaituen zuzendaritza gobernuan.

Hemengo gobernuaren egituratzen da honela: zuzendaritza nagusia, gero zerbitzuak, gero sekzioak eta gero negoziatuak. Hau zuzendaritza nagusia da. Ta gero biltzar bildu edukiko dugu, eta negoziatua eratuko dugu beharren arabera. Momentuz hori da dagoena, gauza berria denez Nafarroan, organo osoa egituratzeko dago. Maila aldetik ongi dago, zerbitzu edo sekzio bat baino gehiago baita, zuzendaritza nagusia den aldetik, Galiza, Catalunya edo Euskal Komunitate autonomoko egituren pareko dugu. Zuzendaritza honen egituraren definizioa berriki aterata da.

Egitekoa zail luke zuzendaritza honek?

Ez. Nola edo hala euskararen edo vascuencearen legea garatzea. Esan daiteke mila gauza: koordinatzea izanen da gure lanetarik bat. Administrazioari dagokionean da gure zuloa batez ere, gobernuarena eta lokala. Bestelako departamentuetan egiten den guztia begiratzea ere guri dagokigu; Hezkuntza saila dela eta ez dugu botererik, baina informazioa jasotzeko edo koordinatzeko bai, nahiz gure erantzunkizun zuzena ez izan. Asumitu behar da gurea bezalako organismo bat departamentu guztietan isladatzen dela.

Vascuencearen legea hor dago, mugak eta guzti. Bestalde, zuk aipatua da lege honen erabilera forala lortu behar dugula. Zein dira hor mugak eta neurriak?

Ez dakit, gu egiten ari gara legearen erabilera zabala. Lege hori tresna juridiko bakarra da, baina esango nuke aski ezagutu gabea dela; nik ez dut egin nahi legearen balorazioa. Pentsatzen dut bere garaian egin nuela. Beti ere lege hori zerbait da, garatu behar dena. Badakigu horrek borondate politikoa eskatzen duela. Orain badugu berri on bat, Madrilek erabaki bait du legezko zirela botoetarako txartel elebidunak Nafarroa guztian, eta guk horren atzetik, egin ditzakegu beste gauzak. Jakina, horretarako borondate politikoa behar.

Gu orain artean saiatu gara gauzak ateratzen, zailtasunak mila dira, baina gure lana programak aintzineratzea da, eta hori egiten dugu, eta esango nuke gainera nahiko ongi doala, legea hor dago, eta nik badakit gauza batzu nekez egin daitezkeela, eremuen aferra hor egonik batez ere, aferra eztabaidagarria hau oraingo hauteskundeetan demostratu den bezala.

Antolamenduekin sekulako saltsa sortzen da, entsegatzen gara ahalik eta irakurketa baikorrena egitera, gogoan izanik egoera soziolinguistikoak ez direla denak berdinak. Zailtasunak mila dira, egoera politikoa badakigu ez dela batere argia hau aurrera eramateko, baina nik pentsatzen dut gure programak gutxienez aurrera aterako ditugula. Azken finean nik abenduan aurrera ataratakoaren zerrenda bat aurkeztu behar bait dut. Datu objetibo bakarra duzu aurten 240 milioi gehiago gastatu dela arlo honetan.

Zehazten has gaitzke zein ote diren aintzintze horiek?

Nik bederatzi punturen berri emanen dizut: a) Udalei laguntzak eta subentzioak emanen zaizkie euskara zerbitzuak antola ditzaten. 15 edo 17 udal-letan lortuko dugula uste dugu eta hori garrantzi

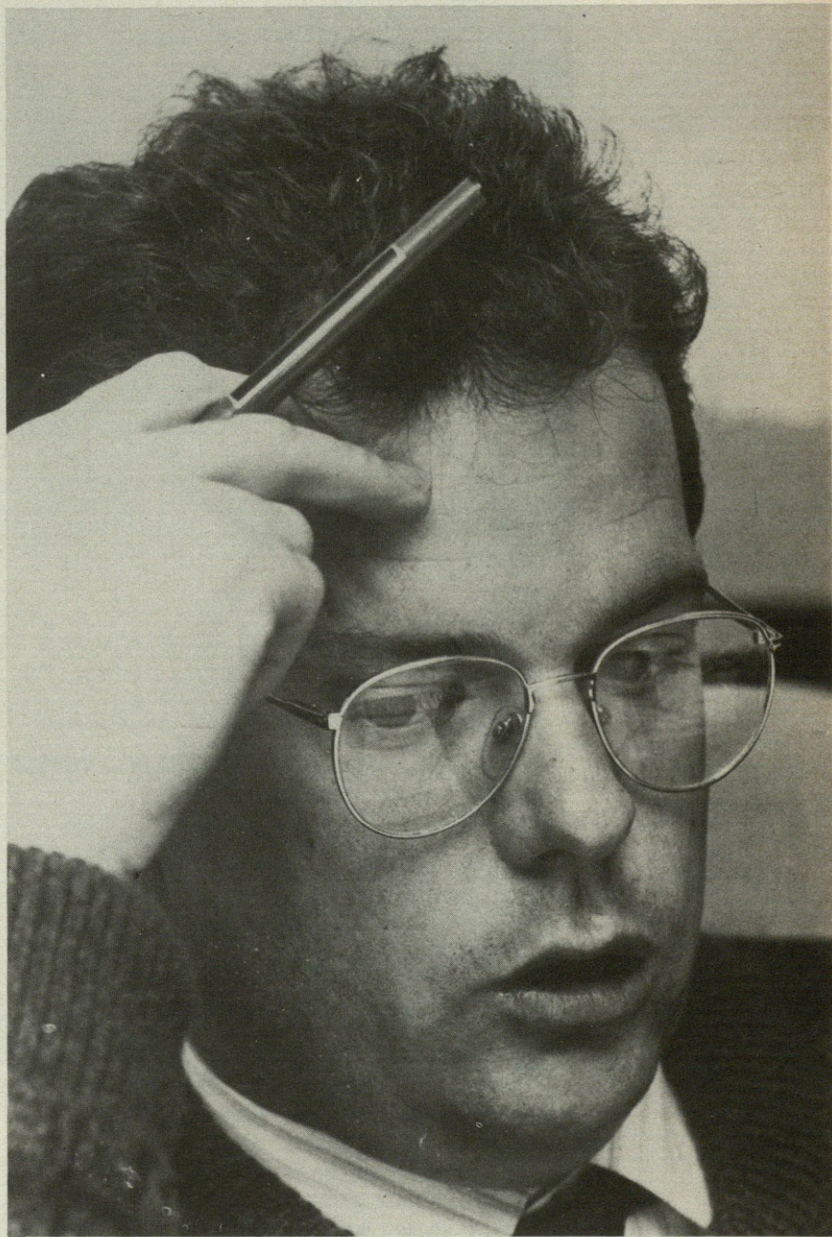
handikoa da. b) Sentsibilitatze kanpaina bat eginen da euskara nafar guztien hizkuntza gisa aurkeztua. Erakusketak izanen dira Iruñea, Altsasu, Lizarra, Elizondo eta agian Tuteran. Euskal Hitz-en gisako zerbait Nafarroari egokitua: 'San Francisco Javier euskaldun' eta abar. c) Euskara bultzatu administrazioko langilegoaren artean. 200 lagun bildu ditugu heldu den ikastaro intentsibo baterako, 10 irakasle berri hartu ditugularik, eta aitortzen dut AEKkoak direla, dena esan behar bait da. d) Elhuyar eta UZEI erakundeekin akordioak sinatu behar ditugu hizkuntza teknikoaren arloko zereginetarako. e) Epe ilaburrean administrazioaren perfil linguistikoa zehaztu nahi da. f) Eskoletan euskara hizkuntza gisa aurkeztuko da 'Iruñea se dice Pamplona' moduko unitate didaktiko baten bidez. g) Komunikabideei subentzioak eskainiko zaizkie euskara erabil dezaten. h) Irail aldera boletin ofiziala euskaraz aterako da karrikara. i) Toponimia nagusiarena (herri izen euskaldunak) euskal eremuan erabaki da. Beste bietan zailago izanen da, batez ere ez euskaldunean.

Hau da, gutxi gora behera aurtengo bete beharra. Handi edo txiki aitzina pausu dela uste dut.

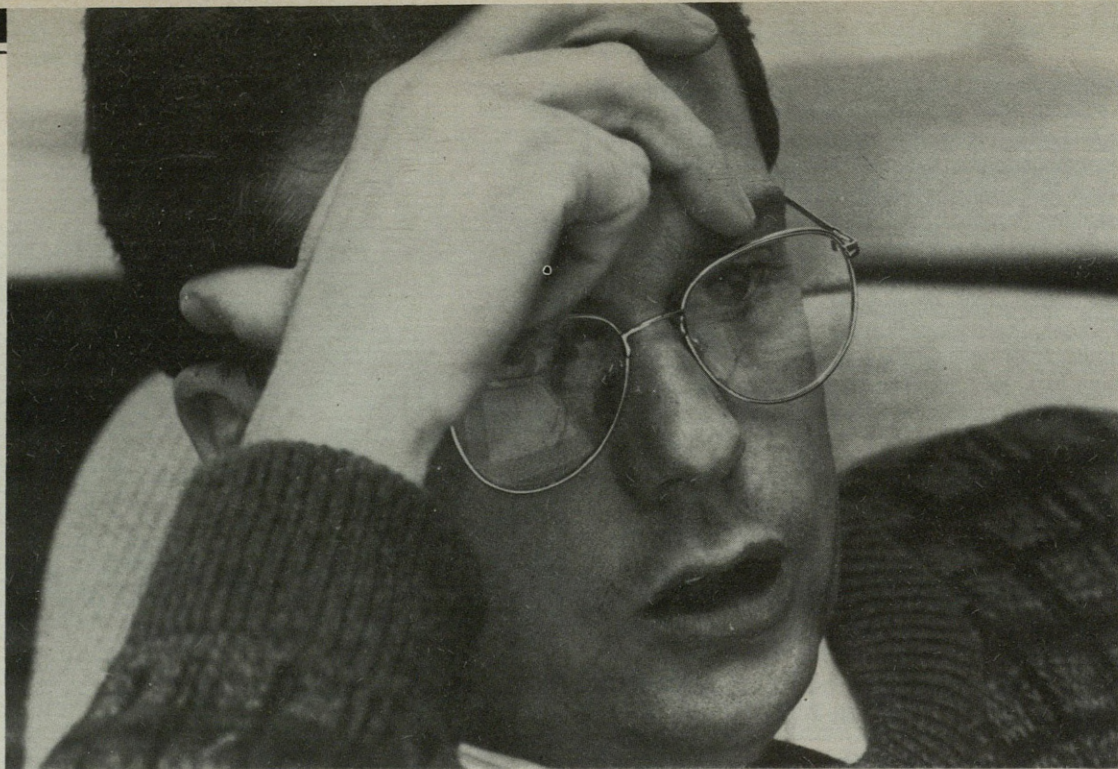
Bistan da honelako kontuetan trebatuagorik badela aritzeak erakutsirik ondoko Komunitate autonomoan. Noraino lor liteke harreman bat lanerako bi gobernuen artean edo gobernuko zuzendaritza nahiz sailen artean. Bestalde, UZEI eta Elhuyar aitatu dituzu. Denek dakigu onespén ofiziala erdietsia dutela, baina zure zuzendaritzari dagokionez non erabakitzen da eta nola zein erakunderekin egin akordioa, bestela esan, nola erabakitzen da UZEI bai Euskaltzaindiarekin bai, edo Euskal Herrian Euskarazekin ez, edo AEKrekin bai eta abar?

Beno, nolabait badakigu, adibidez UZEIri Gasteizko gobernuak eman diola halako ofizialtasun bat, guk kriterio hori onartzen dugu. Hori alde batetik. Gero baditugu bestalde zailtasunak, badakizu gutxi gora behera nola dauden erlazioak hemengo AEKrekin. Orduan, nik pentsatzen dut azkenean hor daudela zenbakiak eta duela lau-bost urte AEKk biltzen zuela lau milioi gutxi gora behera eta momentu honeta 44, bada zerbait.

Gero bai, dekretu bat agertu zen eta kalean asko eztabaidatu dela ikusi dugu, eta eztabaida daiteke puntu hau edo beste, baina kasu honetan nik zifra horiek aipatu besterik ez dut egiten. Nolabait hemendik saiatzen gara jarrerak hurbiltzen, gure egitekoa da jarreraren hurbiltze prozesu bat egitea. Arazo handiak sortzen dira eta hor daude kalean. Baina beste alde batetik pentsatzen dut hori ere aurrea doala, aurtengo afera AEKrekin izan da orain arte bezala sosak erakundeak bildu beharrean euskaltegiei banatu zaiela; beno, aurkitu dugu denetarik, zentro batzuk esan digute prozedura hau hobea dela, eta baita ere aplikazioa ez da izan oso gogorra, herrietan eutsi bait zaie nahiko talde tipiei. Hau dena eztabaida daiteke. Gero titulazioaren arazoa dago. Ene departamenduko jende guztia AEKtik pasatu da baten bat ezik, eta hori izugarrizko sangria da urte oro, aurten beste 8 irakasle berri beharko ditugu eta badakigu nondik etorriko diren. Bai, badira puntu batzu eta erlazioa zailak gertatzen dira, baina...

LEGE HAU DAUKAGUN TRESNA BAKARRA DA ETA LGARATU EGIN BEHAR DA AHAL GUZTIEN: BADA-KIGU HORREK BO RONDATE POLITIKOA ESKATZEN DUELA, BAINA GUK ENTSAIATU EGIN BEHAR DUGU BIDEA EGITERA

EUSKALHERRIA IRRATIAK EZ DU IZAKERA JURIDIKORIK SUBENTZIORIK BILTZEKO, NAHIZ OFIZIALITASUNA ESKATU RIK DUEN. GOBERNUAK ERABAKI BEHARKO DU AFERA ZERTAN DEN.

Komunitate a utonomikoarekiko loturak?

Badakizu egin den bakarra Bortziri aldeko osasun sailen artekoa izan dela. Hizkuntza teknikoari dagokionez ezarriko dira lehen harriak batasunean. Horretaz landa halako kolaborazio sakon bat edo, nik pentsatzen dut lortuko dugula. Orain arte badakigu nolakoak izan diren arazoak, baina emeki-emeki kolaborazioa izanen da.

Euskalherria Irratia hor dago, ofizialtasunaren esperoan. Zu irratia bultzatzen duten bazkideen arteko kide zaitugu. Zertan da afera?

Ez du izakera juridikorik orain halako subentzioak biltzeko. Joan den urteko diru multzoa adibidez, banatu gabe geratu zen arlo honi dagokionez, baina ez zen nori eman. UZEI edo Elhuyar batek badute izakera hori. Euskalherria Irratiak eskatu du frekuentzia bat baina ez dakigu zer gertatuko den, gobernuak ez du hartu erabakirik.

Elebitasuna gaia ez da gozonenetarik egun. Ez ote zaitu beldurtzen honelako karguak?

Bai, noski. Gainera afera honetan ikusi behar da egoera politikoa eta egoera horretan ni nolabait gobernu batean funtzionatzen ari naiz, eta ni hor nago kokatua. Baina nik pentsatzen nuen alde batetik polita dela eta polit hitza komatxoan artean jarri, hau apustua den neurrian; bestalde beharrezkoa ikusten nuen, guztiz beharrezko, lan hau martxan jartzea. Baina beldurra, izugarria, administrazioa niretzat behintzat beti da beldurgarri eta euskararen eremuan gehiago.

Nik galdera honi erantzuteko kontu bakarra aipatu nahi nuke, izan ere gizartean bada, ez behar

bada arazo bat, baina bai inkomunikazio bat bederen. Guk zernolako sentsibilizatzea egin genezakeen inguru ez euskaldunean euskara azaltzeko, zeren arazoa ez bait da politikoa soilik, arazoa herrian dago, kalean eta guretzat koska handia da hori. Honek ez du esan nahi sentsibilizazioa aintzineraz ez doanik, baina inkomunikazioa ere nabarmena da. Atal batean urrun ageri da oso euskara, besteek berriz arimatzat dute euskara: hor gorabeherak sortzen dira, baina ez bakarrik politikoak.

Denboraren afera nola kondatuko zenuke honetan?

Euskararen normalkuntzarako epea bukatuko da, ez dakigu noiz, baina bukatuko da. Herrialde guztietan hizkuntzaren afera konpondu baldin bada kontsentsua izan da, eta hemen ez dago kontsentsuarik, sekulako tartea bi aldeen artean baizik. Erdiak bada bestelako sektorerat ez hain arduratuak eta euskara aurrera eramateko sektore hori akitu behar dugu, kontsentsu baten bidez. Horretan mila gauza egin daiteke. Horregatik kontuz jokatu behar da eta neurri bat luzerakoan alde aurretik ekidin erantzun kontrakorik, hori azken finean atzera pausua bait da. Bidea bilatu egin behar da eta zail oso, oraingoz baldintzarik apenas da gainera.

Goazen beraz praktikara. Gobernuaren desioa da ikastola gehienak eskola publikoetara biltzea. Ikastolek aldez, garbi diote horretarako baldintzarik ez dela eta horrek hankaz gora botako lukeela beren lanaren zati handi bat. Berririo ere alde handia batetik bestera.

Ni egon naiz ikastolen federakuntzarekin, eta arazo hori sortzen dela egia da, baina nik ez nuke esango hori arazo orokorra denik Nafarroan. Hainbat lekutan eskola publikoa berean euskal adarra da nagusi alde nabarmenean. Ikastola ere hor dago lanean, eta aurrera. Baina hainbat aldiz gurasoak ataka batean bezala jartzen dituzu aukeratu beharrean, edo hizkuntza bata edo bestea, eta behar bada berek ez dute honela planteatu. Aldiz, eskola publiko batean bi adarrak baldin badituzu gauzak normalduz doaz.

Honekin zer esan nahi dut? Leku batzuetan ikastolak ezinbestekoak dira, baina beste batzuetan eskola publikoak bidea ematen badio euskarari, pues aintzinerat. Horregatik kasuz kasu joan behar da. Baina normalkuntzarako bide bakarra euskara eskola publikoan sartzea da, Komunitate autonomoaren aldean nibelatuxegoa, nahiz hemen arazoa handiagoa den.

INAKI CAMINO

GIZARTE NAFARREAN BADIRA BI JARRERA ESPRES-
GKI URRUN EUSKARAREKIKO; HORI ARRISKUTSUA
IZAKI, KONTSEN TSUA EZINBESTEKOA DA EUSKARAK
AINTZINERA EGINEN BADU. HORI EZE, EZ DA DEUS
IZANEN. NORMALIZAZIOAK BADU EPERIK.

Lur azpia eta itsasoa dira Tokioko arkitekturaren etorkizuna

Lurpean bizi beharra

XX. mendean amerikarrek zeruharraskariak eraiki izan badituzte, XXI. menderako lurharraskariak eraikiko dituzte nipondarrek. Hara hor eraikuntza munduaren iraultza: gora eraiki beharrean lurpera eraiki. Ez da harritzekoa iraultza hau Tokiotik abiatzea, etxe baten %99 balio bait du han lurrak.

Ez da dudarik, Japon mende amaiera honetako inperio ekonomikorik handienetakoa bihurtu da. Ez da dudarik egoera horretatik ekin diotela etxebizitzaren arazoari aterabidea bilatzeari. Proiektu bat ere prestaturik daukate "Alizia" kode-izenez. Zera dute helburu, XXI. mendeko nipondarrak lurpeko hirietan bizi araztea.

Tetsuya Hanamura izena du "Alizia"ren aitak eta ez dago etorkizun ametsak jota. Begiak etorkizunean baditu ere lepo gainean ondo jarrita dauka burua, Taisei Construction bere enpresak bezalatsu.

Ez dira bakarrak gainera. Antzeko proiektu baten atzetik dabilta Shimizu-koak, hala nola 50 industria pisuzkoen artean sortutako beste holding bat. Guztiak ari dira ideia sakontzen bostere publikoen oneritzia aldeztu aurretik daukatelarik.

Zilindro bat lurpean

Idea bera nahiko sinplea da. 80 metrotako diametroan porlanezko azpiegitura. Behean, guztiaren petik, tren edota metro geltokia. Hortik gora solairu ezberdinak igogailuen bidez lotuta. Bertan, bulego mordoa, dendak, tabernak, gimnasioak, zinemak... Gainontze-

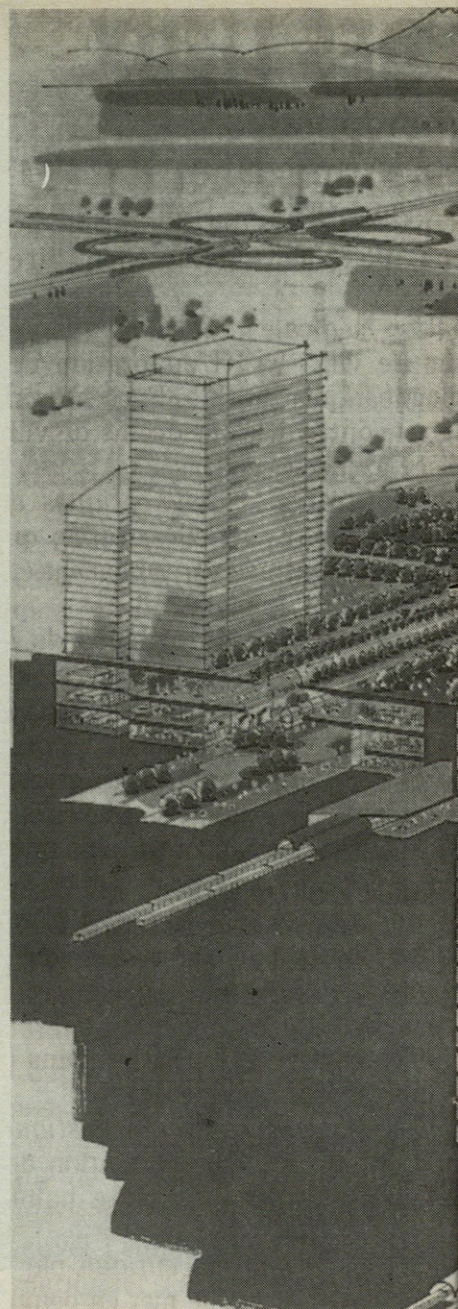
ko huts-guneetan zentral elektrikoak, zarama birziklaia guneak, ur zikin garbitzaileak. Lurpeko pinporta hauetako batetik bestera pasatzeko erdi babesleku antiatomiko erdi estazio espazial diruditen pasadizuak.

Eta lur gainean zer! galdetuko du norbaitek. Egun hain itoa den lur gaineko hiriko eraikuntzak etxebizitza moduan erabiliko lirateke, gune berdeak ugalduz han hemenka.

Demografia ikerketen arauera nipondarren %85a biziko da hirian 2025. urtean. Tetsuya Hanamura arkitektoaren ustez bi muga baino ez dira geratzen hausteko: itsasoari jatea Tokioko badien edota lurperatzea. Lehendabizikoa oso mugatua da, laister egongo bait da Tokioko badia hormigoiez josita. Bigarrena... birgina da oraindik.

Lau aldiz garestia

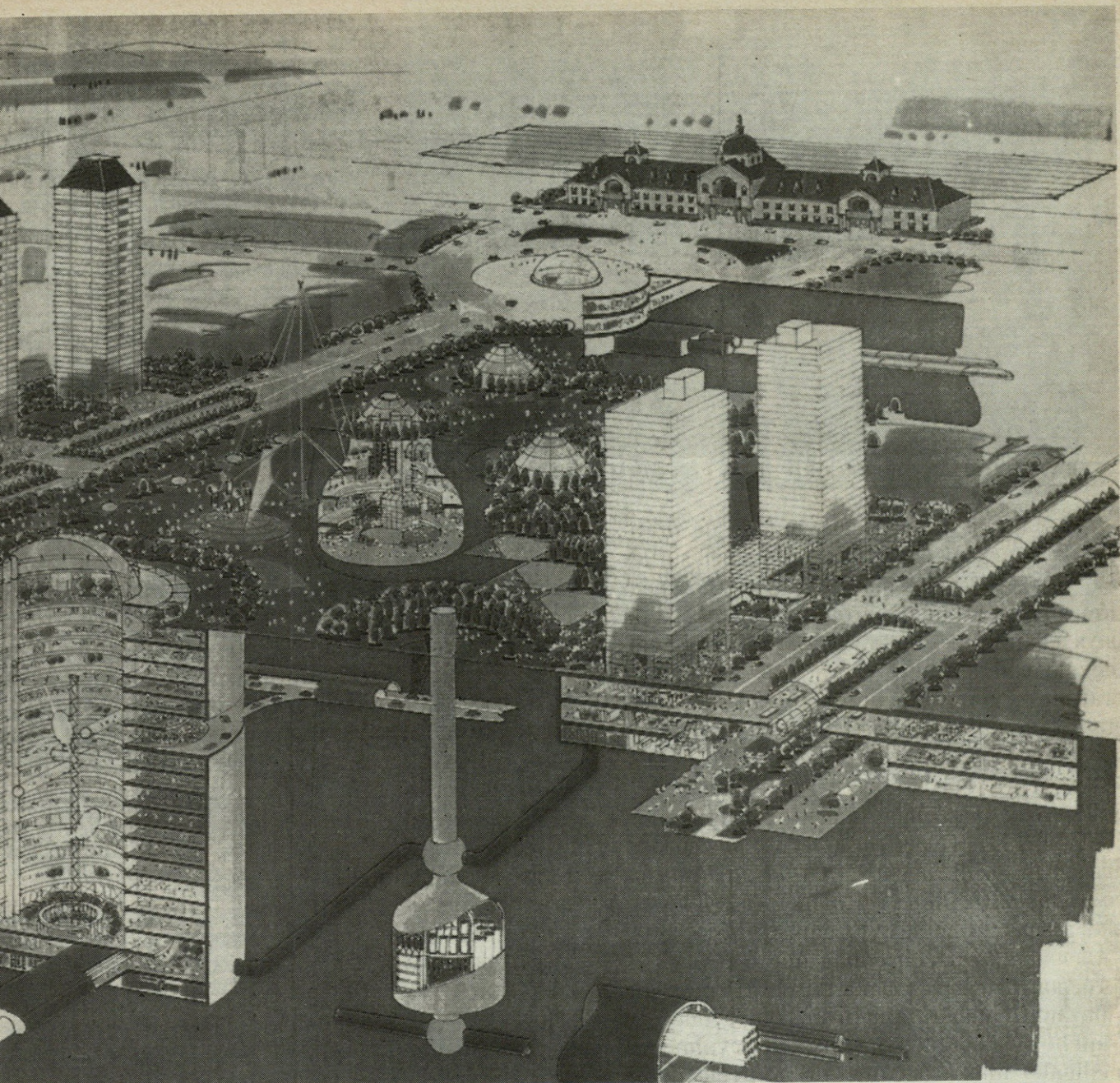
Adituek diotenez lau aldiz garestia ateratzen da lurpean etxe bat eraikitzea. Lau mila milioi dolare baino gehiago beharko dira 100.000 lagun 12 solairutan bizitzen jartzeko, 110 metro bitartean lurperatuaz. Eta halaz eta guztiz ere errentagarri izango da. Nola? Tetsuya Hanamurak berak eskainiko digu erantzuna: «Egun, etxebizitza ba-

ten %99 lurraren salneurria da Tokion».

Hori dela eta legebiltzar nipondarra aztertzen ari da lurpearen jabegoa nolatan arautu behar duen.

Teknologiaren aldetik ez dirudi arazorik dagoenik. Japan Society of Civil Engineering-go Tadao Kawamuraren ustez «50 metro gora eraiki ditzakeen horrek lasai lasai lurperatu daiteke bi aldiz sakonago». Eta nipondarrak iritsiak dira dagoeneko zolua 50 m. lurpean jartzera. Bukatzen ari dira Tokion-sakonera horretan, lau solairutan orduko 600.000 bidaiari bildu ditzakeen tren geltokia. Kontua, beraz, ez da berria. Tadao Kawamuraren ustez «berriasun bakarra zera da lurpeko espazio hauek urbanizatzea».

Biharko Tokio nolakoa izanen den prestatzen ari dira japoniar injiniariak. Irudimena behar beharrezko lan tresna bilakatu da.

**“Zer leiho
hobeago definizio
handiko telebista
baino? Telebista hori
piztu eta nahi adina
paisaia ikusiko**

Larrialdietan, zer egin lurpean?

Hasierako harridurak alde batera, pitzadurak aurkitu nahi dizkio jakinminak proiektuari. Zer egin sute batean? Zailago dirudi printzipioz, grabedadearen printzipioz, lurpetik gora ihes egitea. “Alizia”ren aitarentzat ez dirudi ordea horrelako arazorik dagoenik. Arazo bakoitzerako bere konponbidea dauka ahoan: «Pentsatzen ari gara babesleku azkarrek jarri behar ditugula Senkai tunelean bezala (53 kilometro dauzka tunel honek eta Hokkaido irla gainontzeko Japonekin bat egiten du). Presio ezberdintasunek desbideratuko dituzte gasak eta keak. Bere bentilazio eta

elektrikagaita autonomoak dira».

Batek baino gehiagok usteko du klaustrofobiarentzat ez direla batere egokiak izango lurpeko eraikuntza hauek. «Eguzkia barruraino sartuko da -dio Hanamurak- lur gainean ezarritako atrium baten bidez. Argi naturala barruraino sartuko da». Gainera, zer leiho hobeago definizio handiko telebista baino? Leiho hori piztu eta nahi adina paisaia ikusiko dituzte, aide egokituak udaberri usaina ekar dezake...

Tokiotik begiratuta arazo guztiek daukate erantzun tekniko bat. Hemen-dik begiratuta etxetxoak ditu jendeak amets.

J. MOLLARRI

15 urtez Errealean aritu ostean
joan den igandean erretiratu zen

Jesus Mari Zamora, 10a bizkarrean eta buruan

Europako erdilari hoberena kontsideratua 80an, Errealean 587 partidu jokatu, 80 gol egina, futbolik ederrena erakusten jakin izan du 15 urteotan Jesús Mari Zamora oreretarrak. Futbolarien eskubideen defendatzaile bestalde, AFEn aritua da asoziazioa sortu zenetik. Futbola uztera doan honetan harrobiaren lantzetik ikusten diola futbolari etorkizuna aitatu dio ARGIAri.

Errealak bizi izan dituen une erabakikorrek ezagutu ditu Jesus Mari Zamorak

ARGIA.— Aditzera eman duzunez Errealak ez dizu aukerarik eman beste urte batez jarraitu ahal izateko.

JESUS ZAMORA.— Beno, esan nahi nuen ez didatela kontratua berritu. Eta honen aurrean argi utzi nahi dut prest nagoela, nerekin kontatzen badute, hitzegiteko.

A.— Beno, jo dezagun atzera eta gogora ditzagun zenbait pasarte. AFE sortu zenetik bertako partaide izan zara. Zertan aldatu duzue futbola urteotan?

J.M.Z.— Esan daiteke AFEk gauza asko lortu duela futbolarientzat, jokalariek erabakitzeke poterea eduki dezan kasu, seguritate sozialaren erregimena, paroa, jubilazioa... egia esan futbolaria ondo dago gaur egun, bizkarrak ondo zainduta.

A.— Futbolarientzat erabat mesedegarri izan dela diozu. Baina klubei begira lanik egin al da? Berriki zenion oreka gehiago bilatu behar dela.

J.M.Z.— Zaila da, ze harrobiko eki-poak bi baino ez gara: Athletic-a eta gu. Honek ez du esan nahi beste ekipoei harrobia lantzen ez dutenik, lantzen dute, baina arazoak sortzen direnean atzeritarrak fitxatzen dituzte, eta hori erdizka lan egitea baino ez da. Politika purua gu biok daramagu soilik.

Besteak dira gehiengoa beraz AFEn, eta hor dago arazoa. AFEn azaldu nuen gai hori, gauzak honela jarraituz gero ekipo bezala kaltetuak suertatuko gine-la, baina...

Nik uste dut halere, maila honetan esfortzu berezirik egin daitekeela, gure antzeko ekipoen lana nolabait sarituz, ze futbolaria bizpahiru urtez prestatu ostean beste ekipo indartsuago batek eramatea... hor oreka bat bilatu beharra dago.

A.— Ekipo purua dela Errealak aipatu duzu lehen. Baina entrenatzaile kanpotarrak baliatu da.

J.M.Z.— Bai baina estruktura ez da aldatu. Eta hori da inportantea. Momentu batean, koiuntura batean, beharrezkoa ikusi zen entrenatzaile kanpotar bat ekartzea, eta ekarri zen. Baina ekipoa, harrobia, lan egiteko modua, funtsezko politikak bere horretan jarraitu du, ez da ezer aldatu.

A.— Harrobia benetan lantzeko interesik ikusten al duzu beste ekipoen artean?

J.M.Z.— Uste dut orain lan gehiago egiten dela harrobiarekin, baina ja ekipoak beste dinamika batetan sartuta daude: arazoren bat sortzen denean jendea fitxatzera jotzen da, eta pausu hori eman ostean zaila da berriro atzera pauso bat ematea, lehen eman duzun pausoak ondorio hobeak ekar ditzakeela ikusi ostean... beno, errealtateak ez du halere honelakorik erakusten beti, ze fitxaje asko egiten dituzten zenbait ekipok ez dituzten gero emaitza onak eskuratzen; azken finean, fitxajeak emaitza onak denbora laburrean eskuratu ahal izateko egiten dira, eta harrobiak aldiz urteak eta urteak eskatzen ditu.

A.— Alda dezagun gaiaz. Toshack-en inguruan gauza asko esan da. Adibidez, oso gaizki portatu dela zenbait jokalarirekin: Arrien, Zubillaga... hauek gainera kritika gogorak egin zituzten ekipotik aldegin zutenean. Nola ikusi zenituen aferok?

J.M.Z.— Denak eritziak dira, baina beno, batek zerbait esaten duen momentutik badu arrazoi puska bat, ez

“Argi daukat karrera osoa ekipo batean egitea gauza haundia eta ederra dela; baina hau desmitifikatu egin beharra dago”

Ekipo titularrean postua irabazi eta gero gordetzeko langile paregabea.

osoa agian, baina puska bat bai. Nik argi ikusi nuen: beste mentalitate batez etorri zen, gauzak ikusteko beste modu batez, eta gu aldiz, denak hemengoak ginen, 'probintzianoak'... hor txoke batzuk egon ziren, berak deklarazio batzuk egin zituen komunikabideetan; guk ez genuen ulertu bere jokaera, eta hori, berak ez zuen hemengo giroa eta mentalitatea ezagutzen jakin, baina Errealaren alde hobeen kontsideratu zuena egiten saiatu zen.

Hor zer gertatzen da? Jokalari bakoitzak bere arazo pertsonala ikusten duela eta entrenatzaileak aldiz ekipo osoarena; orduan, dena aldatzen da. Gauza batzuk gaizki egin zituela? Bai, baina lehen esan dizudana...

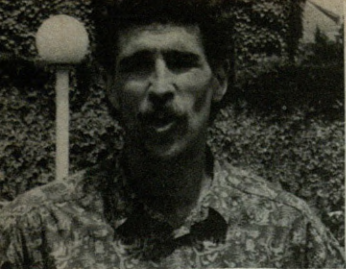
A.— Eta zer egin zuen gaizki Toshack-ek?

J.M.Z.— Egiten zituen deklarazio publikoak adibidez; gu ondo ezagutuz gero jakin behar zuen ez zirela beharrez-

koak, nahiko zuen gurekin hitzegin ze berak bazekien ekipoaren onerako den-dena emateko prest geundela, garai txarretan are gehiago, honelakoak garelako. Agian berak ez zuen hemengo espiritua ulertzen asmatu, eta guk ere ez genuen jakin berarekin beste gauza batzuetan asmatzen.

A.— Baina zuk posible ikusten al duzu kanpoko entrenatzaile batek hemengoon izaera horren sakondu gabe lan on bat egin dezakeenik?

J.M.Z.— Beno, esan behar da egin duen lana oso ona dela, perra handi bat balio ez zuen ekipoari, eta hori da egia, txapeldunen mentalitatea erantsi bait zion. Hor dituzu emaitzak: titulo bat lortu da eta bitan bigarren geratu lau urteren buruan. Honek ez du esan nahi hemengo jendearekin emaitzok lor ez daitezkeenik, Alberto berak bi titulo lortu zituen, baina beno, bakoitzari berea.

Toshack entrenatzaileak harrobiaren politika jarraitu duela aitortzen du oreretarrak.

A.— Galestarrari kritika gogorre-nak Madrilera joan zenean egin zi-tzaizkion. Ekipoa hautsita utzi zuela esan zen.

J.M.Z.— Nik ez dut uste deusik hautsi duenik. Hor zera gertatu da, jokalaria zenbaitek aldegitea erabaki zuela, eta hor bakoitza libre da.

A.— Baina ez al da betidanik aurkakoa esan, ekipo bakarra Erreala zela eta kolore bakarra txuri-urdi-na?

J.M.Z.— Beno nik argi daukat karre-ra osoa ekipo batean egitea gauza haundia eta ederra dela; futbolariaren-tzat bezala ekipoarentzat. Baina desmi-tifikatu beharra dago guzti hau: ekipo batean hainbat urtetan jokata beste batera joateak ez du esan nahi pertsona bezala hobia edo txarragoa zarenik, eta jokalaria bezala berdin; bakoitzak hartu beharreko erabakiak dira.

Bestalde kontu gehiegi esaten da ko-loreak gora koloreak behera. Ekipo ba-

**“Momentu batean,
beharrezkoa ikusi zen
entrenatzaile
kanpotar bat
ekartzea, eta ekarri
zen. Baina ekipoa,
funtsezko politikak
bere horretan jarraitu
du”**

tetik joanagatik ere beti sentitzen dira koloreak, ez dira ahazten; ni joan ba-nintz kasu, koloreak berdin-berdin sen-tituko nituzkeen.

A.— Ofertarik izan zenuen bere garaian joateko. Baina aukerarik ez antza. Aukerarik izanez gero joan-go al zinatekeen?

J.M.Z.— Horri ezin diot orain eran-tzun. Inoiz ez dakizu... kontua da gaur hemen nagoela eta besteak ez du ga-rrantziarik.

A.— Orain badirudi Erreala trans-formazio baten erdian egon litekee-la: kanpoko fitxajeak egingo diren susmoa dago...

J.M.Z.— Gaia zaila da. Gure erreti-roarekin urrezko urteak ezagutu dituen Erreala amaitu da; zer gertatzen da? Badirudi gu joaten garelarik ekipoa hautsi egingo dela, egundokoa kolpea izanen dela... Iturrino joan da, Zuñiga, Santi Bakero, joan den urtean beste hi-ru joan ziren... badirudi ekipoa desager-tzera doala. Eta ez da horrela. Gure eki-poak oso kota altuak lortu ditu eta orain perspektiba guztiak hor goitik an-tzematen dira, eta horrek ez du balio; gaur gauden lekutik behar dugu ikusi. Hemen gaude eta kitto! desdramatizatu behar da gure egoera, hor atzetik dato-zen berriak bultzatu, joka dezatela, denbora eman. Eta beste guztia historia hutsa da.

A.— Baina egun Errealak duen ekipoa konpetitiboa al da?

J.M.Z.— Hori ez da kontua; kontua da beste ekipo haundi horrekin ames-ten dela, beti ekipo hura gogoratzen dela, eta oraingo jokalaria hasi baino lehenago 'matxakatzen' baditugu ziurki ez dutela gauza haundirik eginen. Lasai utzi behar zaie.

A.— Expositok berak aitortzen zuen koiunturalki onar zitezkeela jokalaria kanpotarrak ekartzea...

J.M.Z.— Baina zer esan nahi du? Orain ekarri eta hemendik urte batzuta-ra berriz ere lehengora itzuliko gara? Ezin du horrela izan. Nik uste dut ha-rrobiarekin jarraitu behar dela, eta iku-si zer gertatzen den. Guk gainera fitxa-je garestiak ezin ditugu egin; eta ziurta-tu al dezakegu fitxaje horien bitartez gure arazoa konponduko denik? Hain-bat urte itxaron zuten ba gurekin, eta orain ez?

A.— Azken galdera: zer diozu es-painiar selekziara joateari buruz?

J.M.Z.— Ezin dut erantzun. Hori ba-koitzaren gai partikularra da, eta ez erantzutearekin ja nahiko esaten dizut. Bere garaian gaia pil-pilean egon ze-nean hitzegitea beno, baina orain, uste dut ez dela batere baliogarria.

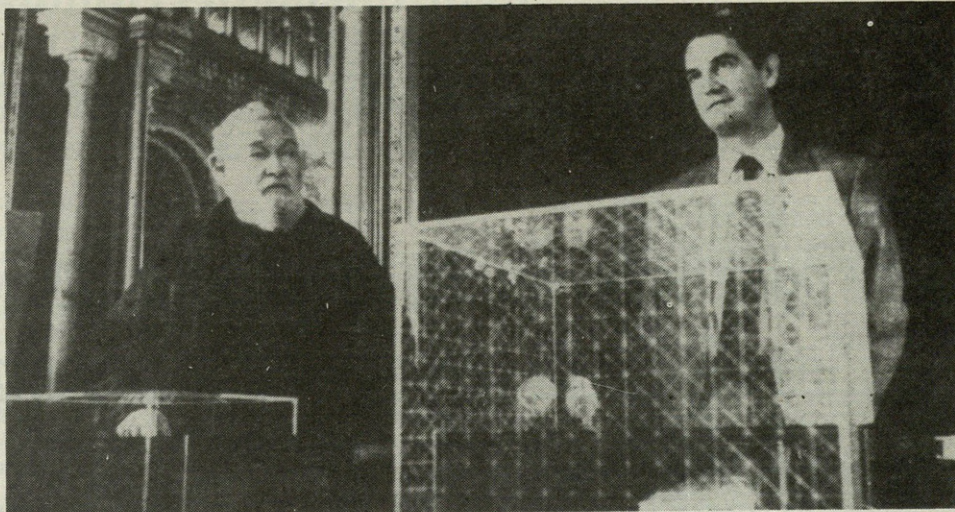
LOREN ARISTI

Getxo Jaialdiak hasiko udako jazz denboraldia

Uztailaren 4ean emango zaio uda oroko jazz denboraldiari, ohitura bilakatu den bezala, Getxoko Jazzaldiak ekingo bait dio orduan, eta segidan etorriko dira Gasteiz, Hendaia eta Donostiakoa.

Getxoko jaialdiak 15 milioi pezetako aurrekontua baliatuko du atzerriko nahiz euskal jazz taldeez sei egunetako egitaraua moldatzeko, tartean burutuko delarik baita ere lehiaketa (sei talderen artean) eta jazzari buruzko hitzaldi eta mahai-inguru bat edo beste.

Atzerriko taldeen artean aipamen berezia merezi dute Stan Tracey Orchestra britainiarrak, Walk Away poloniarrak edota bakarkako musikoei, Michel Petrucciani eta Didier Lockwood bezala. Euskaldunen artean berriz: Golden Apple Quartet donostiarrak eta Infusion bilbotarrak, bi hauek hain zuzen jazzaldiaren azken egunerako iragarri dituztenak.

ZIENTZIA ETA ARTEETAKO PERTSONEK EZADOSTASUNA AGERTU 200 SINADUREZ

Alhondigako proiektuari aurkako frango altxatu

Gorodo alkateak eta Jorge Oteiza eskulturgileak Bilboko Alhondigarako proiektu berria aurkeztu zutenean herritar kultur elkarte eta talde hainbaten salaketak aireratu ziren. Orain, arte munduko pertsona ezagunak dira kexu.

Gorodo alkateak Pariseko Centre Pompidou edo Beaubourg bezalako bat eraikitzea pentsatu zuen Bilbo Euskal Herriko kultur gune garrantzitsuena bilaka zedin, kultur eta ekintza artistikoentzako egoitza erraldoi eta bateratzaile baten premia larria zegoela aitzakitzat hartuta. Sainz de Oiza, Fullando eta Jorge Oteizari eskatu zien proiektuaren kargu egin zezaten. Emaiza: kristalezko kubo ikaragarri bat. Bilboko kultur elkarteek berehala erantzun zioten orduan kultur politika serio eta herritar baten diseinatzea eta laguntzea larriagoa eta ezinbestekoa zela salatuz.

Hilabeteak pasatu dira Alhondigako kristalezko kuboa-
ren aurkezpenera egin zenetik,

eta joan den astean zientzia eta arteen munduan pertsona ezagunak diren 200 bilbotarren sinadurez lagundutako txostena aurkeztu zen. Bertan 45 dira arkitektoak, eta aldamenean pintoreak, idazleak, unibertsitateko irakasleak, soziologoak, zientzialariak eta medikuak.

«Ezin gaitezke bat etorri Bastidako Alhondiga bezalako edizio arkitektoniko bat sustitzearekin, duen interes historikoa eta duintasun artistikoa alde batera utzita», aipatu dute salakuntzen artean. «Bilbok kultur zentru bat behar badu, koherentea eta arrazoizkoa izan dadin eskatzen dugu, betiere ahalik eta galerarik gutxienak eraginez».

Carmelo Bernaolari omenaldia eskaini Otxandion

Carmelo Bernaola musikari eta konposatzailea otxandiotarra ezaguna da Europa osoan zehar bere hainbat obragatik, ganbarako musika, sinfoniak, kuartetoetarako eta baita makina filmeetarako ere egin bait ditu.

Musikariaren lanaren gorazarrez Zirimirri musika elkarteak omenaldia eskaini zion Otxandion pasatu den igandean. Bilboko Orkestra Sinfonikoak parte hartu zuen herriko Oihandi abasbatzarekin batera Santa Marina eleizan Bernaolaren opus zenbait jotzen. Eguerdian izango zuen jarraipena, plazan Bilboko Udal Bandak saio baten eskaintzaz. Eta arratsaldean Gasteizko eta Otxandioko banden txanda portunatu zen.

Ez ziren faltatu Bernaolaren azken aldiko konposizioak ere, batik batik zinemarako egin dituenak: «The Crown», «Ernesto», «Verano Azul» edota «Rafael Azkona» pasodoblea (azken honek iazko zinemako Goya Saria eskuratu zuen).

Aste honetan

Kantu Txapelketa finala Zuberokan
(46. orrialdea)

Iruriko «Etxahun» kantariari omenaldia
(47. orrialdea)

«Maiatz» aldizkaria literatur solasean
(49. orrialdea)

Oporretan euskaraz uda barnetegietan
(50. orrialdea)

Munduko kultura: «Los Comediantes»
(55. orrialdea)

«ETXAHUN» KANTARI ETA PASTURALGILEA OMENDU
3.000 LAGUNETIK GORA BILDU ZEN KANTU EGUNEAN

Iruriko Euskal Kantu Txapelketa finalean jendea erruz eta sari ugari kantariantzat

Goizetik hasi zen kantu eguna: goizez Etxahun-i omenaldia eta txapelketa arratsalde. Giro zen, eguraldi paregabea, kanturako taularen aurrean hiru mila lagunentzat paratutako harmailak betetzeko. Eta 40 abesti eta beste hainbeste talde sarien lehian.

pelketarako taula, karpa edo toldo batek estaltzen zuena hiru mila lagunentzako eserlekuz atondua. Eguzkiak jotzen zuen gogotik, eta harmailak bete zirelarik bero zen giroa, oso bero. Iparraldeko jendea zen nagusi, nahiz eta Hegoaldetik ere makina bat bazen euren kantarietari adore eman asmoz.

Eguerdiko 2'30etan eman zitzaion hasiera, zazpi orduz lu-

doren justuki egokitzen—. Aurkezleak: Txomin Hegui (kantari eta antzerkigilea) eta Maite Lapaille (Xiberoko Botza irratiakoa). Epahaikideak: Eñaut Larralde, Ruperto Lekue, Ibai Rekondo, Maite Idirin, Koldo Pastor eta Niko Etxart; sobera lan hautentzat, horrenbeste kantu epaitu eta sari eman beharrez.

40 kantu, bakarka zein taldean

Orotariko abestiak entzun genituen Kantu Txapelketako finalean: hala ahots hutsez nola instrumentuz lagunduta; bakarka, binaka nahiz taldean; kanta ezaguna edo sortua. Musika motari dagokionez, aniztasuna: herrikoia, tradizionala, umoretsu eta irrigarria, folk, 20. hamarkadako amerikar antzekoa edo pop ingurukoa. Eta kasik sail bakoitzak bere saria izan zuen, gehituz entzule goaren gustokoenaren saria ahotsaren erabilerarena eta abar.

Ahots hutsez eta kanta eza gunez *Iñaki Lasa* gasteiztarra («Ni naiz kapitain pilotu») izan zen garaile, binaka *Ane eta Itsaso* bilbotarrak (Xiberoko kantu herrikoiaz), eta taldean Pariseko *Aritza taldea* (Simón & Garfunkel-en bertsio bat). Ahots hutsez, baina kantu sortuekin: *Caset* anai-arreba xiberoitarak garaile (Batitta-ri omenaldi gisan eskaini kantuaz).

Soinu laguntzaz eta krea zioan: *Jon Bergaretxe* oartzuarak eraman zuen txapela (kitarra elektrikoa erabili zuen); binakakoan *Patxi Saitz eta Itziar Zamora* getariarrek; eta taldeka, *Zatik* talde bizkaitarra.

Leitzako Izarra taldea, txapeldun sortatuko kantuen sailean (taldeka).

Euskal Herriko eskualde guztietan barrena kanporaketak burutu eta gero Zuberoko Iruri herrian burutu zen iragan igandez aurtengo Euskal Kantu Txapelketako finala, zeina

Etxahun kantariaren oroigarri gisan eskaini zen.

Herriko zelai zabal batetan utzi genuen autoa, ehundaka gehiago zegoen aparkalekuan. Aldamenean paratu zuten txa-

zatuko zela ekitaldi osoa. Antolakuntza paregabea, soinuaren ekipoa dotorea —nahiz eta teknikoek arazorik izan zuten hainbeste kantari, ahots eta instrumentu bata bestearen on-

Patxi Saitz eta Itziar Zamora getariarrek irabazi zuten binakako txapela.

Piarres Bordazarre «Etxahun», kantari eta pasturalgile

«Etxahun» aipatu ahala, gehienoi Piarres Topet koblakaria datorkigu gogora. Baina Iruriko «Etxahun» (Piarres Bordazarre), Topet bezain edo ezagunagoa da Xiberoan, pilotari, bertsulari, xirulari, dantzari, kantari eta pasturalgile bezala.

Piarres Bordazarre Xiberoako Iruri herrian (Atharratze-tik gertu) jaio zen 1908. urtean. Aurtengo urrian bere heriotzaren hamargarren urteurrena burutzen delarik Euskal Kantu Txapelketako finalean omenaldia eskaini zitzaion bere jaioterrian.

Igande goizez mezak zabaldu zuen oroigarri eguna, Iruriko plazan jarraitzeko kantari, bertsulari eta zenbait mintzaldirekin batera. «Etxahun» oso gertutik ezagutu zuen Roger Idiarreak egin genuen topo bertan eta Bordazarri buruzkoak kontatu zizkigun. «Hogei urte daramatzak Xiberoan Iruriko erretore bezala. Piarres Bordazarre orain hamar urte zendu zen eta beraz hamar urtez ezagutu dut, ondo ezagutu gainera. Etxahun eta biok elgarrekin ibiliak gara bere bizi hondarrean; bere emazteak nahiago zuen apaiarekin joan zedin, bai bait zekien aipazarekin joan eta tenore batean itzuliko zela etxerat, aldiz bere alde joaten zela bakarrik ez zen batzutan sartzen biharamuneko goiza arte edo».

«Etsenplu baten emateko, izan ginen duela urte batzuk Donostian Iñaki Beobidek gomitaturik estudio baterat grabaketa baten egiterat: 'xibandriak' deituriko doinu zahar bat. Bere adiskide mina Garat atabalaria, Etxahun eta hirurok joan ginen. Nik ez dut doinu hori gogoratzen, baina Piarresek bazekien».

Bertsulari, Xalbador eta Ligetsekin

Bertsulari izan zen Iruriko «Etxahun» gerla ondoan, Xalbadorrekin eta batera. Roger Idiarreak, ordea, esan zigun ez zela horretan asko praktikatut. «Primaketa edo sariketa horietan ibili zen piskat, eta irabazi ere bai behin edo beste, baina ez zeukan lagunik hemen. Ligets larraitar bertsularia hil zelarik nahiko gazte, geroztik Piarres bakarrik geratu zen eta utzi egin zuen. Ez zuen, uste dut, hainbat maite bertsutan hartzea ez zelakotz nahiko trebatua. Gehiago dedikatu zion abesti eta pastural egiteari».

Askok ez badaki ere, «Etxahun» pilotaria omen zen. «Pilotari polita gainera amateurretan. Gero dantzari ona ere».

«Ezagutzen zituen dantzariak. Xirula jotzeko moduan ere ezagun da Etxahunek dantza bazekiela. Dantza ezagutzen duen batek xirula hobeki jotzen du, dantzariari segituz eta. Eman dezagun godalet dantzan mementu batean behar da pausatu, plegatu, tempo irregularra segitu, dantzariaren puntua eza-gutu».

Kantari eta xirulari

Xiberoan xirula ia ahaztua zelarik, «ikusi zuelarik hemen sonuegileen taldea ttipitzen ari zela, huts handi bat bazela, orduan hasi zen txirularekin herriz herri, lagun zuelarik Garat atabalaria. Bi edo hiru ziren txirulari: Mauleko bat eta Liginagako bat soilik. Gazte askok hura ikusten bait zuten besta guztietan, pentsatzen dut etorri zitzaiela gutizia hark bezala egiteko».

«Agur Zuberoa» abesti so-

«Etxahun», 1977an eskaini zitzaion omenaldian.

natuaren antzera mordoska bat egin zuen «Etxahun»ek bere bizian zehar, asko eta

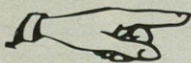

(folk tradizionala, Joseba Sarrionandiaren hitzez). Soinu laguntzaz baina kanta ezagunean: *Castillon eta Farigel* Baxenafarroako bikotea irabazle (Xabier Leteren kantuz); eta taldeka, Bordeleko *Etxarren ahizpak* (kantu herrikoia).

Entzulegoaren eskutik asko txalotuak izan ziren beste hainbat talde ere izan zen txapelketan barrena, eta gutxi gorabehera horiek izan ziren sari berezien irabazleak. Ahots hobetsiena: *Larrañaga eta Roch* lapurtarrak. Melodia sortuaren saria: *Jon Bergaretxe* nafarra (Kantu Txapelketa zabaldu zuen kantaria). Armonizazioarena: Arratiako *Axular* taldea-

rentzat (Oskarbi taldearen kantua Gandiagaren hitzez). Aho-tsaren erabilerarena: *Izarra* talde leitzararentzat (Maite Susperregiren doinu eta Gotzone Sestorainen hitzez). Baina aipamen berezia merezi duena gure ustez, eta umorezko saria eta publikoaren saria eskuratu zuena Baxenafarroako *Txapel-dunak* taldea gertatu zen: Pantxo eta Guillaume Irigoien anaiek erabili ohi duten umorearen tankerakoak irudi zitzaizkigun, egun eguneko gaiez eta biziki zorrotzak maneraz. Txalotuenak zazpi orduetan zehar, zalantzarik gabe!

G.A.

asko doinu herrikoitzat uste ditugunak, baina berez beragandik datozkigunak. «Iduritzen zait», solas jorian jarraitu zuen Idiarrek, «Etxahunek zuela belarri izigarri ona; musika ez zuen ezagutzen, notak eta, baina bere baitarik belarriz ari zen. Doinuak oso herrikoiak egiten zituen jendeak hartzeko modukoak, ez solista baten doinuak. Hori ez da hain erraz: behar da izan oso sinplea eta gisa berean ez da haurkerietan erori behar. Etxahunen kantuak nornahik kantatzen ditu horregatik».

«Bazuen jendearekin halako lokarri bat, jendea senditzen zuen. Berak esaten zuen pastural batean: 'demendren bat aski duk xendiaren inganatzeko', erran nahi bait da, gauza ttipi bat nahikoa dela jendearen biltzeko, baina hori harapatu egin behar da. Eman dezagun 'Iparragirre' pasturalean: mementu batean agertzen da Iparragirre haritz adar tiki bat eskuan; nahikoa da, ez zuen Gernikako arbolaren tamainako arbola haundi bat ekartzeko beharrik, bakarrik hosto batzu; hori bera nahikoa da, jendea ez da astoa eta gauza gutxi-ekin ulertzen du. Etxahunek bazekien holako gauza tikiak jendeari aurkezten».

Kantuegile gisa estimatua da Piarres Bordazarre Euskal Herri osoan barrena, baina bere abestiak jende askok abestu arren gutxi daki nor izan den egilea, gutxi aztertu ditu bere musikaren konposaketa egitura eta ezaugarriak. Merezia zuen aurtengo Euskal Kantu Txapelketak eskainitako omenaldia, berak laket lukeen moduko xumea izan zen arren.

Pasturalgile gisan berrikuntzak ekarri

Pasturala gaur egun ezagutzen den modu eta egituraz «Etxahun»ek berri zuen. Bere lumatik sortu dira bederatzita pastural, gaur egundainoko famatuena: «Etxahun kolakari» (Barkoxekoari buruzkoa), «Matalaz», «Beretx», «Santxo Azkarra» edota «Txikito Kanbo» pilotariari buruzkoa, batzu aipatzearren.

«Bi aldaketa haundiak egin ditu Etxahunek ene usteko. Lehenik aukera egin zuen gure arteko jendearen historia kondatzea, hala nola Etxahun Barkoxekoarena. Horren jauzi haundi bat: ordura arte Abraham, Carlomagno, Godofredo, Jean D'Arc eta horrelako gauzak ziren egiten. Hori dena hankaz gora bota du eta aukeratu ditu gai herrikoiak».

«Eta bigarrena da, pasturalan ezarri duela koroa, kantari taldea. Lehengo pasturalan bat edo bi beste ez zegoen eta azkenean aspergarri izaten zen, horrela 10etan hasi eta 7etan bukatu. Ulertu zuen jendeak belarriz nahia go zuela hartu pasturala. Baina, hori da, kapable izan behar zen aire berrien egiteko bera bezala, eta ordura arte ez zen inor ausartatzen. Gainera denboraz ere asko laburtu zituen».

Aitatu genion Roger Idarti emakumezkoak ere ekarri zituela pasturalera, eta gizarte kontserbadoreagan ez zela gustoko gertatu. «A bai. Bera asko gustatzen zitzaizkion emakumeak. Bera gizon polita zen eta maite zituen landare politikak, segur. 'Ximena' pasturala dena neskatilek emateko egin zuen, eta hala egin zen, eta izigarri laket izan zen. Pastural honetan mementu batean ikusten dira bandido batzuk, neskak harapatu eta biluzten dituzte; hark nahi zuen benetan egitea, baina neskek ez zuten nahi izan».

«Askok ez zuten nahi, Barkoxen eta, neskak eta sartzea. Baina gero egin zen, neskatila asko bait zen Barkoxen eta egiteko gutizia zeukaten eta arrabiaz ohituraren kontrako izaki egin ezingo zutelako. Baina egin. Orain

onartua da hori. Tira, zahar batzu beti gertatzen dira aurka, baina gaur egun ezin liteke pentsa ere emakumeen papera gizonezkoek egitea. Badauka grazia egitea lehengo modura, baina hori da piskat atzerakoi izatea. Behar dugu bizi mundu honetan. Erran behar da Etxahunek sartu zuela hori, baina hala ere ez zen bakarrik, ezen Xiberoko jende askok onartzen bait zuen, jendeak berak nahi zuen. Eta zahar asko eta doctore izan nahi duten asko kontra bazen ere, horiek laster isildu dira jendearen harriera eta arrakasta ikusita».

Gure iduriko, Piarres Bordazarren pasturalaren konzeptioa laburbiltzen duten hitzak bota zizkigun Idiarrek azkenik, ia konturatu gabe. «Euskal pasturala herrikoa da, eta jendeak ber denboran farre egiten du eta negar egiten du. Nik beti esaten dut, 'Iparragirre' ematen dutelarik eta Iparragirre pasturalean hila delarik, zaku patata biltzen lurretik arrastaka erabiltzen dute gizonek. Orduan jendeak irri egiten du hil bat horrela eramaten dutelako, baina ber denboran nigar egiten du, kanpo irri eta barnean nigar. Hori da pastural baten jokoa».

**TXUMAI ITURRIA
GORKA ARRESE**

MAÑEX ERDOZAINZI-ETXART IDAZLEARI AIPAMEN BEREZIA

Baionan, «Maiatz» aldizkariko lagunek gaurko literaturaz solasaldiak atondu

«Maiatz» literatur aldizkariaren inguruan biltzen diren idazleek Hirugarren Literatur Solasaldiak burutu dituzte aste honetako lau egunen buruan. Britainiako literatura eta gaur egungo euskal poesia eta nobela izan dira mahai-ingurueta gaiak.

Joan den astelehenean hasi eta lau egunez solasaldiak izan dira Baionako Biltxokan, «Maiatz» literatur aldizkari eta argitaldarien inguruan biltzen diren idazleek apailatuak. Lucien Etxezaharretarekin mintzatu gara solasaldion inguruan, lerrok idazterakoan lehendabiziko hizketaldia egin ez den arren.

«Literaturaren inguruan interes bat sortzea da gure helburua, eta interes hortaz baliaturik idazleen arteko elkar hizketarako parada egokitzea. Iparraldean euskal idazlearen artean ez dugu elkar asko ikusten. Egun hauetako mahai-inguruan gauza bat dira, baina agian interesgarriago suertatzen da ondorengo eritzien elkar trukatzeko eta eztabaida».

Iparraldeko literatur zaletu eta irakurleek ez dute aukera handirik izaten orohar euskal idazleak bertatik bertara entzuteko, beren proiektu eta eritzien berri jakiteko, eta azken finean, idazlea bere obrarekin batera ezagutzeko. «Idazleek badute posibilitate honekin bere irakurleekin harremanik ukaiteko», aipatu zigun Lucienek.

Gaurko poesia eta nobelaz

Solasaldien aurreko bi ediziotan euskal literatura izan dute gaitza. Ostera, aurtengoetan Britainiatik hurbildutako idazle batek zabaldu ditu topaketak

(ekainak 26) Pascal ar March'eg. «Berritasun bat da. Beti pentsatu dugu guttienik zabalduak diren mintzairak badutela elkarrekilako proiektu bat agian. Baina gutxi eza gutzen ditugu, ez bada frantsesez argitaratutako itzulpenak direla medio. Orduan, gure asmoa izan da idazle gazte britainiar bat gonbidatzea bertako literaturaz ikuspegi orokor bat ekartzeko, bai azpiegitura arazoak direla bai edukia eta berritasunak...».

Baina gai nagusia euskal literatura izan dute bi mahai-ingururen bitartez. Lehenean (ekainak 27), «Gai berriak nobelan» izenburupean Bernardo Atxaga, Eñaut Etxamendi, Eduardo Gil Bera, Pilar Iparragirre eta Laura Mintegi solastatu ziren

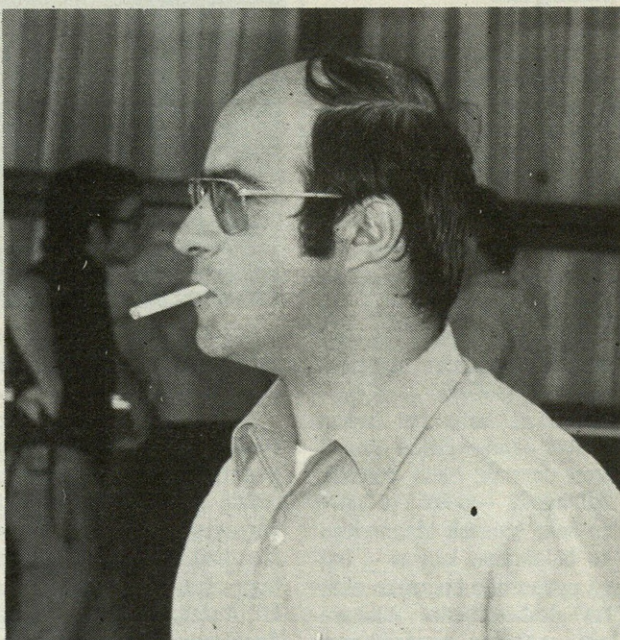
Itxaro Bordaren moderatzaile lanez zuzenduak. Bigarrean (ekainak 28), «Gai berriak poesia» eztabaidan berriz, Itxaro Borda, Jon Casenave, Tere Irastortza, Edorta Jimenez eta Auxtin Zamora —Lucien Etxezaharreta moderatzaile—.

Hurrengo ARGIAren zenbakian bertan esandakoen pasarte zenbait eskainiko dizkizuegu «Aste Borrastea» sailean.

Mañex Erdozaintziren testuez errzitala

Orain dela bost urte hil zen Mañex Erdozainzi idazleari aipamen berezia egin nahi izan diote Hirugarren Solasaldietan «Maiatz»ekoek. 1934. urtean jaio zen frantziskotarra «Egan», «Olerti», «Gure Herria» eta beste hainbat aldizkaritako idazkiengatik ezaguna dugu. «Gure lankide bat genuen, eta pena da ez dela aski aipatzen gizon hori. Idazle izan zen, baina baita euskaltzaletasunaren bultzatzaile handi bat ere Iparraldean, formakuntzan zein azpiegituran, inprenta azkar bat utzi bait du».

Bere testu batzuk irakurtzeaz gain, musika eta kantua nola mintzaldi laburrak izango dira ostegun honetan (ekainak 29) Bunuzeko Intxausean. Partaideak: Beñat Atchiary, Ernest Alkahat, Itxaro Borda, Koldo Amestoi, Eñaut Etxamendi, Piarres Erdozainzi, Oztibarreko Antzerkia, Aita Santos eta Mañex Lanatua.

Mañex Erdozainzi, 1973. urtean.

DABID ZUAZALDE

UZTAILA, ABUZTUA ETA IRAILAN ZEHAR 6.000 BAT LAGUN
IZAN LITEZKE OPORRAK EUSKARA IKASTEKO PROFITATZEN

Urtetik urtera uda barnetegi gehiago zabalik bakoitzean matrikulaketak gutxitu diren arren

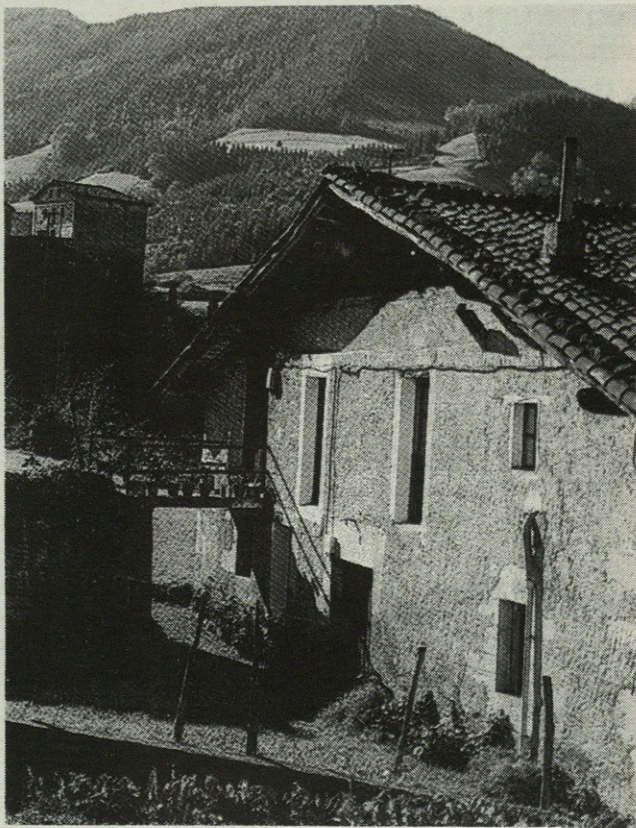
Udaldietan euskara ikastego aukera zabaltzen ari da urtetik urtera, euskalategi desberdinak sortzen ari diren neurrian eskaintzak ere gora egin bait du azken urteotan. Aurten, hiru hilabetetan, kasik 30 barnetegi izanen dira zabalik, eta 600 ikastarotik gora emanen.

Ez da denboraldi makala udaldiak eskaintzen duena euskara ikasteko. Oporrak profitatuz jendeak ikastaro berezietarako aukera izan ohi du, ez bakarrik egunean zehar ordu gehiagoko ikastaldietarako, bai eta eguneko 24 orduak euskaraz bizitzeko ere. Horretan oinarritzen dira azken batean barnetegiak, eguneroko bizitzan euskara izan dadin komunikaziorako hizkuntza bakarra.

Hasiera batetan AEK izan zen barnetegietako irakas-kuntza formula zabaldu zue-na, nahiz eta HABE, euskal-tegi autonomoak eta udal euskalategiak ere gehitu diren halaber honelakoan antola-kuntzara. Gisa honetan, 30 bat herri desberdinetan beste hainbeste barnetegi zabaldu-ko da uztaila, abuztua eta irailean zehar, orotara 600dik gora ikastaroko kopu-rura helduz.

Barnetegiek herri txiki eta euskaldunetan kokagune

Moeta anitzeko ikastaroak dira barnetegietakoak, betie-re ikastetxe bakoitzak baliatzen duen sistema pedagogi-ko, ikasle kopuru eta euskara jakinduri mailaren arauera-koak. Horregatik, bakoitzak bere ezaugarri propioak izateaz gainera, baldintzak ere aldakorrak izan ohi dira. Badi-ra ikasle kopuru handiak biltzeko moduko ikastetxe galantak (100etik gora lagunentzako), batik bat irakas-kuntza akademikoan oinarritzen direnak; baita bestetik, txikiagoak —nahiz eta agian ez hain erosoak bizimodura-ko baldintzen kausaz—, bai-na eguneroko bizitzako ekin-tza desberdinetan euskara-ren erabilera praktikoagoa izan dadin erdiesten dutenak:

lanak, ekitaldiak, bidaiak eta abar direla medio (50 bat lagun biltzen dituztenak).

Orohar, barnetegiak herri txikietan izaten dute kokagune-a, herri txiki eta euskaldunetan, bertako jendearekin harremanak errazten laguntzen bait dute. Horregatik ditugu ohizkoak Ataun, Zizurkil, Ituren, Busturia, Urepel, Arantzazu edo Lazkao bezalako herriak mendialdean,

nahiz eta handiagoak kostaldekoak, Hondarribi eta Algortaren moduan.

Ikastaroak eguneko sei ordukoak izan ohi dira, bi astetan edo hirutan luzatu daitezkeenak, zein hilabete oso-koak ere bai, betiere euskara maila guztiak tartean direla, hasi behekoenetik eta gorenera arte, EGA tituloa ere barne.

Eguneko oso merke

Euskara ikasi eta oporraldi moduko bat pasatzea oso merke suertatzen da, askok hala uste ez badu ere, bi aste-ko barnetegia guxti gora behera 23.000 pezetatan kobratzen bait da: eguneko 1.700 inguru, kontutan hartuz ikastorduak, janariak eta egonaldia barne direla. Hiru aste igaroz gero, 25.000 bat peze- ta: 1.200 inguru. Eta hilabete osoa (4 aste) berriz, 31.000 bat pezeta.

Barnetegi guztiek jasotzen dute dirulaguntza publikorik, baina honetan ere bada al- dea HABEk ezarritako bal- dintzak bete ala ez. Betetzen dituztenek (homologatuek, alegia), ikasle eta ordu bakoit- zeko 105 pezeta jasotzen du- te, gehi plus bat: 300 pezeta

ikasle eta egun bakoitzeko —janari eta egonaldiak ba- bestu xedez—. Plus hori bera eskuratzen dute ez homolo- gatuek ere (AEK), baina ikas- leeta ikastorduko 45 pezeta besterik ez.

Ez da erraza jakitea, gutxi gorabeherako zifrak erabil ditzakegun arren, zenbat jen- dek ihardungo duen euskara ikasten aurtengo udan, ezen barnetegietara abiatuko dire- nez gain, udako bestelako ikastaroek ere jarraituko bait

dute zabalik urtean barrena bezala. Hala ere, jakinik bar- netegietan 600 ikastarotik gora emanen direla, eta ba- koitzean zortzi, hamar edo hamabi lagun elkartuko, pen- tsa liteke 6.000tik gora edo izanen direla barnetegietan bakarrik.

PERU UNTZUETA

ANTOLATZAILEA

Alfabetatze Euskalduntze
Koordinakundea (AEK)

Bizkaiko
Udal Euskaltegiak

Gipuzkoako
Udal Euskaltegiak

Arturo Campion, Bortziriak,
Maldaerreka, Gasteiz, Errioxa

Monpas, Rikardo Arregi,
Ortzadar, Gabriel Aresti,
J. Mateo Zabala,
Bilbo Zaharra

Ilazki

Urrats

Labayru

Ulibarri

BARNETEGIA

Azpeitia
Ataun
Antzuola
Abaltzisketa
Elizondo
Errigoiti
Etxarri
Lizartza
Nabarniz
Zaldibi
Urepel
Zuberoa

Eibar

Zizurkil
Hernani

Bidarrai
Ituren
Leitza
Lesaka

Bera
Busturia
Hondarribi
Sara

Alkiza
Zegama

Urrestilla

Derio

Arantzazu
Algorta

Paperetan idatziak

**HAMARGARREN
DISKOA KALEAN**
Oskorriren disko

bat honelakoa edo halakoa izateak ez du esan nahi aurrerantzean linea hori hartuko denik. Disko hau lasaigo bada, arreglo garbiago eta sinpleagoak baditu aurrekoarekin konforme ez gaudelako izango da. (...) Talde bat hamargarren elepea presentatzera doanean, batetik bestera gehiegi aldatu badu esan nahi du ez duela lengoaia finkatu, eta Os-

korriren kasuan lehenengo elepeekin finkatu zen estilo hori, gero borobiltzen joango gara. (...) Horrek ez du esan nahi Oskorri zahartu denik, eboluzio bat badago, esaterako konposaketak egiteko orduan barrokismotik ihes egiten saiatu gara.

Oskorri, («Hemen», 89-6-23).

GAZTETXOEN EUSKALDUNTZEA

26.000 gazte dago Bilbon 13-15 urte bitartekoa (...) eta 2.000 edo 3.000 gaztek baino ez daki euskara. (...) Orain arte ez da laguntzarik izan erakundeen aldetik, inoiz ere ez delako pentsatu era honetako ekintza batean. (...) Urrats txiki bat eman nahi badugu euskalduntzean, gazte hauek uda osoa libre dutela ikusiz, erakundeek parte hartu behar dutela uste dugu eta aukera eman behar dietela gazte horiei merkeagoa izan dadin, edota dohainik, ahal bada.

Teo Etxaburu, («Eguna», 89-6-22).

EUSKARA MORDOILO ETA GARBIA

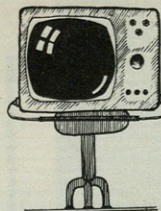
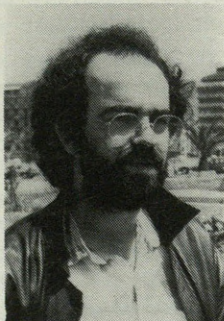
Pentsaeraz edo teoriaraz benetako mordoilo-zalerik ba ote da euskaltzaleen artean? Euskal idazlearen artean behintzat, ia guztiok garbizale garela esango nuke. Euskara garbi, txukuna, adierazpide eta esamolde aberatsez jantzia, baina egungo beharrianetara egokitua nahi genuke guztiok; alabaina ezin bestean (...) mailegu eta hitz teknikoei leku egin beharra dago. Zabarkerian, euskalgaitoan erori gabe, mordoilokeriari, euskara kutsatu eta traketsari atek ireki gabe.

Luis Baraiazarra, («Karmel», 189. zenbakia).

**UTOPIA ETA
TOLERANTZIA**

Omar Nabarrok Utopian sinestu nahi luke, baina ezin du, galduta egin bait du Utopia, eta aitortzen ez badu ere, oraindik berreskuratzeko esperantza du. Utopia merkatuetan salduko balitz bezala! (...) Zer ikusirik du Utopiarekin tolerantzia aldarrikatzen duen aldizkaria? Horixe baietz, zer ikusirik badu. Tolerantzia bait da Euskadin gaurregun Utopia bat. Baina ez dut uste ez Omar Nabarrok ez Laura Mintegik ez Iñaki Uriak hori zer den dakitenik. Hau irakurrita pentsa dezakete beraiek «ari da betikoa Porrotaren apologia egiten». Porrota noski, klase guztietako fanatiko eta intoleranteak dauden bitartean.

Felipe Juaristi, («Diario Vasco», 89-6-21).

**Nor da
euskal
idazle?**

Mahai-ingurua
ETB-2ko
«El otro punto
de vista»
saioan (*)
(88-VI-20)

**BERNARDO
ATXAGA.**— Seinale ona da «nor da *escritor vasco*?» galdera gaur egun egitea. Lehen ez zen posible. Gutako inor ez du testurik irakurri non esaten den Baroja edo Unamunok euskal literatura idatzi dutela. Nik ez dakit euskaraz idazten dugunok bakarrik ote garen euskal idazle bakarrak, baina seinala ona iruditzen zait galdera hau egitea.

GUERRA GARRIDO.— *Escritor vasco*, nerretzat, idazten duen *vasco* da. Baina prolema da *literatura vasca* zertan datzan definitzea. Niretzat, hizkuntza da agian definitzaile lehena, eta orduan bai, *literatura vasca* euskaraz idatzitako hura da. Ostera, zer gertatzen da orduan euskal idazle horietarik norbaitek beste hizkuntza batetan edo bereziki gaztele-raz zerbait idazten baldin bado? Beraz, guzti horren gainetik testuinguru zabalago batek bilduko lituzke, *cultura vasca*.

L. MARI MUJICA.— Niretzat *escritor vasco* euskarari lotzen zaion hura da. Nortasun hau ez onartzea arrisku-tua litzatekeela iruditzen zait, tranpa disimulatu bat gure nortasuna ez aitortzeko. Unamuno hartzen du *fenomeno cultural vasco* horretako partaide, baina azken batean idazle bezala *escritor castellanoa*.

JON JUARISTI.— Espainolez *literatura vasca* esanik ulertzen da euskaraz idatzitako literatura dela. Baina kontradizio bat bada hala

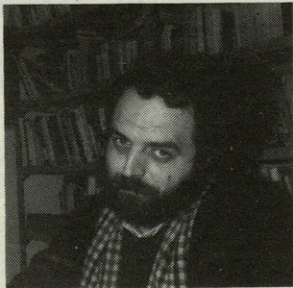
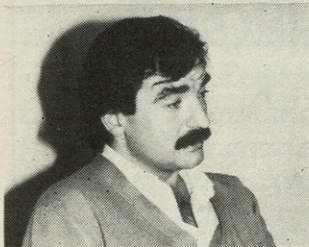
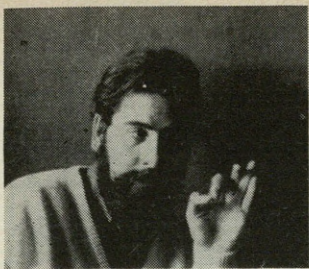
ere, *escritor vascogatik* ulertzen dela *Pais Vascon* jaio dena, idazten duen hizkuntzan idatziz ere. Espainolaren erabilera aldatzen doan neurrian hitzen esanahia alda liteke eta beste gauza bat adieraz dezakete. Irlandan bereizten da literatura gaelikoaren eta literatura anglo-irlandesaren artean. Baina horren antzeko zerbait hemen egingo bagenu, uste dut abertzaleak diren eta gaztele-raz idazten duten idazleak haserretu eta ez luketela onartuko *literatura vasco-española* definizioa, ez bait dira espainol sentitzen.

PATRI URKIZU.— Niretzat *escritor vasco* euskaraz idazten duen hura da. Gero badira *Pais Vascoan* badira *vasco* asko frantsesez eta gaztele-raz idazten dutenak, edo beste hizkuntza batetan.

ALVARO BERMEJO.— Herri batetan bizi gara *vasco* deitua, edo Euskadi, eta idazterakoan hizkuntza desberdinak erabili ohi dira. Hizkuntza desberdinetan ekintza literarioa burutzen duten herri horretakoak, hizkuntza batetan edo bestean idatzi, biak dira *escritor vasco*. Horrela bi bereizketa egingo nituzke: *castellano escribientes* batzuk eta *euskara escribientes* beste batzuk.

L.M. MUJICA.— Uste dut Alvaro Bermejok aipatu duen *vasco* hitzaren esanahia banalizatua izan dela. (...) *Euskalduna* da euskara duena, eta komunitate honetan bizi izan dena betidanik *Euskal Herrian* bizi dela esan da, nahiz eta zoritxarrez ahaztutzen ari den azken aldi honetan. (...) Gaztelu hitzuna eta euskal hitzuna *vasco* epigrafe bakarraren pean bildu nahi badira, talde gutxiengotuan gaudenok ez dugu onartuko.

(*) Mahai-inguru honetako eztabaida gaztele-raz izan zen. Orrialdeotan traskribatutako pasarteak ARGIAk itzuli ditu. Horregatik, zenbait terminologia gure itzulpenaz itxuralda ez dadin bere horretan eman dugu, etzandako letra moldez ipinita hala ere.

G. GARRIDO.— *Escriptor vasco* baldin bada euskaraz idazten duen hura, gaztele-raz idatzi eta hemen bizi ga-renok ze motatako martzia-noak gara orduan? (...) Pena-garria deritzot ez onartzea multzo kultural osoa.

L.M. MUJIK.— Kontzeptu geografikoa erabiltzen du-zue *vascoa* definitzeko. (...) Baina beste era batean uler-tu behar da, ez geografia erizpidea hartuta, baizik eta hizkuntza erizpidea.

G. GARRIDO.— *Vascuencea* ez da sekula izan *lengua de cultura*.

P. URKIZU.— Ni ez naiz gaztelearen aurka jarriko. Izan dira gaztele-raz idatzidu-ten gizon handiak hemen: Pozas, Larramendi, Mitxele-na... gaztelera erabili dute-nak euskararen defendatzai-le handienen gisan. Gauza bera esan dezakegu *Euskadi* Norteko hainbat gizoni bu-ruz, Chao esate baterako. Baina ez dut inondik onartu-ko euskara *lengua de cultura* sekula izan ez dela esan de-zazun. Arrazoi politiko eta historiko argiak daude eus-kararen debekuan.

G. GARRIDO.— Apaiz eta jauntxo euskaldunek debe-katu zioten klase sozial xe-heari euskara.

P. URKIZU.— Hala izan bal-din bazen, bada okerrago oraindik.

J. JUARISTI.— Barkatu, baina euskararen sustutzioa historikoki hartuta ez da sus-tutizio traumatikoa izan.

P. URKIZU.— Traumatikoa izan ez balitz ez ginatkeen orain eta hemen eztabaidan arituko.

B. ATXAGA.— Ez dakit zer-gatik euskal literaturaz hiz-ketan hasten garen bakoit-zean hizkuntzaz eta XII. mendear hizketan amaitzen dugun. Literaturara itzul gai-tezen, itzulgaitezen *literatu-ra vasca* definiziora. Hemen *siderurgia vasca* aipatu izan dugunean ez da adjetiboaz eztabaidatzen. Aldiz, zerga-tik literaturaz mintzatzer-a-koan jotzen dugu beti hiz-kuntzara?, da nire galdera. Hemen aukera literario bat beti hestuki lotu da, ia meka-nikoki, ideia politiko bate-kin. Catalunyan berriz, eta honek beti harritu izan nau, faxista batek edo anarkista batek lasai asko idatzi ahal izan dute katalaneraz.

G. GARRIDO.— Nik dakida-la, euskaraz demokrata, nazi eta denetarikoek idatzi eta idazten dute.

B. ATXAGA.— Literatura bakoitza definitu beharko li-tzateke idatzia izan den hiz-kuntzaren arauera. Baina, horren gainetik, nik uste dut instituzio literario bezala ko-meni zaigula bai *escritores en euskara* bai *escritores en castellao*ei unibertsitateetan bai Axular irakastea bai Ba-roja irakastea. *Literatura vasca* instituzio literarioaren barnean denak hartu behar-ko genituzke ontzat, *siderur-gia vascaren* kasuan egiten dugun bezalaxe. Ni horren aldekoa naiz.

J.M. Zalakainek puntua jarrita

Sabin Gaztañagari
(AEKko arduraduna Bizkaian)

— Askok aprobetxatzen du uda euskara ikasteko. AEKk badu horretan ohiturarik. Baina ohituraz aparte beste zerbaite ere beharko da; zeren, matrikulak behera datozela ikusirik, instituzioek axola gutxi erakusten dutela ikusirik, eta halako epeltasunean bizi garela ikusirik, ze motibazio berezirik behar du euskarazko irakasleak udan ere irakasten jarraitzeko?

ERANTZUNAK arlo ezberdin bi ditu: alde batetik, ikasturteko programakuntzan udako ikastaroak ere sartzen dira, barne ikastaroak zein kanpo ikastaroak. Hau kontutan harturik zentru guztietan udako prebisioak egiten dira. Beraz, irakasleak, printzi-pioz, badaki posibilitate hori hor daukala, zentroa aurrera ateraz-keko modu bat izanik.

Beste alde batetik, eta ikusirik administrazioetatik sufritzen ari garen etengabeko erasoak, gure irakasleagoak inoiz baino garbia-go ikusten du euskalduntzearen alde egin behar den ahalegina, udan nahiz neguan.

Badakigu beste irakaskuntza arlotan udan oporrak izaten dire-la, baina gure irakaskuntza ez da inondik ere honelakoa. Euska-raren aldeko militanteak ere bagara, eta testuinguru horretan de-rriorrez ulertu behar da uda parantesi horretan klaseak eman behar direla. Euskarak ez dauka oporrik, eta gutxiago oraingo egoera larri honetan.

Kontutan hartzekoa da baita ere, uda jende askorentzat unerik aproposena dela euskarari ordu gehiago dedikatzeko, eta hauei holan edo halan erantzuteko gauza izan behar.

Puntako argitalpenak

Bilboko «Verdes» liburudendak emandako datuak.

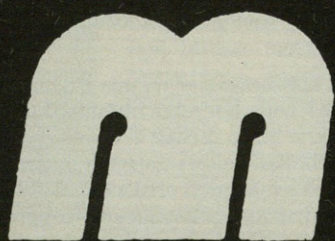
Literatur liburuak:

- 1.— «Obabakoak», Bernardo Atxaga. Erein.
- 2.— «Lauaxeta, olerki guztiak». Aita Onaindia / Bizkaiko Diputazioa.
- 3.— «Gosaria Tiffany's-en», T. Capote / K. Navarro. Elkar.
- 4.— «Latsibi», R.M. Azkue. Euskaltzaindia.
- 5.— «Hilerriko jolasak», P. Iparragirre. Elkar.

Orotarikoak:

- 1.— «Ornodunak», talde lanean. Eusko Jaurlaritza.
- 2.— «Euskal Herriko zuhaitzak», Garcia Bona. Kriselu.
- 3.— «Oinarrizko hiztegia», I. Olasiregi. Euskao Jaurlaritza.
- 4.— «Joko Bilduma», talde lanean. Gasteizko AEK.

**kirolzaleen
zerbitzutan**

miner

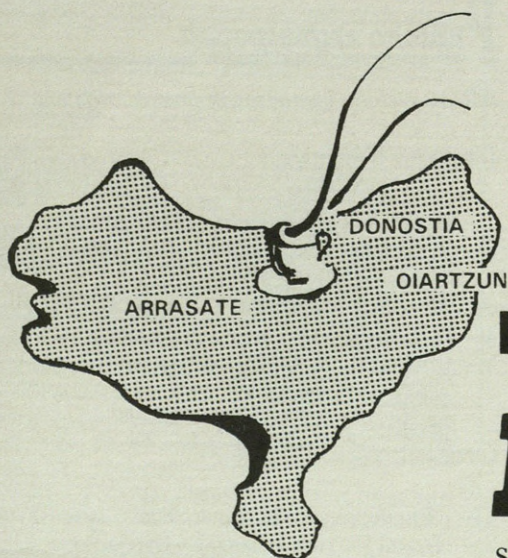
donostia

☎ 271050 eta 270447

ZINKUNEGI
O P T I K A

HERNANI, 4 - 20004 DONOSTIA - Telf. 42 06 24

Zure etxeko kafea.
Zaporea, lurrina,... bereziena...
kolombiarra ehunetik ehun.
Kolombiako kafearen agiria duen
Euskal Herriko etxe bakarra.

LA CASA DEL CAFE

San Martzial, 19. DONOSTIA Tel: 42 45 12—35 49 14

Txile urrun dago «Los Comediantes» entzat

1984. urtean Txilera itzultzeko asmoa egin zuen «Teatro de la Resistencia Chilena» izeneko taldeak. Orain «Los Comediantes» izena duen talde honek Hegoamerika guztia korritu du inon sartzen utzi ez dietelarik. Hona taldeko batek idatzitako gutun baten pasarteak.

«Has gaitezen hasieratik. 1984. urte amaieran Frantzia utzi eta gero Txilen sartzen ahalegindu ginen. Zoritarrez, aideportura iritsitakoan Pinochetek ez nau sartzen utzi, eta Argentinan lur hartu beharrean kautsitu naiz. Non eta Argentinan! Zein Herritan bizitzea pentsatzen nuen galdetu zidaten agintariei Argentinan.

«Nahiz eta Alfonsin egon boterean Estatuaren aparailua lehengo bera zen eta, azkenean, Bolibiaruntz bidali ninduten. Goardia bat gure kamioi zaharrean nuela utzi nuen Buenos Aires. Bolibian gauza bera gertatu zitzaigun, noski, oraingo honetan goardia baten ordeztu bi jarri zizkigutelarik.

«Perun, armadako komandante batek, bihotza hunkitu ondoren, utzi zuen gure kamioia pasatzen, hori bai, agindu batekin, zuzen zuzen Ekuadorrerako bidea hartu behar genuen Peru atzean utziaz.

«Ekuadorren ere gauza bera gertatu zitzaigun eta Kolonbian eskaini ziguten visa bat, Manizaleseko Nazioarteko Antzerki Ihardunaldiak esker.

«Guzti honek atzera bota arazi ditu gure egitasmoak eta egoera nahiko desastrosa bilakatu izan da. Gurekin zetozen la-

gun frantsesak —opor moduan hartu zuten abentura hau— itzuli egin dira beren herrira. Eta ulertzen ditugu. Gu ere egon izan gara lur jota.

«Kolonbian urte bete egin ondoren agintariei aldegitiko esan digute. Ez aspertzearren laburtu egingo dizut historia: Benetuelan ez digute visarik eman, Ekuadorrek ez digu utzi itzultzen eta Panamak aldiz aurrera joaten, eta bestaldean Pazifikoa zegoen.

«Nikaraguak eta Costa Ricak gonbidatu gaituzte baina ez dago biderik hara joateko, nahiz eta jendearen irudimenean eta mapatan egon. Itsasontziak ez doaz hara kolonbiar portuetatik abiatuta. Azkenean gose greba bat egitea erabaki dugu. Aste bete baino lehen bidali ziguten senatore bat negoziatzera. Horrela esan zigun: «Europatik zatozte, Europara itzuliko zarete». Bost egunetan itsasontzi bat hartu behar genuen. Beraiek ordainduko zuten.

«Rotterdamera iritsi eta bi urte egin ditugu Holandak, Frantziak edo nork babestuko gintuen jakin gabe. Frantzian, sei hilabete kanpoan pasa ditugula eta, galdu ditugu nonbait eskubide guztiak...

J.M. HERITZ

Thierry de Duve-k prest arteari buruzko teoria bat

«Artearen izenean» izena du Thierry de Duve kritiko frantsesak argitara berri duen arteari buruzko teoria moderno honek. Beritasuna zera omen da, amateur baten ikuspegitik egina izatea.

Kant-en Epaiaren kritika eta Marcel Duchamp-en readymaden oinarritu da bi tomo horiek osatzeko. Kant-engan edertasunaren kontzeptu objektibo eta subjektiboaren arteko antinomiaren haustea aurkitu omen du. Readymade (pret a porter) horretan berriz arte modernoaren oinarrietako bat.

Pina Bausch dantzariak ikuslegoa harritzea du helburu

Pina Bausch dantzari alemandarrak esan berri duenez «Egia esan gaur egungo bizimodua ezin dantza daiteke ohizko maneratan. Keinua keinuagatik besterik ez duen estetika errefusatu egiten dut. Ni dantzaria naiz, dantza maite dut. Nire dantza sakrifikatu behar izan dut aurkitu ahal izateko gure munduko arazoak mugimenduetan sartzeko modua. Nire helburua ikuslegoa harritzea da».

Go-Betweens Australiako folk-rocka

Hamar urte baino gehiago daramatza australiar talde honek kantagintzaren kontuan. Bitxia da diotena: «Gure artean ez dago gero eta hobeto egin behararren beharkizun patetiko hori. Zeren eta hobeto egiten ahalegintzen bazara, oinarritzko okerrak dituzula pentsatzen duzulako da; zerbait sasikoa dela lehen egina duzun horretan. Okerrak egin izan ditugu, baina ez hanka sartze handirik. Aurrera jarraitzea daukagu beraz».

Yossou N'Dour Senegalen berriro

Afrikan barrena itzuli handi bat egin ondoren Leoia bere disko berria promozionatzeko, Senegalera itzuli da, bere jaioterrira, Yossou N'Dour. Kontzertuetan emakumezkoak omen ditu ugarien. Berak senegaldarrak maite dituela dio. Hara nolakoak: «Fisiko-

ki ez nuke jakingo esaten, baina 2000. urteko emakumea maite dut, Madonnaren modukoa, nahiz eta jakin ez naizela sekula ezkonduko Madonnarekin! Azkarrek maite ditut, sakonak, eta ez etxeokandre baino ez direnak. Gorroto diet horrelako emakumeei».

1

Sagarra ere hontzen denean
erortzen da zuhaitzetik,
eta nik ere irten nahi nuen
argira leku beltzetik,
ez dago ezer elikatuaz
luzaroan ametsik,
makina jan dut aspaldi hontan
nire aitaren eltzetik,
barkatu baina garaia da-ta
aita bano etxetik.

2

Zure ondoan nengoelarik
sentitzen nuen indarra,
gauza soila da gure munduan
izanez gero bakarra,
askoz gehiago lehen pausoa
izaten bait da baldarra,
baina halere ni joaten
ez zazu egin negarra,
txoriek ere izaten dute
kabia utzi beharra.

3

Nik haurtzaroan izan nituen
guraso batzuk ederrak,
euren mintzoak gardenak ziren
inoiz ere ez uherrak,
askatasuna bilatu nahi-ta
han jo nituen senperrak,
nik tipi-tapa nahastu nituen
eskubi eta ezkerak,
haurtxo nintzela ni zaintzearren
bihotz bihotzez eskerrak.

4

Askatasuna eskuratzeko
zu zinen nire itzala,
nire ondoan izanez gero
sentitzen nintzen lasaia,
kontu ta kanta zure ondoan
beti izaten zen jaia,
ez zait ahaztuko bizi guzian
nire haurtzaro alaia,
baina azkenik utz iezadazu
gaur betetzen nire nahia.

Aita

banoa etxetik

Balendin Enbeita

bertso paper sarian

aipamen berezia.

5

Neure bizitzan kontseilu onak
aritu ziren ematen,
zuzenbidea nolakoa den
zeure bizitzaz esaten,
jakinduriaren iturritatik
ez naiz aspertzen edaten,
erakutsiak jasoak ditut
frutuak eman ditzaten,
eta zugandik ikasinuen
munduan gizon izaten.

6

Zure jokera aita zu zara
ejenplu franko emana,
sarri askotan zerbaiten bila
joaten nintzen zuregana,
zure bitartez atxitu nuen
lanegiteko afana,
zuk egunean hamar bat orduz
egiten zenuen lana,
bada garaia eskura nezan
nire izerdiz zer jana.

7

Zer ikasia badago hemen
bina zaila lortzen ditxa,
ikaspidea zabala dugu,
ez da batere murrizta,
hara ta hona ibiltzen gara
karpeta eta lapitza,
urteak joan eta etorri
beti ikasten gabilta,
irakaslerik onena bait da
bakoitzak duen bizitza.

8

Zure babesa baztertu eta
noa munduko larrera,
hau hitz batean esan daiteke
leku goxotik txarrera,
eta datozkit zure hitz hauek
nire buru kaxkarrera:
«Haurrak bezala behin eta berriz
erori arren lurrera,
zer gertatu den ikusi eta
berriz jeiki ta aurrera!».

9

Orain banoa baina halere
itzuliko naiz etxera,
ez naiz ausartzen behin betirako
etena ebakitzera,
halabeharrez gaur noakizu
bide berriak hartzera,
Udaberriak bultzatzen gaitu
bikoteka elkartzera,
eta maitea hartuta noa
kabi bat eraikitza.

10

Sentimenduzko zilborrestea
nekez dezakegu apur,
elkar agurtzen doan denbora
hobe izatea labur,
nahiz eta orain aldegitan
jarri tartean hainbat lur,
nik gurasoak oroitzen ditut
maitale on eta samur,
eta berriro elkartu arte
aita eta ama agur.

ZALDUBI

Susa

gaurko literatura

Telefonikak euskaldunotaz farre egiten du

Iazko maiatzean telefono bat jartzea pentsatu nuen. Telefonikara deitu nuen neur datuak emateko eta eskaera egiteko. Hasieran erdaldun batek erantzun zidan baina euskaldun bat eskatu ondoren, bat jarri eta eskaera eta datuak euskaraz eman nizkion.

Handik gutxira paper bat ailegatu zitzaidan esanez eskaera onartuta zegoela eta bulego zentraletik pasatzeko kontratua sinatzeko. Paper hau ulertzeko, Francok ondo irakatsitako hizkuntzaz baliatu behar izan nuen, espainolez bait zegoen.

Telefonikaren bulego zentralera joan nintzen, nire harreman guztiak (ahozkoak zein idatzitakoak) euskaraz nahi nituela eskatzeko, eta azkenean azpizuzendari erdaldun batekin hitz egin nuen, berak esandakoa honako hau izan zelarik, Telefonika empresa ez dagoeenez administrazioaren menpe ez dutela euskaratu beharrik, baina beraiek publikoarekiko begirune handia dutenez, gauza 'asko' egiten dituztela (...), kontratua, fakturak... euskaratzeko Madrilen baimena behar dutela eta beraiek nahiz eta hori eskatu oraindik ezin dutela egin.

Telefono aurkitegian bazezgoela kontratua euskaraz erantzun nien, baina beraiek hark ez zuela inolako baliorik erantzun zidaten.

Hau ikusita Arartekoari gutun bat bidali nion egotzaz jabetzeko eta zuzenda-

riarekin hitz egin zezan, ea behin behineko kontratu bat prestatzen zuten euskaraz, bederen. Arartekoak Euskararen Legea defendatu beharrean, Madrilgo Defensor del Pueblo delakoari bidali zon eskaera, esanez Madrilen kokatuta dagoen empresa denez hobe berak konpontzea arazo hau. Orduan Koka Kola-rekin arazo bat edukiko banu, adierazi nion Arartekoaren idazkariari, Estatu Batuetako zeini bidaliko liokeen eskaera gure Ararteko jaunak.

Baita ere Hizkuntz Arazoetarako Idazkaritzara bidali nuen gutuna, euskararen normalizaziorako legea desarrolatzea etabermatzea baita beraien lana, baina hauek erantzuna bidali ere ez didate egin.

Ikusita ezin nuela telefono bat jarri nire etxean, euskaldunok ez bait dugu antzaz espainolek duten beste eskubide, hiru aldiz joan naiz Barrieta Aldamar kalean dagoen mintzatokira eta ez dut ordaindu. Joan naizen bakoitzean utzi dut bertan gutun bat azaltzen nire arrazoiak ez ordaintzeko. Eta euskarazko kontratua egin arte jarriera honieutsiko diot.

PATXI ALANA

Edorta Jimenezi, Tiffany's-en defentsan

Mitxelenaren aipuek asko jazten bide dutenez, 'pro domo' ariko naizela aitortuko dut lehenik, neu izan bait naiz Truman Capoteren «Gosaria Tiffany's-en» liburuaren euskal bertsioa zuzendu eta gainbegiratu duena. Oso liburu ona, zalantzarikgabe, eta oso itzulpen ona, nire ustez bederen, Koro Navarrok egin duena, ederki asmatu baitu jatorrizkoaren atsegin, freskotasan eta naturaltasuna isladatzen, euskalitzulpen gehienek ez bezala, tamalez.

Itzulpenaz bada besterik uste duenik ordea, Edorta Jimenezen iruzkinak lekuko (ARGIA 1.248, 90-6-11). Ez naiz ni izan Jainkoak guarda— kr... beharra ukatuko duen... z... ikusirik izan dudana... aldeko nahiz kontrakoak... so izan dituzte Edortagandik, behar den bezala. Honako hau ordea, aski funtsgabe eta nahasgarriiruditu zait, zinez, eta horregatik erabaki dut —lehenengoz holakoetan— erantzutea.

Hiru puntu ditu Edortaren kritikak. Lehena «bat» usuegi agertzen dela eta «a» bakanegi. Ez naiz liburua miatzen hasiko. Eman dezagun horrela dela. Ez dakigu ordea, zenbateraino den hori akats eta zein neurritan hizkuntzaren bilakaera. Dena den, arazo hau egungo euskara idatzi —eta are mintzatu— guztiarena da, ez liburu onena.

Jimenezek berak onartzen du bigarren puntuaren orokortasuna: «euskal plurala aktzeko ahaleginetan ari zaitugu aspaldion telebista, irrati, egunkari eta bestetako bat edo beste. Taldekoa bide da oraingo itzultzaile hau ere». Horrela esanda, ez nik ez ziurrenik irakurleak ere ezin ulertu zertaz ari den, dena singularrez ote dagoen edo.

Kritikariak berak argitu zidan «istilutan» eta halakoez ari zela. Jakina da lekuzko kasuetan hainbat hitzeta esamolde mugagabeen agertu ohi direna. Horren muga non jarri, ez dakit nik, eta bestek ezartzen ez duen bitartean hobe genuke errespetu pixka batez jokatzeko bagenu.

Hirugarrena horrela adierazita dator: «nolatasuna eta nolokotasuna bereizteko ere gai ez bagara, 'nekatua nago' eta gisa honetako esapideak baztertu nahi ditu Edortak. Nik neuk ez nuke horrelakorik idatziko, baina esan esaten dira hainbat lekutan, idatziz erabili ere bai, eta Euskaltzaindiak berak ere onartuak ditu (EGLU I, 254. or.). badirudi beraz, itzultzailearen hutsa baino kritikalariaren kasketa dela hau.

Baina guzti honen azpian, Edorta, biok zekiagu beste zerbait dagoela, alegia, zein hizkuntz eredu darabilgun hizkuntz estandartzat. Hi beldur haiz morfologi jantzi batu batez gipuzkerazko ohi-tura eta lexikoa ez ote diren nonnahi nagusitzen ari; eta zorionez edo zoritxarrez hala duk, izan, idazle, itzultzaile eta kazetari gehienak (ta irakurleak ere bai, itxura denz) giputzak direlako. Ez diat honakoa denik eta eredurik onena dugunik esango; baina bai ordea, bestelakorik proposatzeko duenak, praxiaz erakusten eta frogatzen saiatu behar lukeela, eta ez Koro Navarrok bezalako itzulpen zuzen eta egokia lardaskatzen.

Txarto esanak barkatu eta ondo esanak gogoan hartu.

XABIER MENDIGUREN

Hauteskunde ondorengo

Euskadiko mapa politikoa

ESPAINIAKO estadian azkeneko hauteskundeak gogorki eta aspalditik jokatu dira. Orain dela sei hilabete borroka saioan bat nabarmendu zen egunkarietan (Diario 16etik Suarezzen itzala kendu egin zuten). Gobernuak hautsi zituen edo ezinezko bihurtu zituen —neurri batetan behintzat— ETArekiko harremanak. PP alderdia itxuraberritu nahi izan zuten eta abar.

Baina hauteskundeek apustu kutsu bat dute beti: ez dira inoiz berdinak izaten, eta alderdi eta indar politikoak ere ez dira beti egoki eta prest egoten.

Herri Batasunak esate baterako ETArekiko elkar hizketak puskatuak egotea ezin izan du, nik uste, osotara gainditu. Asko genuen jokaturik apustu hortan, itzulirik gabeko joanera batean egin dugu gure politika, beste aterapeideak murriztu eta gutxitu ditugu apustu garrantzitsuago horren aurrean. Ez zen gunerik egokiena!

HAUTESKUNDE hauetan, zailantzarik gabe, abstentzioa ohiz baino handiagoa izan da, hain zuzen ere %45ak ez baitu botorik eman. Horrek, hasteko eta behin, Europako ideia urruti gelditzen dela esan nahi du: jende askok ez duela ikusten oraindik eguneroko edo bizimoduko arazoekin zerikusia duena bezala. Eta beste alde batetik berriz, indar politikoek ez dutela jakin izan herriaren zati handi batetan beren kezka eta proposamenak arretaz hareraztea.

Bazen orain arte Herri Batasunari dagokionez halako uste edo topiko bat, abstentzioak besteei eragiten zien bezala, ez ziola mugimendu honi eragin behar. Baina esate baterako, Nafarroan, argi gelditu da hori ez dela horrela. Militantea eta boto emalea ez direla berdinak. Oraindik gehiago, bo-

to asko, nahiz eta politikak hain ezberdinak izan Herri Batasunak eta PSOEek berak ere eztabaidatzen dituztela, dato zehatzekin adirazi litekeen bezala.

Hala eta guztiz ere, azkeneko hauteskundeetan botorik gehiena galdu duena, eta hori da lehenik azpimarritu beharrekoa, PSOE bera izan dela, zeren eta estatu osoan %40a galdu bait du 1982az geroztik, eta hori lau milioi botoko galera da. Nafarroan bertan urte hura abiapuntu bezala hartuz gero %42a galdu du. Herri Batasunak berriz, inoiz gehiena izan dituen botoetatik %20a galdu du azkeneko hauteskundeetan Nafarroan. Baina gainera Nafarroan gehiago galdu du proportzionalki beste probintziatan baino.

Ostera, HBk Nafarroako hirugarren indar politikoa izaten dirau, iaugarrena halako bi boto duelarik eta eskuin eta PSOEren botoen erdia. Gaztedia gelditu da botoa ematera joan gabe neurri handi batean hemen Nafarroan, eta horrek kezka eta gure joakarak eta jarrerak sakonki aztertu beharra dakarkigu.

Parlamentu foralerako boto horiek aplikatuz gero, parlamentario abertzale bat gehiago izanen luke Herri Batasunak. Proportzioetan ez da galdu, baina hala ere egokiera ezin hobea joan da beste urrats bat aurrera emateko.

EUSKO Alderdi Jeltzaleak eta Eusko Alkartasunak ordea hauteskunde bakoitzean beren joku berezia egin beharra daukate. Batek baino gehiagok uste du bi alderdi hauek berriro ere, denbora baten ondoren, bat egingen direla. Ez badira batzen ere, argi dago harreman ezberdinak izanen dituztela geroan. Nahiz eta Cuerda jauna izan ideia hori plazaratu duena, gehienak jakinaren gainean zeuden alde aurretik. Gakoa ordea beste toki batean dago, hain zuzen ere nola eta zein indarrez egiten den bateratze hori. EA indarberritu balitz hauteskunde hauetan, edo ber-

din dena, lehengo Europako hauteskundeetan bezala gertatu izan balitz, orduan, bateratze hortan askoz ere indar gehiago izanen zuen Garaikoetxea jaunak. Ziur aski bere baldintzak osorik bateraziko zituen. Nabari da Arzallus jaunari eta alderdi bezala Nafarroan zuten guztia edo ia guztia galtzeak ez diela axola izan.

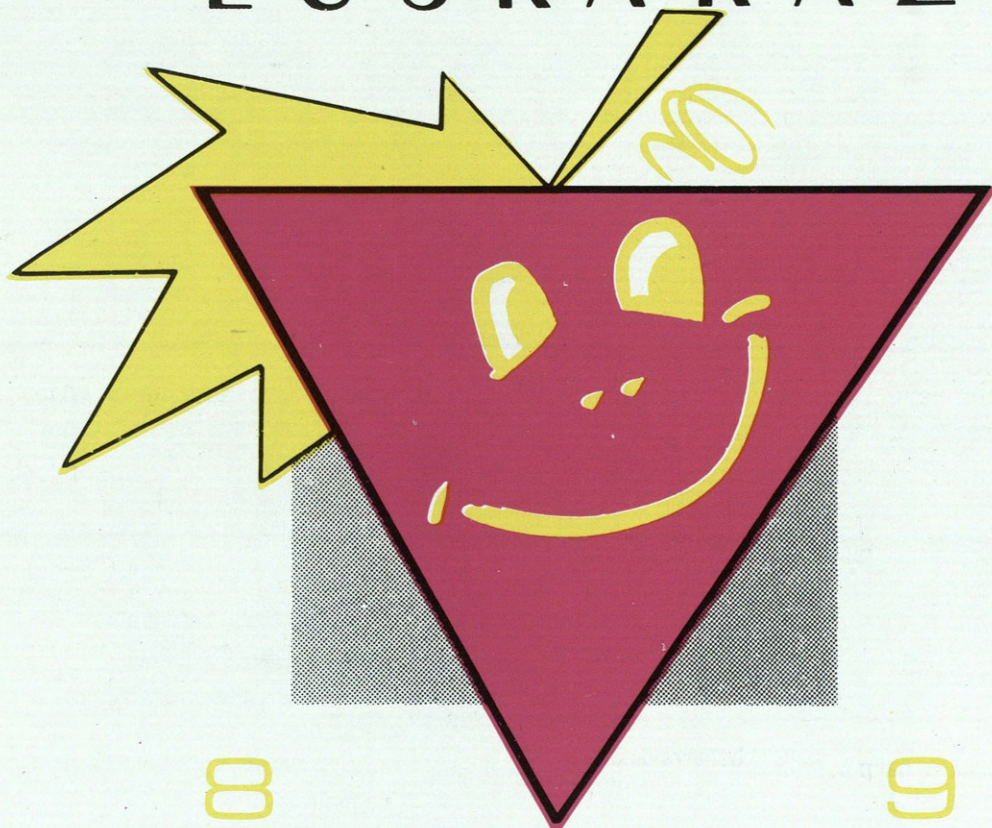
Politikan ordea, kopuruak hainako garrantzia dute tendentziek. EA eta EAJ alderdien artean bigarrena garai le izaneñ delako tendentzia gorputza hartzen hasi da. Agintean dagoela ote? Horregatik ere bai, zailantzarik gabe. EAK ordea azkeneko hilabete hauetan bere barruko zailantzak kaleratu egin ditu edo egin zaizkio, esate baterako Gasteizko hitzarmenari buruzkoak. Gasteizen izenpetu zuen eta Iruñean ez. Hango izenpetzea ere zailantza handien erdian eta ondorean inolako ziurtasunik gabe egin zen. Eta horren ondorioz itxura eta irudia ahuldu egin zaizkio. Garaikoetxearen alderdiak ideologia mailan baino, estrategia mailan hutsegite nabarmenagoak izan ditu, ziur aski estrategia ez delako goizetik gauera eraikitze modukoa.

BESTE alderdi bat orain diputatuarekin dena eta Estaduan Euskal Herrian baino askoz ere boto gehiago atera duena Euskadiko Ezkerra izan da. Euskadin ehun mila boto eta Estaduko gainerakoan berriz ia ehun eta laurogei mila. Horrek esan nahi duena zera da, ez bakarrik Bandres jaunak agintzen duela hemendik aurrera alderdi hortan, baizik eta abertzalea baino gehiago dela Espainiakoa alderdi hori. Esandakoa ez da muturrera txarkeria botatzea, errealitatea aipatzea baino.

PATXI ZABALETA

ARABA

EUSKARAZ

8 9
BASTIDA

UZTAILAK

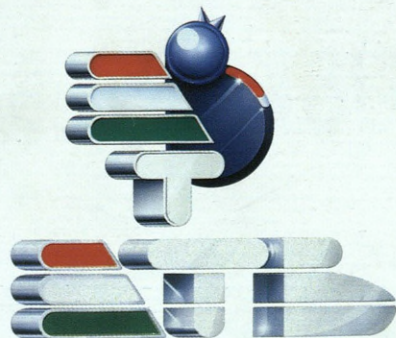
2

EUSKARA BERRIRO GEUREA

ETEN GABE EUSKERAREN ALDE

Euskara Sortu zen enbor beretik jaio zen Euskal Telebistak, gogor dihardu egunero euskara bera arnas-berritu eta zabaltzen.

Euskarari telebista-hizkuntza berriaren lehioak irekiz, komunikazio-mundurako baliabide egokia sortuz, beste hizkuntza modernoekin orpoz-orpo jokatzuz... Horrexegatik da E.T.B.

EUSKAL TELEBISTA